

**Veliki
Kalendar Najsvetejšega
Srca Jezušovoga**

**KALENDAR ZA NAROČNIKE
MARIJINOGA LISTA.**

XV. LETO.

NA 1918. LETO.

Z DOVOLJENJOM VIŠJE CERKVENE OBLASTI.

CENA 1 KRONA.

VESELI KEP

Naši čitatelje, šteri so že mnogo novotarij poskusili, so si naslednje dali dopovedati, ka so Fellerovi »Elsa« izdelki najboljši.

jakosti i snage je človek, ki je zdrav, prost od bolov, veseli se deli i je dob oga teka. Nego je kep nevolje, či se od reumatičnih, kostoboljnih ali neuralgičnih bolov, od bodanja, trganja ali okučenosti ne more delati i hoditi. Ali poznamo vu Fellerovom »Elsa« fluidi« izvrstno sredstvo, štero vse te bole odstranjüje. Pri boli lica i glave, pri zoboboli, pri bodanji vu plečah, pri boli ledevja i rebra dela vugodno. Odstrani od prehlajenja, vetra, prepriha, vlažnoga vremena i stana nastale boleznosti, kakti kašel, našec, zamukjenost, sli navnost i bol guta, zato bi pa to sredstvo vsikdar mogli do ma meti. Vnogo zdravnikov ga rabi i preporača. Pri slabosti, trüdavi, naprežanji, slabosti očih i nespanji deli masaž s »Elsa« fluidom« vugodno čütenje. Mi ne kušamo s nepoznatimi sredstvami, štera se »brezplačno«, zabadav i gratis ponüjajo, ne čini mo, ar dosta penez košta,

to pa nevemo, či de nam kaj pomagalo. Fellerov »Elsa« fluid«, pokušan več let, ma jezero zahvalnih pisen, s najveksöv premijov nadarjeni. 12 malih glaškov ali 6 duplišnih ali 2 specijalniva košta 7 koron 32 fil. 24 malih glaškov ali 12 duplišnih ali 4 špecialnih glaškov košta franko 12 K 38 fil., 48 malih ali 24 duplišnih ali 8 špecialnih glaškov košta 22 K 72 fil. — Naročiti se da pri apotekari E. V.

FELLER, Stubica št. 823. (Horvatsko).

Preporačano je peneze naprej notri poslati, ar za povzetje posebi trebe plačati.

Či trpimo od pomanjkanja teka, boleznosti žalodca, začepljenosti ali lagoje prebave, pomoč dobimo vu Fellerovih poganjajočih Rebarbara Elsa-krogljicah. 6 škatül franko samo 5 K 57 fil. 12 škatül 10 K 7 fil. Oboje izvrstno domače sredstvo naraven naročimo pri apotekari E. V. Feller, Stubica, št. 823. (Horvatska).

2129/1918a

Veliki Kalendar Najsvetejšega Srca Jezušovoga.

Kalendar Za Naročnike Marijinoga Lista.
Na leto 1918.

Z dovoljenjom Szombathelyske višešnje cerkvene oblasti.

IV. (XV.) Leto.

VSA PRAVICA ZADRŽANA.

Cena 1 krona.

Na svetlo dan od vrejevaštva Marijinoga Lista v Črensovcih.

Cserföld Zalam.

2129/1918a

N: 24.213/1964

Januar

31 dnevov
ma.

Sečen.

1. je den 8 v.
26 m. dugi; do
konca meseca
zrasté 1 v. 1 m.

Den	Dnevnik svetnikov	☾ hod	Sunca izhod v. m.	Sunca zahod v. m.	Meseca izhod v. m.	Meseca zahod v. m.
1	Tork		7 50	4 17	predp.	pop.
2	Šreda		49	18	10 53	10 25
3	Četrtek		49	19	11 7	11 43
4	Petek	†	49	20	11 21	predp.
5	Sobota	☾	49	21	11 35	12 49
1. Modri od sunčenoga izhoda Mat. II. 1—12.						
6	Nedela		7 49	4 22	11 52	1 57
7	Ponedelek		49	23	pop.	3 7
8	Tork		49	24	12 43	4 19
9	Šreda		48	25	1 23	5 31
10	Četrtek		48	27	2 15	6 37
11	Petek	†	48	28	3 22	7 34
12	Sobota	☾	47	30	4 39	8 17
2. Kda bi Jezuš dvanajset let star bio. Luk. II. 42—52.						
13	Nedela		7 47	4 31	6 3	8 50
14	Ponedelek		47	32	7 27	9 16
15	Tork		46	33	8 51	9 37
16	Šreda		45	35	10 11	9 55
17	Četrtek		44	36	11 32	10 13
18	Petek	†	43	37	predp.	10 30
19	Sobota	☾	43	37	12 53	10 49
3. Svadba je včinjena v Kani. Jan. II. 1—11.						
20	Nedela		7 42	4 38	2 16	11 15
21	Ponedelek		41	40	3 37	11 44
22	Tork		40	43	4 55	pop.
23	Šreda		39	45	6 2	1 20
24	Četrtek		38	46	6 56	2 25
25	Petek	†	37	47	7 34	3 39
26	Sobota	☾	36	49	8 2	4 54
4. Od delavcov vu vinogradi. Mataj XX. 1—16.						
27	Nedela	☾	7 35	4 51	8 25	6 7
28	Ponedelek		34	52	8 43	7 17
29	Tork		33	54	8 59	8 24
30	Šreda		32	55	9 12	9 30
31	Četrtek		31	57	9 26	10 35

Spremeni meseca :

- ☾ Zadnji krajec 5. ob 12 v. 50 m. poldne.
- ☀ Mlad 12. ob 11 v. 36 m. v noči.
- ☾ Prvi krajec 19. ob 3 v. 38 m. pop.
- ☾ Pun 27. ob 4 v. 14 m. zajutra.

Vremen

po Herscheli :

- 5. sneg in dež, 12. mrzlo i vetrovno, 19. lepo i prijetno, 27. sneg i vetrovno.

Pravilo staroga kmeta za Januar :

- Vedrno novo leto
- Da nam dobro žetvo.
- Pavlov veter
- Je ne dober.
- Či je toplo v Januari, Sprotoletje se pokvari.

Február

28 dnevov
ma.

Sušec.

1. je den 9 v.
29 m. dugi; do
konca meseca
zraste 1 v. 28 m.

Den	Dnevnik svetnikov	☾ hod	Sunca izhod v. m.	Sunca zahod v. m.	Meseca izhod v. m.	Meseca zahod v. m.
1	Petek	†	7 30	4 58	9 40	11 41
2	Sobota		28	59	9 57	predp.

5. Prilika od sejača i semena. Luk. VIII. 4—15.

3	Nedela	II. pred pepelnicov	7 27	5 1	10 15	12 50
4	Ponedelek	Andraš kors., sp. V. ☾	26	3	10 40	2 00
5	Tork	Agata d. m.	24	5	11 14	3 11
6	Šreda	Dora dev. m.	22	6	11 59	4 19
7	Četrtek	Romuald apat	21	7	pop.	5 18
8	Petek	Mat. Janoš sp. †	20	9	2 11	6 9
9	Sobota	Ciril Aleksandr. p.	19	11	3 35	6 47

6. Jezuš odzravi slepoga. Luk. XVIII. 31—41.

10	Nedela	III. pred pepelnicov	7 17	5 13	5 00	7 16
11	Ponedelek	Prikazen N. D. M. ☾	15	13	6 26	7 39
12	Tork	Eulalila dev.	14	14	7 50	7 59
13	Šreda	Pepelnica ††	12	15	9 14	8 18
14	Četrtek	Valentin duhovnik †	10	17	10 38	8 35
15	Petek	Faustin i Jovita m. ††	9	18	predp.	8 54
16	Sobota	Juliana dev. m. †	7	20	12 3	9 17

7. Hüdi düh sküšava Jezüša. Mataj IV. 1—11.

17	Nedela	I. postna	7 5	5 22	1 27	9 46
18	Ponedelek	Simeon p. m. ☾ †	4	23	2 46	10 24
19	Tork	Konrad sp. †	2	25	3 57	11 14
20	Šreda	Eleuterij p. Kvatre †	0	26	4 43	pop.
21	Četrtek	Severian m. †	6 59	28	5 36	1 26
22	Petek	Stol sv. Petra ††	57	30	7 7	2 40
23	Sobota	Peter Damj. p. †	55	32	6 31	2 53

8. Vzeo je Jezuš s sehom Petra i Janoša i Jakoba i preobrazo se je. Mataj XVIII. 1—9.

24	Nedela	II. postna	6 53	5 33	5 50	5 3
25	Ponedelek	Viktor, Geza ☾ †	52	34	7 5	6 11
26	Tork	Margeta, Aleksand. †	50	36	7 19	7 17
27	Šreda	Leander p. †	48	37	7 33	8 24
28	Četrtek	Roman apat †	46	39	7 46	9 29

Spremeni meseca :

- ☾ Zadnji krajec 4. ob 8 v. 52 m. zajütra.
- ☾ Mlad 11. ob 11 v. 5 m. predp.
- ☾ Prvi krajec 18. ob 1 v. 57 m. v noči.
- ☾ Pun 25. ob 10 v. 35 m. večer.

Vremen

po Herscheli :

- 4. sneg, 11. mrzlo i vetrovno, 18. mrzlo, 25. lepo.

Pravilo staroga kmeta za Februar :

- Topla Svečnica
- Sneg, mraz prinese,
- Mrzla Svečnica
- Oba odžene.
- Matjaš, či ne najde leda,
- Ga napravi, telko gleda.

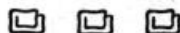
Marc

31 dnevov
ma.

Mali traven.

1. je den 11 v. du-
gi, do konca me-
seca zraste 1 v.
47 m. — Začetek
sprotoletja.

Den	Dnevnik svetnikov	☾ hod	Sunca izhod v. m.	Sunca zahod v. m.	Meseca izhod v. m.	Meseca zahod v. m.
1	Petek	Albin p.	6 44	5 41	8 1	10 37
2	Sobota	Simplicij papa	42	43	8 19	11 46
9. Jezuš izžene vraga iz nemoga. Luk. XI. 14—28.						
3	Nedela	III. postna	6 40	5 45	8 42	predp.
4	Ponedelek	Kazimir sp.	38	46	9 11	12 56
5	Tork	Euzebij m.	36	48	9 38	2 3
6	Šreda	Perpetua i Fel. m.	34	49	10 40	3 5
7	Četrtek	Tomaž Akvit. c. vuč.	32	51	11 44	3 59
8	Petek	Janoš od Boga sp.	30	52	pop.	4 41
9	Sobota	Franciška Rimska	28	54	2 25	5 14
10. Jezuš nahrani pet jezero moškov. Jan. VI. 1—16.						
10	Nedela	IV. postna	6 26	5 55	3 51	5 40
11	Ponedelek	Heraklij	24	57	5 17	6 1
12	Tork	Gregor papa	22	59	6 43	6 19
13	Šreda	Rozina dovica	20	6 0	8 9	6 38
14	Četrtek	Matilda kralica	18	1	9 39	7 3
15	Petek	Longin m.	16	2	11 7	7 19
16	Sobota	Heribert p.	14	4	predp.	7 45
11. Pravo je Jezuš vnožini: Što iz vas pokara me greha? Jan. VIII. 46—59						
17	Nedela	V. postna (čarna)	6 12	6 6	12 33	8 20
18	Ponedelek	Ciril Jeruzalemski p.	10	7	1 48	9 1
19	Tork	Jožef hranitelj Jez.	8	8	2 52	10 8
20	Šreda	Niketas p.	6	10	3 38	11 16
21	Četrtek	Benedikt apat	4	12	4 11	pop.
22	Petek	Marija 7 žalosti	2	13	4 37	1 43
23	Sobota	Viktorijan m.	0	14	4 57	2 54
12. Kda bi se Jezuš približavao, množina je presterala obleč na pot. Mat. XXI. 1—9.						
24	Nedela	VI. postna (cvetna)	5 58	6 16	5 14	4 1
25	Ponedelek	Ozn. Dev. Marije	56	17	5 27	5 8
26	Tork	Emanuel m.	54	18	5 40	6 14
27	Šreda	Janoš Damas. sp.	52	20	5 54	7 19
28	Četrtek	Veliki četrtek	50	22	6 10	8 26
29	Petek	Veliki petek	48	23	6 26	9 34
30	Sobota	Velika sobota	46	24	6 46	10 44

13. Jezuš vstane od mrtvih. Marko XVI. 1—7.

31 Nedela | Vüzem. Vstaneenje J. | 5 44 | 6 26 | 7 12 | 11 52

Spremeni meseca :

- ☾ Zadnji krajec 6. ob 1 v. 44 m. v noči.
- ☀ Mlad 12. ob 8 v. 52 m. večer.
- ☾ Prvi krajec 19. ob 2 v. 30 m. pop.
- ☀ Pun 27. ob 4 v. 33 m. pop.

Vremen

po Herscheli :

- 6. mrzlo, 12. dež in sneg, 19. sneg i viher, 27. lepo.

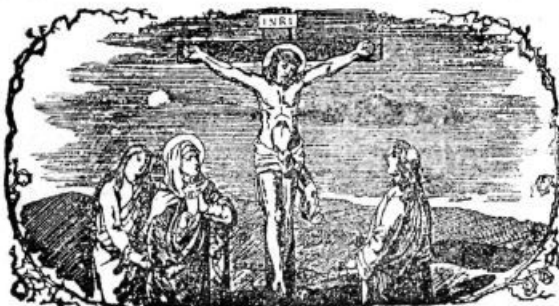
Pravilo staroga kmeta za Marc :

- V Aprili se ovce v ovčarno zaprejo,
- Či Marcija one po paši blejejo.
- Kakše na den Mantrnikov je vreme,
- Takše nam štirideset dnij ne poglobne.
- Toplo nam je sprotoletje,
- Či prav prido goske divje.

April

30 dnevov
ma.

Veliki traven.

1. je den 12 v.
50 m. dugi, do
konca meseca
zraste 1 v. 37 m.

Den	Dnevnik svetnikov	hod	Sunca izhod v. m.	Sunca zahod v. m.	Meseca izhod v. m.	Meseca zahod v. m.
1 Ponedelek	Vüzemski ponedelek		5 42	6 27	7 47	predp.
2 Tork	Franc Paulanski sp.		40	28	8 32	12 56
3 Šreda	Rihard p.		38	29	9 30	1 51
4 Četrtek	Izidor p.		36	31	10 40	2 36
5 Petek	Vince sp.		34	33	11 58	3 12
6 Sobota	Celestin papa		32	34	pop.	3 39

14. Jezuš se prikaže apoštolom pri zapretilih dverah. Jan. XX. 19—31.

7 Nedela	I. po Vüzmi (bela)		5 3	6 35	2 44	4 02
8 Ponedelek	Dionizij p.		28	37	4 7	4 22
9 Tork	Demeter m.		26	38	5 34	4 38
10 Šreda	Ezehijel prorok		24	39	8 3	4 57
11 Četrtek	Leo papa		22	41	8 32	5 18
12 Petek	Julij papa		20	43	10 3	5 43
13 Sobota	Hermenegild m.		18	44	11 27	6 17

15. Jas sam dober pastir. Jan. X. 1—16.

14 Nedela	II. po Vüzmi		5 16	6 45	predp.	7 00
15 Ponedelek	Anastazia dev.		44	46	12 37	7 56
16 Tork	Lambert m.		12	48	1 33	9 4
17 Šreda	Varstvo sv. Jožefa		10	49	2 13	10 18
18 Četrtek	Apolonij m.		9	51	2 42	11 32
19 Petek	Timon m.		7	52	3 2	pop.
20 Sobota	Teodor sp.		5	54	3 20	1 53

16. Edno malo i že me ne te vidili. Vi te se žalostili, nego žalost vaša se obrne na radost. Jan. XVI. 17—22.

21 Nedela	III. po Vüzmi		5 3	6 55	3 36	2 59
22 Ponedelek	Soter in kaj.		1	57	3 49	4 4
23 Tork	Adalbert p. m. Jurij m.		4 59	58	4 3	5 10
24 Šreda	Fidel Sigm. m.		58	7 0	4 17	6 16
25 Četrtek	Marko ev.		56	1	4 33	7 25
26 Petek	Kletus papa		54	2	4 52	8 34
27 Sobota	Peregrin dühovnik		53	4	5 26	9 43

17. Jezuš obeča vučnikom Düha Svetoga. Jan. XVI. 5—14.

28 Nedela	IV. po Vüzmi		4 51	7 6	5 48	10 48
29 Ponedelek	Peter m.		49	7	6 30	11 46
30 Tork	Katarina Sijenska dev.		48	8	7 25	predp.

Spremeni meseca:

- ☾ Zadnji krajec 4. ob 2 v. 33 m. pop.
- ☀ Mlad 11. ob 5 v. 34 m. zajütra.
- ☾ Prvi krajec 18. ob 5 v. 8 m. zajütra.
- ☀ Pun 26. ob 9 v. 5 m. zajütra.

Vremen

po Herscheli:

4. mrzlo in dež, 11. dež in mrzlo, 18. dež in sneg, 26. dež, mrzlo.

Pravilo staroga kmeta za April:

Sühša v Aprili
Škodi rastlini,
A vlažen april
De sada obil.
April slane ne trpi,
Či ednok že v njem
grmi.

Maj

31 dnevov
ma.

Risalsček.

1. je den 14 v.
31 m. dugi; do
konca meseca
zraste 1 v. 15 m.

Den	Dnevnik svetnikov	☾ hod	Sunca izhod v. m.	Sunca zahod v. m.	Meseca izhod v. m.	Meseca zahod v. m.
1 Sreda	Filip i Jakob apostol	☾	4 46	7 10	8 28	12 34
2 Četrtek	Athanazij p.	☾	44	11	9 43	1 12
3 Petek	Najdenje sv. Križa ☾ †	☾	42	12	11 1	1 42
4 Sobota	Florijan m.	☾	41	13	pop.	2 4
18. Či kaj prosili bodete Očo v mojem Imeni, da vam. Jan. XVI. 23—30.						
5 Nedela	V. po Vüzmi	☾	4 40	7 14	1 42	2 24
6 Ponedelek	Janoš evangelist	☾	38	16	3 5	2 42
7 Tork	Stanislav p. m.	☾	36	17	4 20	3 00
8 Sreda	Prikazen Mih. nad.	☾	34	18	5 57	3 19
9 Četrtek	V nebo stopljenje Jez.	☾	33	20	7 28	3 42
10 Petek	Antonin p.	☾	32	22	8 56	4 11
11 Sobota	Mamert p.	☾	30	23	10 16	4 49

19. Kda pride Oveselite, on bode svedočanstvo činio od mene.
Jan. XV. 26.

12 Nedela	VI. po Vüzmi	☾	4 28	7 24	11 20	5 40
13 Ponedelek	Servac m.	☾	27	25	predp.	6 45
14 Tork	Bonifac m.	☾	26	27	12 6	7 59
15 Šreda	Janoš de la Salle sp.	☾	25	28	12 41	9 16
16 Četrtek	Janoš Nep. Ubald p.	☾	24	29	1 6	10 31
17 Petek	Paškal sp.	☾	23	30	1 26	11 42
18 Sobota	Venanc m.	☾	22	31	1 41	pop.

20. Jezuš guči od Dūha Svetoga i lūbezni. Jan. XV. 23—31.

19 Nedela	Risali. Priš. Dūha sv.	☾	4 21	7 33	1 55	1 55
20 Ponedelek	Risalski pondelek	☾	19	34	2 9	3 1
21 Tork	Valens m.	☾	18	35	2 23	4 7
22 Šreda	Julija dev. Kvatre †	☾	17	36	2 39	5 14
23 Četrtek	Deziderij p. m.	☾	16	37	2 57	6 23
24 Petek	Marija pom. kršč. ††	☾	15	38	3 20	7 33
25 Sobota	Urban papa ☾ †	☾	14	39	3 50	8 40

21. Idoči včite vse narode krščavajoči je v Imeni Oče i Sina i
Dūha svetoga. Mat. XXVIII. 18—20.

26 Nedela	I. Sv. Trojstvo, Trojica	☾	4 13	7 41	4 29	9 40
27 Ponedelek	Beda sp.	☾	12	42	5 19	10 32
28 Tork	Augustin kant.	☾	11	43	6 22	11 12
29 Šreda	Magdalena Pac. dev.	☾	11	44	7 34	11 43
30 Četrtek	Telovo	☾	10	45	8 50	predp.
31 Petek	Petronila dev. †	☾	9	46	10 9	12 00

Spremeni meseca:

- ☾ Zadnji krajec 3. ob 11 v. 26 m. v noči.
- ☾ Mlad 10. ob 2 v. 1 m. pop.
- ☾ Prvi krajec 17. ob 9 v. 14 m. večer.
- ☾ Pun 25. ob 11 v. 32 m. v noči.

Vremen

po Herscheli:

- 3. lepo, 10. dež, 17. dež, 25. lepo.

Pravilo staroga kmeta za Maj:

Slan'ca v začetki meseca Maja
Zoritvi sada jako nagaja.
Dnevi Servac, Pongrac, Bonifac'ja lepi
Z sladkim vinčekom nam napunijo kleti.
Za vol' mraza bod boječi,
Komaj Vrban pride z peči.

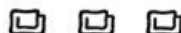
Junij

30 dnevov
ma.

Ivanšček.

1. je den 15 v. 48 m. dugi, do 22. zraste 17 m., potom se skrči do konca 4 m. 22. ob 1 v. 15 m. v noči začetek leta. Najdugši den, najkračša noč

Den	Dnevnik svetnikov	☽ hod	Sunca izhod v. m.	Sunca zahod v. m.	Meseca izhod v. m.	Meseca zahod v. m.
1 Sobota	Pamfil m.	☽	4 8	7 47	11 27	12 29
22. Neki človek je pripravo veliko večerjo. Luk. XIV. 16—24.						
2 Nedela	II. po Risalih	☾	4 7	7 48	pop.	12 47
3 Ponedelek	Klotilda kraljica, Oliva	☽	7	49	2 7	1 4
4 Tork	Kvirin p.	☽	6	50	3 30	1 22
5 Šreda	Bonifac p. m.	☽	5	51	4 56	1 43
6 Četrtek	Norbert p.	☽	5	51	6 24	2 8
7 Petek	Najsv. Srce Jez.	☯	5	51	7 48	2 41
8 Sobota	Medard p.	☽	4	52	9 1	3 25
23. Prilika od zgubljene ovce. Luk. XV. 1—10.						
9 Nedela	III. po Risalih	☽	4 4	7 53	9 56	4 24
10 Ponedelek	Margeta kralica	☽	4	54	10 37	5 35
11 Tork	Barnabaš apostol	☽	3	55	11 6	6 54
12 Šreda	Flora dev.	☽	3	56	11 28	8 12
13 Četrtek	Anton padov. sp.	☽	3	56	11 46	9 27
14 Petek	Bazil p.	☯	3	57	predp.	10 36
15 Sobota	Ost. sv. Martina	☽	3	57	12 2	11 44
24. Pravo je Jezuš Petri: Pelaj na globočino i prestrite mreže na lovljenje. Luk. V. 1—11.						
16 Nedela	IV. po Risalih	☽	4 3	7 58	12 16	pop.
17 Ponedelek	Adolf p., Laura m.	☽	3	58	12 30	1 54
18 Tork	Marko i Marcel. m.	☽	3	59	12 44	3 2
19 Šreda	Juliana Falk. dev.	☽	3	59	1 1	4 10
20 Četrtek	Florentina dev.	☽	3 8	0	1 22	5 20
21 Petek	Aloizij sp.	☯	3	0	1 49	6 28
22 Sobota	Paulin p.	☽	3	0	2 25	7 32
25. Či ne bode obilnejša vaša pravica, kak farizeušov, ne pridete v kraljestvo nebesko. Mat. V. 20—24.						
23 Nedela	V. po Risalih	☽	4 3	8 0	3 3	8 28
24 Ponedelek	Ivan Krstitel	☽	3	0	4 14	9 12
25 Tork	Vilmoš apat (Viljem)	☽	4	0	5 22	9 49
26 Šreda	Janoš i Pavel m.	☽	4	0	6 39	10 12
27 Četrtek	Ladislav kralj	☽	4	0	7 58	10 34
28 Petek	Leon papa	☯	5	0	9 16	10 52
29 Sobota	Peter i Pavel apošt.	☽	5	0	10 35	11 9
26. Milo mi je nad vnožinov... že tri dni trpijo i nemajo, ka bi jeli. Marko VIII. 1—9.						
30 Nedela	VI. po Risalih	☽	4 6	8 0	11 54	11 27

Spremeni meseca :

- ☾ Zadnji krajec 2. ob 5 v. 20 m. zajūtra.
- ☉ Mlad 8. ob 11 v. 3 m. večer.
- ☽ Prvi krajec 16. ob 2 v. 12 m. pop.
- ☉ Pun 24. ob 11 v. 28 m. predp.

Vremen :

Spremenljivo.

Pravilo staroga kmeta za Junij :

Štirideset dni se nebo suzi,
Če na Medaravo ž njega rosi.
Vidove megle se žito boji,
Če Mürčar jo vidi, že v žetvi dvoji.
Sloven veli: ka Petrov dež
Za lagev i pisker je meč.

Julij

31 dnevo
ma.

Jakopešček.

Mali srpan.

1. je den 16 v.
1 m. dugi, do
konca meseca se
skrči 55 m.

Den	Dnevnik svetnikov	☾ hod	Sunca izhod v. m.	Sunca zahod v. m.	Meseca izhod v. m.	Meseca zahod v. m.
1 Ponedelek	Najsv. Krv Jez. Kr. ☾		4 7	8 0	pop.	11 46
2 Tork	Srpana Marija		7 7	59	2 38	predp.
3 Šreda	Helijoder p.		8	59	4 3	12 8
4 Četrtek	Berta dev.		8	59	5 27	12 37
5 Petek	Anton Zacc. düh. †		9	58	6 43	1 15
6 Sobota	Dominika d., Izaias pr.		9	58	7 45	2 7

27. Varte se od krivih prorokov... Je li berejo z trnja grozdje?
Mat. VIII. 14—21.

7 Nedela	VII. po Risalih		4 10	7 57	8 31	3 14
8 Ponedelek	Elizabeta kralica ☾		11	57	9 5	4 30
9 Tork	Anatolia dev.		11	57	9 29	5 48
10 Šreda	Amalia dev.		12	56	9 50	7 6
11 Četrtek	Pius papa		13	55	10 7	8 18
12 Petek	Janoš Gualb. sp. †		14	55	10 21	9 27
13 Sobota	Anaklet papa		15	54	10 35	10 36

28. Bio je neki bogat, ki je meo špana i te je bio obtoženi.
Luk. XVI. 1—19.

14 Nedela	VIII. po Risalih		4 16	7 54	10 49	11 41
15 Ponedelek	12 apostolov		17	53	11 5	pop.
16 Tork	Karmelska D. M. ☽		18	53	11 24	1 55
17 Šreda	Andraš i Benedek		19	52	11 49	3 3
18 Četrtek	Friderik p.		20	50	predp.	4 13
19 Petek	Vince Paulanski sp. †		21	49	12 21	5 19
20 Sobota	Marjeta dev., Elia pr.		22	48	1 9	6 18

29. Jezuš se je jokao nad Jeruzalemom. Pridejo dnevi na tebe.
Luk. XIX.

21 Nedela	IX. po Risalih		4 23	7 47	1 58	7 7
22 Ponedelek	Marija Magd. pok.		24	46	3 5	7 45
23 Tork	Apolinar p. m. ☽		25	45	4 21	8 15
24 Šreda	Bl. Kunigunda d.		27	44	5 42	8 40
25 Četrtek	Jakab apostol		28	43	7 3	8 59
26 Petek	Ana, mati Pr. D. M. †		29	42	8 23	9 17
27 Sobota	Pantaleon m.		30	40	9 43	9 34

30. Dva človeka sta gori šla v cerkev, da bi molila. Luk. XVIII. 9—14.

28 Nedela	X. po Risalih		4 32	7 39	11 4	9 52
29 Ponedelek	Marta dev.		33	38	pop.	10 13
30 Tork	Julita, Abdon m. ☾		34	37	1 49	10 38
31 Šreda	Ignacij Lojolanski sp.		35	36	3 13	11 13

Spremeni meseca:

- ☾ Zadnji krajec 1. ob 9 v. 43 m. zajūtra.
- ☽ Mlad 8. ob 9 v. 22 m. zajūtra.
- ☽ Prvi krajec 16. ob 7 v. 25 m. zajūtra.
- ☽ Pun 23. ob 9 v. 35 m. večer.
- ☾ Zadnji krajec 30. ob 2 v. 14 m. pop.

Vremen

po Herscheli:

Zaprva spremenljivo,
8. spremenljivo, 16.
spremenljivo, 23. le-
po, 30. dež.

**Pravilo staroga
kmeta za Julij:**

Sprne Marije dež mo-
kre nam da v roke:
Ovsene, psenične, rže-
ne kope.

Jakob či je lepi,
Mrzli bodo svetki,
A obilna bo jesen
V vsakom sadi vsem
ljūdem.

Elijašov den, či li
grmi vu njem,
Od Bogā je dan kak
vsaki drūgi den.

August

31 dnevo
ma.

Mešnjek.

1. je den 15 v.
3 m. drugi, do
konca meseca se
skrči 1 v. 34 m.

Den	Dnevnik svetnikov	☽ hod	Sunca izhod v. m.	Sunca zahod v. m.	Meseca izhod v. m.	Meseca zahod v. m.
1	Četrtek		4 37	7 33	5 36	predp.
2	Petek		39	31	6 27	12 58
3	Sobota		40	30	7 5	2 10

31. Jezuš ozdravi gluhonemoga. Marko VII. 31—37.

4	Nedela	XI. po Risalih.	4 42	7 29	7 32	3 28
5	Ponedelek	Snežna D. Marija	43	27	7 53	4 45
6	Tork	Spreobrazenje G. ☉	44	25	8 11	6 00
7	Šreda	Donat p. m.	46	24	8 25	7 11
8	Četrtek	Cirjak m.	46	24	8 25	7 11
9	Petek	Roman m. †	47	22	8 40	8 20
10	Sobota	Lovrenc m.	48	20	8 55	9 26

32. Neki človek je spadno med razbojniko, ki na pol živoga ostavil so ga, odisli so. Luk. X. 23—37.

11	Nedela	XII. po Risalih	4 49	7 19	9 10	10 33
12	Ponedelek	Klara dev.	50	17	9 28	11 41
13	Tork	Hipolit i Kasijan m.	52	16	9 49	pop.
14	Sreda	Euzeb duhovnik ††	53	14	10 18	1 58
15	Četrtek	Velika Meša ☽	54	12	10 55	3 4
16	Petek	Joakim, Rok sp. †	56	11	11 44	4 6
17	Sobota	Liberat m.	57	9	predp.	5 00

33. Jezuš ozdravi deset gobavih možov. Luk. XVII. 11—19.

18	Nedela	XIII. po Risalih	4 58	7 7	12 46	5 42
19	Ponedelek	Ludovik Toledanski p.	5 0	5	1 57	6 15
20	Tork	Števan, vogrski kralj	2	4	3 18	6 41
21	Sreda	Ivana Franciška dov.	3	2	4 40	7 3
22	Četrtek	Timotej m. ☉	4	0	6 2	7 22
23	Petek	Filip Benitski sp. †	6 6	59	7 25	7 40
24	Sobota	Bertalan apoštol	7	57	8 47	7 58

34. Nišče ne more dvema gospodoma služiti. Mataj VI. 24—33.

25	Nedela	XIV. po Risalih	5 8	6 55	10 11	8 17
26	Ponedelek	Zefirin papa	10	53	11 36	8 42
27	Tork	Jožef kalazanski sp.	11	51	pop.	9 14
28	Šreda	Augustin pūšpek ☾	12	49	2 21	9 56
29	Četrtek	Glavosek sv. Ivana	14	47	3 31	10 51
30	Petek	Roza Limaska dev. †	15	45	4 26	11 58
31	Sobota	Rajmund sp. Izabela d.	16	43	5 5	predp.

Spremeni meseca:

- ☉ Mlad 6. ob 9 v. 30 m. večer.
- ☽ Prvi krajec 15. ob 6 v. 16 m. večer.
- ☉ Pun 22. ob 8 v. 27 m. zajutra.
- ☾ Zadnji krajec 28. ob 8 v. 27 m. večer.

Vremen

po Hersheli:

- 6. spremenljivo, 15. lepo, 22. spremenljivo, 28. spremenljivo.

Pravilo staroga kmeta za August:

Lovrenc deževen nam vino sladi,
Lepa hajdina moč po njem dobi!
Kakši je Lovrenc-Brtalanov den,
Takša po navadi bo nam jesen.
Velka Meša lepa i vroča,
Ti si za vince moč i sladkoča.
Lovrenc v vodo kamen vrže,
Nejdi v njo, huš! mrzla je že!

September

30 dnevov
ma.

Mihalsček.

Kimovec.

1. je den 13 v. 25 m. dugi; do konca se skrči 1 v. 38 m. Začetek jeseni. Noč i den ednako duga.

Den	Dnevnik svetnikov	☾ hod	Sunca izhod v. m.	Sunca zahod v. m.	Meseca izhod v. m.	Meseca zahod v. m.
-----	-------------------	----------	-------------------------	-------------------------	--------------------------	--------------------------

35. Jezuš od mrtvih obüdi Naimskoga mladenca. Luk. VII. 11—16.

1	Nedela	XV. po Risalih	☾	5 18	6 41	5 35	1 13
2	Ponedelek	Števan kral vogrski	☾	20	37	6 17	3 44
3	Tork	Mansvet p.	☾	22	35	6 33	4 56
4	Šreda	Rozalija dev.	☾	23	33	6 47	6 6
5	Četrtek	Viktorin p.	☾	24	31	7 1	7 12
6	Petek	Zakariáš prorok †	☾	26	29	7 16	8 19
7	Sobota	Košički mantrniki	☾	27	27	7 32	9 26

36. Jezuš ozdravi človeka vu vodenom betegi. Luk. XIV. 1—11.

8	Nedela	XVI. Mala M. Roj. M.	☾	5 28	6 25	7 53	10 35
9	Ponedelek	Peter Klaver sp.	☾	30	23	8 18	11 43
10	Tork	Mikloš Toledanski sp.	☾	31	2	8 51	pop.
11	Šreda	Prot i Hijacint m.	☾	32	19	9 33	1 52
12	Četrtek	Ime Marije, Guidon	☾	34	17	10 29	2 49
13	Petek	Amat p. †	☾	35	15	11 35	3 35
14	Sobota	Povišanje sv. Križa	☾	36	13	predp.	4 12

37. Lübi Gospodna Boga... Drüga zapoved je spodobna: Lübi bližnjega, kak samoga sebe. Mataj XXII. 34—46.

15	Nedela	XVII. po Risalih	☾	5 38	6 11	12 50	4 40
16	Ponedelek	Eufemia d.	☾	39	9	2 10	5 3
17	Tork	Lambert p.	☾	40	7	3 32	5 23
18	Šreda	Jož. Kup. sp. kvatre †	☾	42	5	4 56	5 43
19	Četrtek	Januarij m.	☾	43	3	6 20	6 1
20	Petek	Eustak m. ††	☾	44	1	7 45	6 20
21	Sobota	Mataj apoštol †	☾	46	5 59	9 13	6 44

38. Videvši Jezuš njihovo vero, pravo je s žlakom vdarjenomi: Vüpjaj se sinek, odpüščajo se grehi tvoji. Mataj IX. 1—8.

22	Nedela	XVIII. po Risalih	☾	5 47	5 57	10 42	7 13
23	Ponedelek	Tekla dev. m.	☾	49	54	pop.	7 53
24	Tork	D. Mar. reš. vlov.	☾	50	52	1 23	8 46
25	Šreda	Gerard p. m.	☾	52	50	2 22	9 40
26	Četrtek	Ciprijan m.	☾	53	48	3 7	11 3
27	Petek	Kozma i Dom. m. †	☾	54	46	3 40	predp.
28	Sobota	Venceslav kral	☾	56	44	4 4	12 18

39. Prilika od kralevskega gostüvanja. Mataj XXII. 1—14.

29	Nedela	XIX. po Risalih	☾	5 57	5 42	4 24	1 33
30	Ponedelek	Hieronim dühovnik	☾	58	40	4 40	1 39

Spremeni meseca:

- ☾ Mlad 5. ob 11 v. 44 m. predp.
- ☾ Prvi krajec 13. ob 4 v. 2 m. pop.
- ☾ Pun 20. ob 2 v. 1 m. pop.
- ☾ Zadnji krajec 27. ob 5 v. 39 m. zajütra.

Vremen

po Herscheli:

Zaprva dosta dežja, 13. lepo, 20. dež, 27. dež.

Pravilo staroga kmeta za September:

Kakše je vremen na den Malemeše, Takše nam trideset dni ne odteče! Če na Mihalovo sever vleče, Veliko zimo i sneg prinese.

Oktober

31 dnevo
ma.

Vsesvišček.

Vinotok.

1. je den 11 v.
43 m. dugi; do
konca meseca
se skrči 1 v. 42 m.

Den	Dnevnik svetnikov	☾ hod	Sunca izhod v. m.	Sunca zahod v. m.	Meseca izhod v. m.	Meseca zahod v. m.
1 Tork	Remigius papa		6 0	5 38	4 55	3 45
2 Šreda	Angeli čuv.		1	36	5 9	5 3
3 Četrtek	Kandid m.		2	34	5 23	6 8
4 Petek	Ferenc Asiški sp. †		4	32	5 39	7 14
5 Sobota	Placid in tivariši m. ☾		5	30	5 53	8 22

40. Jezuš ozdravi sina kraljevskoga človeka. Jan. IV. 45—59.

6 Nedela	XX. po Risalih		6 6	5 28	6 21	9 30
7 Ponedelek	Marko grof		8	26	6 51	10 38
8 Tork	Brigita dov.		10	24	7 30	11 42
9 Šreda	Dionizij d. m.		11	22	8 19	pop.
10 Četrtek	Ferenc Boržijanski sp.		12	20	9 20	1 29
11 Petek	Placida d. †		14	18	10 20	2 8
12 Sobota	Maksimilijan p.		15	16	11 45	2 40

41. Prilika od krala, ki je račun včino s slugi svojimi.
Mataj XVIII. 23—35.

13 Nedela	XXI. po Risalih ☽		6 17	2 14	predp.	3 5
14 Ponedelek	Kalist papa		18	12	1 5	3 26
15 Tork	Terezija dev.		19	10	2 25	3 44
16 Šreda	Gal apat		21	9	3 37	4 3
17 Četrtek	Hedvika kralica		23	7	5 11	4 22
18 Petek	Lukač evangelist †		24	5	6 40	4 44
19 Sobota	Peter iz Alkan. sp. ☾		25	3	8 9	5 11

42. Dajte casari, ka je casarovo. Mataj XXII. 15—21.

20 Nedela	XXII. po Risalih		6 27	5 1	9 40	5 47
21 Ponedelek	Uršula dev.		29	4 59	11 4	6 35
22 Tork	Kordula dev.		30	58	pop.	7 38
23 Šreda	Severin p.		32	56	1 5	8 50
24 Četrtek	Maurus p.		33	54	1 41	10 8
25 Petek	Margarita Alc. dev. †		35	52	2 8	11 24
26 Sobota	Demetrij m. ☾		37	51	2 29	pop.

43. Jezus ozdravi Jairošovo hčer. Mataj IX. 18—26.

27 Nedela	XXIII. po Risalih		6 39	4 49	2 47	12 37
28 Ponedelek	Simon in Juda apošt.		40	47	3 2	1 45
29 Tork	Narcis p.		41	46	3 16	2 52
30 Šreda	Klaudij m.		42	44	3 31	3 59
31 Četrtek	Lucila dev. Vuk p. †		43	43	3 40	3 64

Spremeni meseca:

- ☾ Mlad 5. ob 4 v. 5 m. zajutra.
- ☽ Prvi krajec 13. ob 6 v. pop.
- ☼ Pun 19. ob 10 v. 35 m. večer.
- ☾ Zadnji krajec 26. ob 6 v. 35 m. večer.

Vremen

po Herscheli:

Zaprva dež, 13. dež,
19. lepo, 26. lepo.

Pravilo staroga
kmeta za Oktober:

Moker Dioniz moko
zimo da,
Gallus či je sühi, lepo
leto da.

November

30 dnevov
ma.

Andrejšček.

1. je den 9 v.
57 m. dugi; do
konca meseca se
skrči 1 v. 16 m.

Den	Dnevnik svetnikov	hod	Sunca izhod v. m.	Sunca zahod v. m.	Meseca izhod v. m.	Meseca zahod v. m.
1 2	Petek Sobota	Vsesvecovo † Den vseh vernih dūš	6 43 45	4 42 41	3 47 4 4	5 5 6 13
44. Veliko gibanje je postanolo na morji. Mataj VIII. 23—27.						
3 4 5 6 7 8 9	Nedela Ponedelek Tork Sreda Četrtek Petek Sobota	XXIV. po Risalih ☉ Karol Bororomej p. Imre vojvoda (Mirko) Sv. ostanki v pūšp. Engelbert p. Gottfrid p. † Teodor (Božidar)	6 47 50 51 53 55 56 57	4 39 36 35 34 32 31 29	4 26 5 30 6 26 7 13 8 18 9 30 10 46	7 21 9 33 10 34 11 25 pop. 12 41 1 6
45. Od človeka, ki je posejao dobro semen v svojo njivo. Mataj XIII. 24—30.						
10 11 12 13 14 15 16	Nedela Ponedelek Tork Sreda Četrtek Petek Sobota	XXV. po Risalih ☽ Martin p. Martin papa Stanislav Kostka sp. Josafat m. Leopold sp. Gertrud † Edmund p.	6 59 7 0 2 3 5 6 8	4 28 27 26 25 24 23 21	predp. 12 3 1 20 2 40 4 4 5 33 7 3	1 27 1 46 2 4 2 23 2 43 3 7 3 38
46. Spodobno je kralstvo nebesko k zrni... k kvasi. Mataj XIII. 31—35.						
17 18 19 20 21 22 23	Nedela Ponedelek Tork Sreda Četrtek Petek Sobota	XXVI. po Risalih ☽ Odon apat. Elizabeta kralica Feliks Val. sp. Darovanje D. Marije Cecilia devica † Klemen papa	7 9 10 12 14 15 16 18	4 20 19 18 17 16 15 14	8 32 9 51 10 52 11 38 pop. 12 33 12 52	4 22 5 19 6 29 7 48 9 8 12 24 11 36
47. Od rūšenja Jeruzalema i od slednje sodbe. Mataj XXIV. 15—35.						
24 25 26 27 28 29 30	Nedela Ponedelek Tork Sreda Četrtek Petek Sobota	XXVII. po Risalih ☾ Katarina dev. m. Konrad p. Virgil p. Jakob iz Marke Saturnin m. † Andrej apoštol	7 19 21 22 24 25 26 27	4 14 13 12 11 11 11 11	1 9 1 23 1 37 1 53 2 10 2 31 2 40	predp. 12 45 1 51 2 55 4 2 5 10 6 3

Spremeni meseca :

- ☉ Mlad 3. ob 10 v.
2 m. večer.
- ☽ Prvi krajec 11. ob
5 v. 46 m. pop.
- ☼ Pun 18. ob 8 v.
33 m. zajūtra.
- ☾ Zadnji krajec 25.
ob 11 v. 25 m.
predp.

Vremen

po Herscheli :

Zaprva lepo, 11. lepo,
18. dež, 25. dež.

**Pravilo staroga
kmeta za November :**

Mrzav Vsehsvecov to
pomeni,
Ka Martina den bo
lepi.
Či je Martin lepi, vel-
ko da zimo,
Či je megleni, slabo
dobimo.

December

31 dnevov
ma.

Božič.

Prosinec.

1. je den 8 v. 40 m.
dugi do 22.; potom
zraste do konca me-
seca 5 m. Začetek
zime. Najkračiji den,
najdugša noč.

Den	Dnevnik svetnikov	☽ hod	Sunca izhod v. m.	Sunca zahod v. m.	Meseca izhod v. m.	Meseca zahod v. m.
48. Od slednje sodbe. Luk. XXI. 25—33.						
1 Nedela	I. Adventna		7 27	4 10	2 56	6 19
2 Ponedelek	Bibijana dev.		29	9	4 13	8 27
3 Tork	Ferenc ksaver. sp. ☉		30	8	5 7	9 21
4 Šreda	Barbara dev. m. †		31	8	6 11	10 6
5 Četrtek	Saba apat		32	7	7 21	10 42
6 Petek	Mikloš pūšpek ††		33	7	8 35	11 10
7 Sobota	Ambrozij p.		35	7	9 49	11 32
49. Ivan Krstitelj vu vozi. Mataj XI. 2—10.						
8 Nedela	II. Adventna		7 36	4 7	10 8	11 52
9 Ponedelek	Leokadia dev.		37	7	predp.	pop.
10 Tork	Melkiadeš papa		37	7	12 21	12 26
11 Šreda	Damaz papa ☽ †		39	8	1 40	12 44
12 Četrtek	Sinezij m.		40	8	2 2	1 5
13 Petek	Lucija dev. ††		41	8	4 30	1 31
14 Sobota	Nikazij p.		42	8	5 58	2 7
50. Poslali so židovje k Ivani: Ti što si. Jan. I. 10—28.						
15 Nedela	III. Adventna		7 43	4 8	7 21	2 58
16 Ponedelek	Euzebij p., Adela d.		44	8	8 33	4 2
17 Tork	Lazar p. ☉		45	8	9 27	5 20
18 Šreda	Gracijan p. kvatre †		45	8	10 0	6 43
19 Četrtek	Nemezij m.		46	9	10 33	8 3
20 Petek	Ammon i Teofil ††		47	9	10 55	9 18
21 Sobota	Tomaz apostoł †		47	9	11 18	10 29
51. Veli Ivan: Pripravljajte pot Cospodnovo, poravnajte steze njegove. Luk. III. 1—6.						
22 Nedela	IV. Adventna		7 48	4 10	11 27	11 38
23 Ponedelek	Viktorija dev.		48	11	11 43	predp.
24 Tork	Adam i Eva ††		48	11	11 58	12 45
25 Šreda	Božič, Rojstvo Jez. ☾		49	11	pop.	1 51
26 Četrtek	Števan prvi mantrnik		49	13	12 34	2 56
27 Petek	Janoš apostoł †		49	13	12 58	4 4
28 Sobota	Drobna deca		49	14	1 29	5 18
52. Ovo, položeni je ete na opadenje i na goristanenje. Luk. II. 33—40.						
29 Nedela	PredNov. I., Tom. p. m.		7 50	4 15	2 9	6 15
30 Ponedelek	Anizia, David kral		50	16	3 00	7 11
31 Tork	Silvester papa		50	17	3 30	8 00

Spremeni meseca:

- ☉ Mlad 3. ob 4 v. 19 m. pop.
- ☽ Prvi krajec 11. ob 3 v. 31 m. po polnoči.
- ☽ Pun 17. ob 8 v. 18 m. večer.
- ☾ Zadnji krajec 25. ob 7 v. 11 m. zajutra.

Vremen

po Herscheli:

Zaprva lepo, 11. dež in sneg, 17. dež in sneg, 25. sneg.

Pravilo staroga kmeta za December:

Deca vervajte prav, ka pravi vam mati:
Vüzem na peči, či Božič na trati.
Lucija krati den,
Je znáno vsem lüdem!
Šlaba bo letina, malo dobiš,
Či je mokoča na sveti Božič.

LETO 1918.

I. Kvatre:

Sprotrolešnje: 20., 22., 23. febr.

Letne: 22., 24., 25. maja.

Jesenske: 18., 20., 21. septembra.

Zimske: 18., 20., 21. decembra.

II. Vigilski posti:

1. Pred Risalami, 18. maja.

2. Pred Petrovim, 28. jun.

3. Pred Velkov Mešov, 14. aug.

4. Pred Vsisvecovom, 31. okt.

5. Sveti post, 24. dec.

III. Drügi posti:

1. Veliki post od pepelnice do vüzemske nedele (od 13. februara do 31. marca).

2. Adventni post v adventi vsako sredo i petek.

3. V petek je prepovedano meso jesti.

IV. Čas vüzemske spovedi:

V Sombotelskoj püšpekiji se vüzemska spoved zvršava od drüge postne nedele do Križnoga Četrtka (od 24. febr. do 9. maja).

V. Fašenek:

Fašensko vremen od Treh Kralov do Fašenskoga Torka (od 7. jan. do 12. febr.) trpi, to je 37 dnevov.

VI. Prepovedani čas.

Od pepelnice do bele (sprevodne nedele) še té dén i od 1. Adventske nedele do Treh Kralov, še te dén.

VII. Cerkveni patronje Slovenske okrogline:

Dolnja Lendava: Sv. Katarina.

Bogojina: V nebo idenje našega Gospoda.

Beltinci: Sv. Ladislav.

Črensovci: Sv. Križ.

Dobrovnik: Sv. Jakob.

Türnišče: Velika Meša.

Števanovci: Sv. Števan, apat.

Dolnji Sinik: Ceplena Marija.

Gornji Sinik: Sv. Ivan Krstitel.

Dolence: Sv. Mikloš, püšpek.

Tišina: Mala Meša.

Gornja Lendava (Grad): Velika Meša.

Martjanci: Sv. Martin, püšpek.

Sobota: Sv. Mikloš, püšpek.

Sv. Jelena: Sv. Jelena.

Sv. Jürij: Sv. Jürij.

Nedela: Sv. Trojstvo.

Sv. Benedek: Sv. Benedek, apat.

Sv. Sebeštjan: Sv. Sebeštjan, mantrnik.

Cankova: Sv. Jožef.

VIII. Potemnenje sunca i meseca.

Leta 1918. bodeta sunce dvakrat, mesec pa enkrat potemnela, izmed šterih potemnenj se v Srednjoj Europi — pri nas — ni eden ne bo vido.

1. Popolno sunčeno potemnenje se začne 8. junija ob 8 v. 29 m. večer i neha 9. julija ob 1 v. 46 m. po polnoči. To potemnenje bo vidno v Severnoj Aziji i na Severnom Tihom Morji.

2. Delno mesečno potemnenje se začne 24. junija ob 10 v. 46 m. predpoldne, i neha ob 12 v. 9 m. poldne, bo vidno v Južnoj Ameriki i Australiji.

3. Sunce potemne v kolobari 3. decembra; začne se ob 1 v. 21 m. popoldne i neha ob 7 v. 22 m. večer. Vidilo de se na Južnom Tihom Morji, v Južnoj Ameriki i na Južnom Atlantiškom Morji.

IX. Letos lada planeta Mars.

X. Kakše vremen ino leto se pričakuje:

Leto 1918. bo bolje suho, či tüdi dežja ne bo primenjavalo. Sprotoletje bo mrzlo, dosta slane bode v njem. Leto de vroče, posebno v augusti; september bo dežven, jesen pa lepa.

Cerkveno vladárstvo.

Rimski papa: Benedikt XV., Jezüša Kristüša zemelski namestnik, nasleditel svetoga Petra, vidna glava materecerkvi, püšpek varaša Rima, prle Della Chiesa Jakob zvan, se je narodo v Genovi 2. nov. l. 1854.; za rimskoga papo zvoljen 3. septembra l. 1914., koronüvan 6. sept.

Sombotelski püšpek: Grof Mikeš Janoš; za sombotelskoga püšpeka postavljeni 1. novembra 1911. leta. Narodo se je 27. junija leta 1876.

RODOPIS AVSTRIJSKE CASARSKE I VOGRSKE KRALJEVSKE RODOVINE.

KAROL (Ferenc Jožef), rojen 17. avg. 1887. na gradi Persenburg na Nižjem Avstrijskom, je prevzel vladarstvo dneva 21. novembra 1916.

Casarica i kraljica: CITA (Marija, Adelgund-Mihaela, Rafaela, Gabriela-Jožefa, Antonija, Alojzija-Neža), hči vojvoda Roberta I. Parmškega ino vojvodinje Marije Antonije, roj. princezinje Braganške ino kraljčine Portugalske, rojena dneva 9. maja 1892. na gradi Pianore, nadškofija Lucca na Laškem, oženjena dneva 21. okt. 1911. na gradi Schwarza u na Nižjem Avstrijskom.

Deca:

I. FRANC JOŽEF, OTON, rojen 25. nov. 1912.

2. ADELAJDA, rojena 3. januarja 1914.
3. ROBERT, KAROL, LUDOVİK, rojen 8. februarja 1915.

Stariši Nj. Veličanstva:

Nadvojvoda † OTO FRANC JOŽEF, brat umrloga trononaslednika Franca Ferdinanda Avstrija Este, rojen v Gradcu 21. apr. 1865., mro 1. nov. 1906. ino nadvojvodinja MARIJA JOŽEFA (Lujza Filipina), hči princa Jurija Saksonskega, rojena 31. maja 1867.

Brat kralja:

Nadvojvoda Maksimilijan Eugen, rojen 13. apr. 1895.

Postni red.

Poleg pooblaščenja vogrskim püšpekem leta 1906. jan. 17. od rimskoga pape danoga je postni red sledeči.

I. Ostro postni dnevi, gda je prepovedana mesa jestvina i samo ednok se slobodno nasitimo so tei:

1. Pepelnica.
2. Vsaki petek v adventi i velkom posti.
3. Kvaterni petki.
4. Velika sobota do poldneva. Po poldnevi

ne ga posta i slobodno je že meso jesti.

5. Sveti post, pred risalami i pred velikov mešov zapovedani post.

II. Polehšani postni dnevi, gda slobodno živemo z mesa jestvinov, ali samo ednok na den se slobodno nasitimo.

1. Zvün petka v velikom tjedni vsaki den delavni. (Po nedelah velkoga posta slobodno tak meso jemo i večkrat se tüdi lahko nasitimo)

2. Po sredah v adventi.

3. Po sredah i sobotah kvatrenih, teda na veliki četrtek tüdi.

4. Pred Petrovim i pred Vsemisvéci zapovedani posten den.

III. Zadržavanje, gda je samo mesa jestvina prepovedana.

Vsaki petek, šteri je odzgoraj ne imenüvani.

Z bravskov mastjov zabelenov hranov je slobodni živeti vsaki postni den.

IV. Zvünredno dopüščenje se da od mesnoga jela:

1. Na celo püšpekijo, či proščenje, kakši svetek ali sejmnje na post spadne.

2. Za posebne vesnice, či proščenje kakši svetek ali sejmnje na post spadne.

3. Za zasebne osebe:

A) Vsaki postni den — zvün pepelnice, treh slednjih dnevvov velkoga tjedna, vigilskih postov pred božičom i risalami — so rešeni od postne zapovedi:

a) delavci v fabrikah i rüдах,

b) vsi oni svecki lüdje, ki svojega stola nemajo i celo leto v oštariji jejo ali jestvino si iz oštarije dajo primesti, či bi postno hrano na lehkoma ne dobili.

B) Od vsakšega posta — zvün velikoga petka — so rešeni:

a) službeni na železnici i na ladjah,

b) vsi oni potniki, ki v železniških oštarijah ali na ladji morejo jesti,

c) vsi oni, ki za vrastva volo so na kopaljšči,

d) vsi oni, ki pri takšoj hiži slüžijo ali zaman jejo, kde postno zapoved neščejo zdržati.

C) Vsaki siromak ki iz almoštva žive, od zapovedi obdržavanja od mesnoga jela je oslobodjeni.

V. Vsaki den celoga leta je slobodno k spravljanji hrane mast rabiti.

VI. Na zadržavanje od mesa je dužen vsaki krščenik, ki je sedem let vö star.

Na celi post — to je i na zadržavanje od mesa i na obdržanje edne nasitosti — je dužen on krščenik, ki je 21 let vö star, pa ne je ešče 60 let star.

Onih se prepoved večkratne nasitosti ne dotiče, ki težka delo opravljajo.

Od posta so celo oslobodjeni betežni.

VII. Dovoljeno je meso i ribe pri ednom máli jesti.

VIII. Vsi oni, ki do z tov sloboščinov živel, naj milostivnost rimskoga pape z delami milostivosti düševne i telovne, z vrelov molitvov i z miloščinov nadomestijo.

NA LETO 1918.

I. Ostri postni dnevi (v kalendari dva rudečiva križa):

1. Pepelnica: 13. febr.
2. Slednji trije dnevi velkoga tjedna: 28., 29., 30. marc.
3. Vsaki petek postni i adventni,
4. Sprotoljšne kvatre: petek 22. marca. letešnje kvatre: petek 24. maja. jesenske kvatre: petek 20. sept. zimske kvatre: petek 20. dec.
5. Vigilie pred Risalami 18. maja.
" " Velkov Mešov 14. aug.
Sveti post 24. dec.

II. Polehšani postni dnevi (v kalendari eden rudeči križ):

1. Zvün petka vsaki den v posti: od 13. febr. do 30. marca.
2. Vigilia pred Petrovim 28. jun.
" " Vsisvecovom 31. okt.
3. V adventi vsaka sreda: 4., 11., 18. decembra.
4. Sreda i sobota v Kvatrah: 20., 23. marca, 22., 25. maja, 18., 21. sept., 18., 21. dec.

III. Vsaki petek je prepovedano mesa jelo (v kalendari eden čaren križ).

Prava tolažba Srca Jezušovoga.

Živem..., — ne jaz, sam ti
Gospod
Si moje duše ljubi gost...
Prebivaš v men',
Preblažen sem,

Segreva tvoje me Srcé,
Štero me telkokrat vužgé,
Ka vroče ljubim Te...,
Poterem strasti vse,
Sem človek nov,

Jezuš duši: Duša, kraljica si ti, ali to čast samo tak moreš
obdržati, če boš zaročena z mojim trpljenjom.

Nebeski pov,
Ki zemlje z prstom tičem se,
Vse drugo moje v nebi je.

Pak kak sem prišeo zemlje
sin

Do tih nezmernih visočin?
— Sem jokao rad,
Oj sestra, brat...,
Sem objokavao rad Srcé,
Vu tabernakli šter' živé...
— Sin Božji zna li to,

Kak dostkrat bilo —
Joč moj mili
Je prisili,
Da mi suzno dūšo zdigne
Gor do večno lepe nebe.

Jokao sem pred taber-
naklom...
Objokavao z plačnim gla-
som

Božje Srcé
Britke Tebe':
»Zakaj si ti Prvo — zadnje?
Ti, ki večno maš imanje?
Najlepše ti blágo
Zakaj si neznano?
Zakaj je to?
Pa še gosto?
Pozabljeno Božje Srcé
Pa nišče ne mara zaté?«

Sem jokao najbolše Srcé,
Zakaj se zaté ne živé,
Zakaj vsaki,
Velki, mali
Vse bolj' ljūbi kak tebé,
Ki prebito si za njé?
Zakaj si pravi zlat
Zavržen telkokrat? —
— To me peklo
Bolj' kak žveplo,
Zato sem pred tabernaklom
Jočič jokao den — za —
dnevom.

Kol'kokrat sem z spodnje
stube
Gorisplezo k Tebi bliže...

Zoči — voči
B'la nazoči...
Ti si gledao me z oltara...
Jaz, ka nišče ne ovara,
Glavo dol... srce gor
K Teb', »žela večnih gor«...
— Sta srci dve
Zjedinjene,
Si skrivnosti šepečeta...,
Jn dare si obečeta.

To leta dugo teklo je,
Že suze so mi cel' morje...
Mi peša moč,
Mam v dūši noč...
Pred tabernaklom če kle-
čim,
Odgovora več ne dobim,
Ne morem niti k Njem,
Sem prazen liki sen,
A jočem li,
Da vroče mi...
Na dni dūše mam vroči-
no...
— Tam se skrito li žarilo.

Se žarilo, ne vgasilo
Niti v ledi, Srce milo,
Kaj zanetlo
Si, Presveto,
Vu joččem srci mojem...

* * *

Oh ali zdaj si odehnem...
Zaslišim te moj Bog,
Ne poznam več nadlog...
»Sinek dragi,
— Se mi pravi —

Za tolažbo nepopolno
Ti ljubezen bom spopolno.«

Pa si dale mi glasilo
Vse sladkosti Srce milo,
Na to včilo
Tolažilo:

»Daj po Jožefi, Mariji
Vse — in ž njima se zjedini,
Dühovniška ma čast
Veséli naj ma zrast,
Delaj, trpi
Vse do smrti,
Naj po njima dühovniki
So mi pravi namestniki.«

*Kak svet' Jožef, sladka
Mati*

Naj moreta ovcam dati

Dühovnika,

Pretrpita

Več kak msrti bo na sveti,

*Tak naj tüdi tvoj zgled
sveti!*

Trpi, vmiraj, vmeri...!

To njim' v roke deni

Za dühovne...! To je prava

Srca mojega tolažba.

SRČEN.

Z G O D O V I N A

katoličanske Materécérkve

spisana po

PONGRÁC JOŽEFI

z dopuščenjom estergomske cerkvene oblasti 5541/1912.

I.

Stári krščanski čas.

Od nastavljenja Materécérkvi do Velikoga Karola, od 33—800 leta.

1. Š. Nastavljenje Materécérkvi.

Jezuš Kristuš, naš predragi Zveličitel, gda je na zemli dokončao svoje božansko včenjé i gda je spuno zveličanje človečanskoga národa, povrno se je nazáj v nebésa. Ali da je želo, naj bi do konca sveta vsaki človek deležen postao sáda zveličanja ino bi spoznao od njega razglašene pravice: záto je nastavo svojo sv. Matercérkev. Z svojih prvih vernih je nájmre odébrao dvanájset, ober šterih je Simona Petra postavo ino njim je zapovedao, naj idoč po celom sveti včijo národe na vsa ona, kaj so čüli od njega i šteri bodejo vervali, naj one okrstijo v iméni Očé, Siná i Dühá sv.

Vsi tak okrščeni verni, šteri pod voditelstvom apoštolskih naslednikov, püšpekov i pod glávov sv. Petra naslednika, rimskoga pápe na zemli živéjo, se računajo med kotrige Kristušove Materécérkve i oni tvorijo krščánsko kath. Matercérkev.

Po Kristušovom vnéboidenji so

apoštoljé ne záčali včasi glásiti Jezušov návuk i nastavljati Matercérkev. Bojali so se i notrizáprli v hižo slednje večérje, gde so bogámoléči čakali prišestje obečanoga Dühá sv. Na deséti dén, na židovske risalske svétke med velikim šümlenjom v podobah žarjávih jezikov je Düh sv. dolstopo na njé i napuno je düše njuve z krepstjov i svetlostjov. Zdaj so že brezi stráha naprejestopili i srčno glásili Kristuša. I ovo od vseh stránih vküpsprávljeni židovje vsaki je njé čüo po svojem jeziki govoriti. Posebno pa sv. Peter apoštol je z takšov močjov svedočo Kristušovo gorstanenje, ka se je včasi trijezero lüdi dalo okrstiti.

To je bio začétek Materécérkvi. Risalski svétki so tak rojstni dén Materécérkve.

Že blüzi dvejezero let nepremenjeno stoji Kristušova Maticérkev. Razširjávanje, vojüvanje i stáliš njéni, nadale velko i dobrotivno

moč njéno na človečánstvo v teh dvejezero letah, cerkvene zgodovine predávajo.

Z cerkvenih zgodovin se navčimo, ka je Matecérkev ne človeče, nego božansko nastavljenje, i ka njo ne premorejo vrata peklenska.

2. §. Pregarjanje krsčenikov v Palestini.

Apoštolje so v Jeruzálemi dale predgali. I gda je Bog po njihovih rokáh vnoge čüde čino, delo njuvo se je tüdi z vekšéga posrečilo. Broj vernih se je hitro povnožo. Prvi krsčenicje so pobožno i svéto živeli: edni so bili v veri i lübéznosti, vrel i v molitvah i v vlámlanji krüha (v sv. pečiščávanji). Bogati so odali vrednost svojo, štere ceno so apoštolje med siromáke razdelili.

Ali gda se je vernih broj od dnéva do dnéva povékšávac i apoštolje so že več ne zadoleli álmoštva deliti, záto naj bi oni nezmenkano lahko evangelium glásili, so sedméro pobožnih moškov odébrali, na štere so skrb siromákov naslonili. Eti možácje so se diakoni imenüvali.

Židovje so se prestrašili vidivši, kak hitro se razšérjáva krsčánska vera, záto so dáli spoloviti apoštole ino so je pred visoki sodnji stolec postavili. Židovski popevje i pismoznanci so njim ostro prepovedali, naj v Jezušovom iméni ne včijo. Ali apoštolje so na to prepoved nika ne dáli i dale so glásili evangelium. Záto so njé znova pred

shod postavili. I gda je višnji židovski pop od njih zvedávavo, zakaj so prepoved ne zdržali, sv. Peter apoštol je odgovoro: »Ráj moremo pokorni biti Bogi, kak pa človeki«. Na to so se razsrdili sodci velkoga shoda i šteli so včasi apoštole na smrt osoditi. Ali neki Gamaliel imenüváni moder človek goristáne i imenite reči právi: »Püstité njé ár či je njuvo delo od človeka vzmišleno, te tak od sébe na nikoj pride, či je pa od Bogá, te je pa tak ne morete razmetati«. Na to je veliki shod apoštole dao zbičüvati ino je odpüsto.

Ali mir je ne dugo trpo, znova je ostro pregarjanje nastanolo. Posebno neki Šaul imenüváni mladénc je z velkov vrelostjov pregarjao krsčenike, notrivdarvši v njuve hrambe je njé odnet v temnico vlačo. Te prvi áldov toga pregarjanja je bio na siromáke skrb noséči sv. Števan diakon. On je nájmre z velikov srečov gláso Kristušov návuk i Bog njemi je dao čüdodelno moč i modrost. Židovje so se preveč srdili na njega i hitro so ga pred visoki zbor postavili. Števan je tü njim z ostrim glásom na očih vrgao njuvo trdokornost, na štero so njega srditi židovje zvün váraša odvlekli i tam so ga vkamenüvali. Mérajoč ešče se je molo za svoje neprijátele govoréči: »Gospodne ne vzemi njim to za greh«. On je bio te prvi, štéri je z prelevanjem svoje krvi svedočo poleg pravice krsčánske vere.

Na to močno pregarjanje so se

krščenicje z Jeruzálema v zvu-
nešnje vesnice potégnoli i kama so
samo prišli, vsepovsédi so razsejali
evangeliumsko semen. Tak je ešče
preganjanje Matercérkvi hasnilo.

3. §. Trüdiapoštolov.

V začetki so apoštolje samo ži-
dovom glásili evangelium. Ali v
ednom skrivnom videnji je Bog
naznano Petri, naj
pogane tüdi v Ma-
tercérkév püsti. Kor-
nelij, rimski stotnik
v Cezarei je bio te
prvi od poganov,
koga je sv. Peter
okrsto.

Za tem so ovi
apoštolje tüdi záčali
poganom krščánsko
vero glásiti. Posebno
pa sv. Paveo je ne-
obtrüdljivo poganom
evangelium glaso.
Ete apoštol, se je
prlé za Šaula zvao
i hüdo je preganjao
kreščenike. Rávno
v Damaskus se je
paščo, naj bi tá po-
begjene krščenicje zvézane v tem-
nico vrgao, gda ga je Bog na poti
čüdnovito spreobrnó i za svojega
apoštola postavó. V Damaskusi na
mesto toga, ka bi krščenicje pre-
ganjao, je on sam Kristušovo bo-
žanstvo predgao. Židovje so ga
záto na smrt iskali i on je mogeo
z mesta pobegnóti.

Potom je sv. Paveo z Bar-
nabom v Antiohii gláso Kristušovo
vero, gde se mnogo poganov dalo
okrstiti. V tom mesti so se Kristušo-
šovi naslednicje obprvim imenü-
vali za krščenicje.

Rávno v tom vársi je bilo prvo
razkolništvo med vernimi. Z židov-
skoga okrščeni so Moyzešovo prá-
vdo i vsakojačke židovske návade
(kak obrezávanje i zmivanje) ob-
držali i to včili, ka z
poganskoga okrščeni
vsa eta tüdi morejo
obdržati, či se ščéjo
zveličati. Naj bi se
to pitanje razsodilo
i dokončalo, Paveo i
Barnaba sta šla v
Jeruzálem, gde so
že vküpsprávljeni bili
ovi apoštolje. Na reč
sv. Petra i mlájšega
Jakoba so dokon-
čali, ka krščenicom
Moyzešovo právdo i
predpise ne trebe
zdržati. To je bilo
prvo cerkveno sprá-
višče.

Po jeruzálem-
skom správišči je sv.

Paveo odišeo na dugo apoštolsko
pot. Sprehodo je trikrát med mno-
gimi pogibelnostmi Málo Ážio i
grčke váraše, vsepovsédi je vrelo
predgao Kristušov návuk i mnoge
kreščanske občine nastavó. Gda se
je z trétje poti v Jeruzálem povrno,
te so ga že židovje na smrt iskali.
Ali zapovednik rimske vojske ga je

Jezuš Kristuš, Božij Sin, nastavitel kato-
ličanske Matércerkve.

odslobodo z njuvih rok ino ga je pod strážov pri sebi zadržao. Sv. Paveo se je pa više na casara zázavao, záto so ga v Rim odpelali, gde je pod paskov ednoga vojáka slobodno hodo i lahko vero krščánsko gláso. Za dve leti se je vóodslobodo i znóva je pohodo od sébe nastávlene občine. K svojim vernikom je vnoge z lepimi návukmi pune liste spisao, z šterih je 14 gorioستalo vu sv. pismi novoga zákona.

Med tem je sv. Peter svoje pūšpekovo stolno mesto z Antiohie v Rim premesto, kam se je túdi sv. Paveo nazájpotrúdo i sv. Petra je v nastávlanji rimske občine zmožno pomágao. Slednjič po Kristušovom narodjenji v 67. leti sta obadva manterniško smrt pretrpela. Sv. Petra so na njegovo želenje z glavov dol na križ rázpnoli, ár se je za nevrednoga štímao, ka bi tak mro, kak njegov božanski učíteo. Sv. Pavli pa, da je on rimski državnik bio, so glavo odsekali.

Ovi apoštolje so túdi z prisposodobnov vrelostjov Jezušovo vero glásili. Mlájši sv. Jakob je sam ostao v Jeruzálemi, kak prvi pūšpek toga mesta, ovi so se pa po vseh krajinah sveta razišli. Vsi so svojo krv prelejali za Kristuša, samo sv. Jánoš je mro z návadnov smrtjov.

Ete lübléni vučenik Jezušov na bl. D. Marijo skrb nošéc je do njéne smrti ostao na Svétoj zemli (v Palestini), po tom je pa odišeo v Efez, i kak pūšpek toga váraša je ravnao ážianske občine. Domicián ca-

sar ga je v vreli olij dao vrči i gda se je z toga čüdnovito zdrav odslobodo, te ga je odposlao na Patmos otok. Eti je spisao sv. Jánoš svojo knigo skrivnoga razodetja. Med apoštolmi je on nájdúže živo i mro je mirovno v stotnom leti svoje starosti.

4. §. Razrüšenjé Jeruzálema.

Židovski narod, (odebráno lüdstvo Gospodovo v stárom zákoni), je Meššiáša ne goriprijao, nego Ga je na križ rázpnó, vučenike njegove je pa preganjao. Záto se je ober njih kaštiga boža dugo ne müdila. Jočéc njim je to napovedao Jezuš z etimi rečmi: »Jeruzálem, na tébe pridejo dnévi i opášejo te neprijátelje tvoji z jamov, do zémle te povalajo i ne nehájo v tebi kamen na kámni; ár si ne spoznao časa pohodjenjá tvojega«. Vse to se je spumilo v 70. leti po Kristušovom rojstvi

Na hujštenjé krivih Meššiášov so se židovje proti rimskomi namestniki poreberili i rimsko vojsko so spomorili (66). Nero casar je svojega nájglasovitejšega vojvodo Vespasiána poslao, naj bi vtro porebernike. V krátkom časi je obládao Judeo i šteo je že svojo vojsko proti Jeruzálemi pelati, gda so ga v Rimi za casara postavili. Vojvodstvo je te prekdao sini svojemi Titi, on se je pa nazáj v Rim povrno. Tit je na sprotoletje 70. leta z velikov vojskov Jeruzálem okoli zagrádo. Rávno so židovski vüzem-

ski svétki bili, záto se više million lüdi v varaši zdržávalo. Ali na mesto toga, ka bi proti neprijateli vsi vküpstopili, med seбом so se grizli. Tit je veliki járek dao skopati okoli mesta, z šteroga je več nišče ne mogeo vöstopiti; i či je što šteo vö vuiti, vlovili so ga i na križ rázpnoli. Tak veliki glád je vövdaro, ka so gládni že nájmrzéče stvari jeli; neka mati je pa od gláda svoje lastivno dete pojela. Zvün gláda je ešče kúga i pomor vövdaro, ár so mrtva tela ne mogli zakápati.

Gda so Rimlanci nájnotrešnji grád váraša zavzéli, te so hrambe vse sposmodili, lüdstvo spoklali. Cérkev je tüdi dolzgorela, či jo je ravno Tit šteo obvarvati. Dolzgorene stené so pa do zémle razrüşili, tak ka je tam zaistino ne ostao kamen na kamni. Eden million židovov je spokapalo, stoježér jih je pa v robstvo odegánih.

Gda so se sledi za Hadrián casara židovje znova poreberili, Rimlanci so je znova pobili i naj njim več ne bi dela dávali, raztepli so je po vsem sveti i prepovedali, ka bi se več v Palestino nazájpvrnoli. Tak živéjo oni ešče dnesdén raztepeni i svedočijo pravico Kristušovih reči.

5. §. Prganjanje kršćenikov v rimskom králestvi.

Po smrti apoštolov so njihovi naslednicje rávno tak vrelo širili kršćansko vero, kak oni, tak so naskorí po velikom rimskom králestvi

vsešerom cvetéče kršćanske občine nastanole. Poganje so zaprva ne dosta márali za kršćansko vero, ali gda je od dnéva vsigdár več i več lüdi ešče z plemenitáškoga stáliša v njéno krilo stopilo, te so z nesmilénim krvávim prganjanjom šteli zadaviti kršćanstvo. Potvárijali so kršćenike, ka so bogotajci, vujvecje i nevarni višnjoj državnoj oblasti, záto so je z ostrimi kašti-gami šteli zapraviti.

To nájprvejše krvávo prganjanje proti kršćenikom je zapovedao Nero casar. Te nesmileni casar je želo viditi gorenje ednoga velkoga váraša, záto je dao vužgáti Rim. Gda je pa vido, ka so se za toga volo čemerni lüdjé proti njemi obrnoli, te je svoje vužiganje na kršćenike porino. Zapovedao jih je vküpspoloviti ino kak vužigalce ostro kaznúvati. V zverinske kože so dáli zašiti kršćenike i od psov raztrgati, drüge so pa na križ rázpnoli, mnoge vu smolo namočivši so vužgali, naj bi kak goréče skale svetili v králevskom püngradi.

Sv. Peter i Paveo sta tüdi pod tém casarom manterniško smrt pretrpela. Krvávo prganjanje je v rimskcm casarstvu blüzi tristolet nepretrgnjeno trpelo, v šterom časi desétero vékših prganjanj poznamo.

Vékše prganjanje je bilo za Marka Auréla casara, gda je Polykárp smirnenski püšpek, vučenik sv. Jánoš apoštola manterniško smrt pretrpo. Gda so toga starca ráтали, naj blázni imé Kristušovo, ka

ga te odpústijo, je etak odgovoro: »86 let slúžim že Kristuši i on me je ešče ne razžalo, kak bi tak mogeo blázniti Gospoda, Zveličitela svojega«. I vesélo je stopo v ogenj, naj trpi i merje za Kristuša.

Za Valerián casara je túdi močno preganjanje vóodarilo, vu šterom je med vnogimi II. Sixt papa svoje življenje skončao.

Gda so ga na morišče pelali, dia-kon njegov sv. Lovrenc ga je jo-čéč spítavao: »Oča moj kam ideš bre-zi slugo svojega? Rezi pomočnika (diakona) si ti nig-dár ne daritve prikažüvao!« »Ne joči se — poto-laži ga — na trétji dén za menom prideš; tečas na varno mesto deni cerkveno vred-nost.« Lovrenc je na to med siro-máke razdêlo cer-kveno vrednost. Gda je pa va-

raški poganski poglavár od nje-ga terjao cerkveno vrednost, Lov-renc na vküpsprávlene siromáke kázajoč njemi právi: »Glej, to so cerkvevi kinči.« Rassrdivši se na to poglavár dao ga je na žerjávom rážnji spečti.

Jezero i jezero krščenikov je tak britko smrt prestalo v gledališči

(cirkusi) med divjimi zverinami, v kolo vtreti, ali z železnimi kán-kami mrcvárnjeni. Batrivno i vesélo so prelejali krv svojo za Kristuša i vero njegovo, ne samo cerkveni nego i svecki lüdjé, ženske tak kak moški, mláde dekličke i gingana deca. Z prelevanjem svoje krvi so svedočili poleg pravice svoje krščán-

ske vere. Záto so se za krvne sve-doke, ali za man-ternike imenüvali i njuve telovne os-tanke so kak drági kinč obvarvali i ober njuvih gro-bov mešüvali.

To nájbesnej-še preganjanje je Dioklecián casar napravo z tém nakanenjom, ka krščánstvo splóh vóztrebi. Vsakoga vlovlenoga kršče-nika, šteri je po-ganskim bogom ne šteo podložen biti, je dao skon-čati med strašni-mi mokami. Ali te

je že mnogo krščenikov bilo, šteri so zvün ništernih v svojoj veri med vsem trplenjem stanovitni bili. Zá-čalo se strahovitno mesárstvo, ali sekere so otopile, preganjalci so trüdni grátali v tom krvávom deli. Na slednje se je sam casar navolo mesárstva ino je odstopo troni. To je bilo slednje preganjanje.

D. Marija, mati prežalostná Jezuša Kristuša, Božjega Sina, nastavitela katholičanske Materecerkve.

6. §. Krščenikov pobožnost v prvih stotinah.

Či so ravno vu prvejših stotinah na zvüna gledoč cerkvene zgodovine za volo krvávoga preganjanja žalostne bilé, ali vse lepšo i veselejšo podobo je kázala vu tom časi notrášnja pobožnost vernih. Prvi krščenicje so svéto živeli. Nepretrgnjeno preganjanje je povéksšavalo njuvo pobožnost. Nájvékša skrb njma je bila, naj bi si zveličanje spravili. Prosto so živeli, ogibali so se gizdosti i veselic poganov. Lúbili so se pa na telko med seбом, ka so se nad njimi ešče poganje čüdivali govoréči: »glédajte kak pobožni i bogáboječi so oni i na kelko se lúbijo«.

Vsako nedelo so vküppišli k daritvi sv. meše, štero so z vekšine pri grobi kakšega manternika opravili. Pobožno čtenjé, razlaganje sv. pisma i pobožne molitvi so vpelali v nájsvetejšo daritev. K daritvi potreben krüh i vino so verni z seбом prinesli i pri darüvanji na oltár položili; pri prečiščávanji so pa vsi nazočni k sebi vzéli telo Gospodovo. Domá ostanjenim pa betežnikam so božánstvo domo odnesli.

Za časa preganjanja so božo slúžbo v noči i skritih mestah držali. Rimski krščeniki so v podzemelskom pokopališči tak imenüváníh katakombah vküppišli. To so tesni podzemelski hodniki (gang) bili, na dvá krája z votlinami za mrtva tela; gde so se hodniki križali, tam je bilo prostornejše mesto i eti so

obslúžavali krščenicje sv. mešo. Ali večkrát so tá notri tüdi vdrli preganjalci i tam nájdene so spoklali, ali pa vu vozo odeg-nali.

V apoštolskom vremeni, gda so se lüdjé z velikim številom glásili na prijémanje sv. krsta, so lahko delili to svestvo. Ali sledi, ár so se vu preganjanji znajšli takši krščeniki, šteri so svojo vero zatájili, so pod dugši čas trpéčo probo i včenjé bili podorženi. Šteri so se tak návuk vere krščánske včili, oni so se zváli za katekumence. Ali v skrovnosti plemenitoga Olt. Svestva, sv. meše so sledi po sprijétji sv. krsta bili vpelani. Pri sv. meši so katekumenci samo pri sv. čtenjéh i molitvah smeli nazoči biti, za tém so pa odpúščeni. Za časa preganjanja so nájmre krščeniki bistro pazili, naj njuve verske skrivnosti poganje ne spoznajo, ka je ne oskrunijo.

Šteri so vu veliki greh spadnoli, oni so k pokore svestvi prihájali ino se tak z Bogom pomirili. Ali či je što z svojimi grehami spáko napravo med vernimi, te je té greh mogočo pred vsem lüdstvom odkriti. Naložena pokora je v onom časi ostrejša bila, kak dnes. Za znáne grehe so mogli grešnicje pred celim svetom pokoro delati večkrát duga leta, dokeč so odvézo zadobili. Ali prošnja manternikov i spovednikov je mela moč prekrátiti pokorni čas. To so (odpústki).

7. §. Konštantin Veliki (306—337.)

Na preganjane krščenike je v rimskom králestvi lepša zarja počila te, gda je v králestvi severnih krajin Konštantin Veliki casar postao. Mati njegova, sv. Jeléna je krščanka bila, po šteroj je Konštantin spoznao i polübo krščánsko vero. On je ne šteo trpeti to, ka bi njegov casarski továriš Maxencij v jüžnih krajinah preganjao krščenike. Vojsko je pelao prti njemi. Ali gda je vido, ka je njegova vojska dosta ménša, kak bi vüpao zmago čakati, vu vrelih molitvah se je k Bogi krščenikov obrno za pomoč. Na to se je na nébi po zahájajočem sunci v svetlosti eden križ skázao z etim napiskom: »V tom znaménji boš zmagao«. Cela vojska je vidila to čüdno prikazen. Vnoči se je pa casari sam Zveličitel skázao ino njemi je zapovedao, naj, kak je vido na nébi, dá napraviti vojaške zastave i naj se püsti v boj. Konštantin je po podobi, štera se njemi je prikázala, včasi dao napraviti vojaške zastave, poleg Rima je Maxentijovo vojsko na nikoj spravo. Sam Maxencij je v boji spadno, Konštantin pa kak obládavec je v Rimi postavio svoj králeski tron.

Po toj zmagi 313. leta je Konštantin v Milani casarsko pismo vüdao, v šterom je popolno sloboščino dao krščenikom v celom svojem orsagi.

Čiravno je Konštantin krst samo malo pred svojov smrtjov gorivzeo, li je v krščánskom dühi

ravnao celo rimsko králestvo. Nedela se je po vseh krajinah po krščánskom mogla posvétiti, od krščenikov vzéte cerkvi i vrednost je zapovedao nazájdati. Cerkvi i püšpekije je obilno obdarüvao. Pogane je ne preganjao, nego po vseh prilikah je njé rátao na goriprijémanje kreščánske vere. Z svojov máterjov, svétov Jelénov je vnoge krasne cerkvi dao zozidati, v Rimi, Carigrádi (Konstantinápoli), v Betlehemu. V Jeružálemi, gde je sv. Jeléna najšla Kristušov križ, je glasovito cérkev sv. Groba dao zozidati. Svoje stolno mesto je z Rima v Bizanc preselo, šteri váraš se je po njegovom iméni za Konštantinápol (Carigrad) imenüvao.

Po njegovoj smrti so trije njegovi sinovje navküp kralüvali, oni so že z močnov rokov trebili poganstvo, ali to je že ne bilo potrebno, ár se je vera krščánska mirovno razšérjavala, poganstvo je pa hitro pomenkávalo.

8. §. Julián verotajnik.

Prvé kak bi poganstvo v rimskom králestvi splöh preminolo, so je ešče ednok šтели pobüditi.

Za Konštantinovimi sinmi je njegov brátánek Julián stopo na casarski tron. Julián se je v detinstvi v krščánskoj veri odgojavao, ali sledi so ga poganski vüčitelje med sé dobili ino se je nazáj k poganstvu obrno, či se je ravno odzvüna za krščenika kázao. Ali komaj je stopo na tron, včasi je sleko z sébe

zvünešnje kršćansko kožo ino se je kopao v bikoskoj krvi, naj — kak je on mislo — z sébe dolizaperé krstno vodo.

To je nameno, ka kršćánstvo ztrebi i stáro poganstvo nazájpostavi. Ne z krvávím preganjanjom, nego z peklénskov jálnostjov je šteo kršćánstvo na nikoj spraviti. Porobo je cerkveno vrednost, kršćenike je ne imenüvao na višišo čéšt, njuve šole je dolzápro, tak ka so prisiljeni bili poganške šole pohájati. Svájo je delao med njimi, naj bi eden-drügoga grizli. Po vseh prilikah se je špotáro z kršćánske vere; Jezusa je samo za siná galikánskoga tesáča imenüvao. Poganske cerkvi je znova dao gorizozidati, pogan-skim popom je pa zapovedao, naj pošteno živejo. Naj bi pa polübilo ljüdstvo poganstvo, kršćánske návade je prek v njé presádo, kak pomáganje siromákov, zidanje bolnic.

Šteo je tüdi zozidi jeruzálem-sko židovsko církev, naj bi Kristušovo proroküvanje v laž postavo, ali z zémle vövdárjeni ogenj i zemelski potresi so ga prisilili, ka je z zidánjom gorihenjao.

Vse hüdo nakanenje nevernoga Juliána je zobstomsko bilo, pogan-

stvo se je že več ne moglo na novo življenje pobüditi, kak je to on sam spoznao, gda je na smrt streljeni spadno v boji ino z svoje rane tekočo krv škropivši proti nébi, je té slednje reči pravo. »Zmagao si Galilejec! (Jezuš)«.

Po Juliánovoj smrti so kršćánski vladarje prišli na casarski tron, šteri so vero kršćánsko znova bránili, poganstvo pa nazájstiskávali, tak ka so se poganje že samo v pozadnejših vesnicah znajšli. Záto so se od deačke reči »pagus«, ka telko zadene kak vesnica, za pogane imenüvali. Slednjič je Teodozij Veliki casar poganske cerkvi po vseh krajinah dao dolzapreti i z tem se je v rimskom držánji poganstvo skončalo 395. leta.

Sv. Augustin, doktor cerkveni.

9. §. Glávnejša krivoverstva v stárom kršć. časi.

Komaj je henjalo krvávo preganjanje, že so se nove nevole sünole na Kristušovo sv. Matercérkev: razkolništvo je nastanolo vu kršćánstvi, štero so ništerni zablodjeni vučenjácje napravili, gda so proti právomi včenje Matercérkvi krivi návuk glásili.

Glávna pravica kršćánske vere je to, ka je Jezuš Kristuš právi Bog, ta drüga božánska oseba, z Očom

i sv. Dühom en sám Bog, ki je v določenom časi človek postao. Tak so to včili apoštolje, tak so to verjali vsi krščenicje v prvih stotinah. V štrtoj stotini pa eden Arij (Arius) imenüváni dühovnik je v Alexandrii to začao včiti, ka je Jezuš ne Bog, nego stvorjenje, šteri je Bogi samo spodoben, ali ne z njim ednoga bojštva. Püşpek njegov so ga gorizézvali, naj nazájpotégne svoj krivi návuk i gda je to včiniti ne šteo, te so ga z Materécérkvin vözápri. Ali Arius je te že več vernikov spravo sebi ešče med püşpekmi. Velika zmešlinga je bila za toga volo v Materécérkvi. Konštantin casar i l. Silvester papa sta záto püşpeke celoga krščánstva vküpspravila vu Niceo na občinski zbor (325. leta), naj bi oni po vodenji Dühá sv. dokončali právi krščánski návuk, šteroga vsi morejo vervati. Več kak 300 püşpekov je vküprišlo na to cerkveno správišče, šteri so Arijovo včenjé kak krivoverstvo obsodili i njegove knige zéžgali.

Ali Arij i njegovi naslednicke so v to ne dovolili, dale so razširjavali svojo krivoverstvo i ešče so sledi casara na svojo stran dobili. Bio je čas, gda se je tak vidilo, ka je na sveti že več ariancov, kak katholičánov. Ali sledi je zmenjkalo to krivoverstvo tak, ka njemi je dnésdén samo imé goriostalo.

Edno stotino sledi je pa Nestorij, (Nestorius) carigradški püşpek začao krivoverstvo včiti. Na veliko spáko krščenikov je to včio, ka sta

v Kristuší dve osebi (peršoni): božánska i človečánska i ka je Bl. D. Maria samo človeka na svet porodila, záto se ona nesme za Bogárodico zvati.

Nestorij si je že za volo svoje čésti vnožino vernikov spravo. Za toga volo je v Efezi 431. leta vküprišlo trétje cerkveno občinsko správišče. Tam vküpsprávljeni püşpecke so obsodili Nestorijovo krivoverstvo ino so dokončali, ka je katholičánske Materécérkvi návuk nasledüvajoči: v Kristuší je samo edna oseba (peršona), nájmre božánska, za toga volo Bl. D. Marijo dostojno imenüjemo za Bogárodico. Správišče je do késne noči trpelo i lüdstvo je nepotrplivo čakalo sklep očakov. Gda so pa dokončanje na znánje dobili, z svetlimi skalami so domo sprevájali püşpeke z veselím glásom popevajoč: »Sv. Maria, Mati boža, moli za nas«! Tak je nastao drügi del Zdrave Marie. Nestorijovo krivoverstvo je že tüdi dávno preminolo.

10. §. Mohamedanci.

V VII. stotini je krščánska vera zvün svojih notrášnjih neprijátelov daleč na Izhodi nevarne zvünešnje neprijátele dobila: to je mahomédánska, izlamska ali tórska vera. To vero je Mohamed nastavo, šteri se je v Arabie Mekka imenüvánom váraši narodo. Bio je pa on trgovskoga stáliša človek, i kak takši med svojim potüvanjom je spoznao včenjé krščánske i židovske vere.

Po svojoj ženi je veliko vrednost dobo, tak je z tržstvom gorihenjao i edno novo vero gorizgrüntavao. Že je 40 let star bio, gda je to pamet dobo ka je on prorok, i začao je glásiti svojo novo vero, od štere je to pravo, ka njemi jo je Gabriel arkangel nazvesto.

Glávnejši déli Mohamedove vere so eti; eden je Bog i Mohamed je prorok njegov; Ábrahám, Mózeš i Kristuš so túdi od Bogá posláni bili, ali oni so z božanskoga nazveščávanja samo eden del včili, glašúvanje vseh pravic je Bog Mohamedi zadržao. Človeči stáliš je Bog nepremenjeno predpisao. Dúša človeča je nemrtelna; po smrti včasi more vsaki človek prek nekoga britvoostroga mosta idti, z šteroga húdi dolspádnejo. V raji samo Mohamedovi vernicje pridejo, gde njé telovna veselja čakajo.

Mohamed svojim vernikom molitvi, post i na den večkrát zmivanje predpiše; ali nájprijetnejše delo je vojúvanje proti nevernikom. Alkohol (opojno) pitvino njim bráni, več žén meti dopústi.

V svojem rojstnom mestu Mekki je Mohamed ne najšeo sebi naslednike, ka več tak so zavreli proti njemi ka je prisiljeni bio z Mekke v Medino odbežati (622. leti). V Medini je že srečnejši bio Mohamed, gde si je vnoge vernike spravo, štere pod orožjé pozvavši je zavzeo Mekko i vékši del Arabie. Njegovi odvetki, kalifje so túdi z orožjom širili izlamsko vero. Pohitroma so obládali Sirio, Pales-

tino, severno Afriko, 711. leta pa Spanio. V prvih stotinah tak lepo cvetéče ážianske i afrikanske krščánske občine so tak preišle.

11. §. Maticérkev za časa preseljenjá narodov.

Pod odvetkom Konštantinovim se je rimsko králestvo po smrti Teodoz casara na dvoje vtrgnolo: na záhodno rimsko králestvo, štere glávno mesto je bio Rim, i na izhodno rimsko králestvo, štere glávno mesto je bio Konštantinápol (Carigrad). Izhodno rimsko králestvo je ešče jezero let goristalo, ali záhodno je v V. stotini po vnoгих bojnah preišlo. Zrok njénoga prepada je bilo preseljenjé narodov.

Že v prvih krščánskih stotinah se je zgodilo, ka so se močni národje v severnoj Europi genoli ino so v velkom broji naprejprišli z svojih gošč ino so se súnoli na bogato rimsko králestvo. Rimski casarje so dugo bránili granice svojega orsága proti neprijátelom, ali na slednje so li pomenkali v nepretrganih bojah. Novi, divji národje so stopili v rimsko držánje.

Maticérkev se je popaščila, naj to divje lúdstvo Kristušovoj veri pridobi. Náturno njuvo obnášanje je po evangeliumi vkrotila i tak njé kršč. gojitvi vugodne včini.

Kre Čarnoga Morja stanúvajoči *Gothje* so bili prvi, šteri so krščánsko vero prijéli. Na nicejskom správišči je že púšpek Gótov nazoči bio.

Sledi so arianci postanoli, z njih edni so v Italii, ovi pa na Špan-skom sebi mesto najšli i pomali so na katoličánsko vero nazáj-stopili.

Frankovoga národa spreobrnjenje se je pod Klodvig kralom záčalo. Ete poganski kral je pred ednov bojnov oblúbo, ka či obláda svojega neprijátela, te krščenik postáne. Kak obládavec je držao svojo reč: dao se je okrstiti ze vsem svojim ná-rodom.

V *Anglio* je sv. Gregor Veliki z Rima poslao missionare z réda sv. Benedikta, šteri so po voditelstvi sv. Augustina Anglio na krščánstvo pripelali.

Izcov apoštol je bio sv. Patrik; narodo se je v Skóicii. V 16. leti so ga morski roparje odnesli i v Irsko držánje odpelali, gde so ga odali. Šést let je ovce páso, gda se njemi je posrečilo odskočiti. Za tem je redovnik postao i kak takšega so ga rimski papi za vereglasnika v Irsko poslali. Z svojov priličnostjov i pobožnostjov je hitro na krščánstvo zadobo lúdstvo etoga otoka. Na Irskom je versko življenje tak zacvelo, ka so té orság za otok svét-cov imenúvali.

Med *nemškimi* korenikami so pa benediktinci širili krščánsko vero. Med njimi najglasnovitejši je bio Bonifacij, prlé Winfrid imenúváni. Po njegovih trúdah je krščánska vera med poganskimi Nemci lepo zacvela, záto so papa njega v Rim pozvali, ga za púšpeka nemškoga držanja posvétili i njegovo imé v

Bonifacius premenili. K Nemcom nazájpridoči samostane i púšpekije je nastávlao. Mro je med poganskimi Frizami z manterniškov smrtjov.

12. §. Katoličánsko cerkveno ravnitelstvo.

Popovstvo je že v prvih stotinah tak bilo nastávljeno, kak dnesdén goristoji. V onih občinah, gde so apoštolje vero krščánsko vpelali, so z vernih ednoga starejšega i preštimanejšega možáka zbrali, komi so po molitvah i položenji rok od Kristuša zadobleno trojo popovsko oblást dáli, naj bi on kak njuv naslednik ravnao vernike Eti možévje so se za púšpeke zvali. Púšpecje onih vékših varašov, odket se je vera krščánska v ménše občine razširila, so se za glávne púšpeke (nadbiskeupe) (érsek) imenúvali.

V predganji i podeljávanji svestv so púšpecje za pomočnike meli svečenike (dúhovnike); pri sv. meši so pa púšpekcom diakonje dvorili, šteri so z ednim na vrednost cerkveno i na siromáke skrb nosili.

V prvejših krščánskkih stotinah je návada bila, ka so ménšo cerkveno slúžbo na to posebno posvečeni redovnicje oprávlali. Takši so bili *subdiakonje*, šteri so pri sv. meši dvorili, *akolitje* (svečarje), šteri so púšpeka z goréčimi svečami sprevájali, *lektorje* (čtevci), šteri so z sv. pisma čteli pri božoj slúžbi, *exorcisti* (vragé zganjalci), šteri so nad obsedenimi molili, *oštariuše* (vrtarje), šteri so pri dverah pa-

zili, naj se k božoj službi što takši ne bi notripotégno, šteri je ne tá slišo. To je posebno za časa preganjanja bilo potrebno.

Gláva cele Materécérkvi je pa že od začétka bio rimski púšpek, kak naslednik sv. Petra apoštola; njega so meli za Kristušovoga zemelskoga namestnika, k njemi so se obrnoli v dvojlivih verskih rečeh,

13. §. Nastavlenje cerkvenoga vladárstva.

Dokeč je krvávo preganjanje trpelo, tečas so púšpecje i dúhovnicje v nájvékšem siromaštvi živeli; ali komaj se je sunce slobodnosti zblesnolo, vladárje i drügi so njim bogata imánja podelili. Eti pobožni sinovje Materécérkvi so z ednoga krája z tém svojo bogábojazen šteli

Cerkev sv. Ambroza, cerkvenoga doktora v Milani.

njegovo reč so vsigdár kak skončani sod prijali, ár so to včili: Rim je sodo, delo se skončalo. Či je kakše imenitnejše delo naprejprišlo, te so vsi krščánski púšpecje v občinsko správišče prišli. Presednik toga správišča je rimski papa ali njegov poslanik bio i on je potrdilo določbe správišča.

vöskazati, z drügoga krája pa priliko so dáli Materécérkvi, naj svoje cerkvi olepša, siromáke podpira i vučenost širi.

Od Konštantinovoga časa so pape v Itálii od pobožnih darovnikov velko imánje dobili. To vrednost so rimski papa na to rábili, ka so Taliánski národ bránili, šteri

je mnoga mogoče trpeti od divjih narodov za časa narodnoga preseljenjá.

III. Števan je bio papa, gda so močni Longobardi na Rim vdrlí. Papa sami so ne mogli obrániti svoje lüdstvo, záto so si pomoč iskali i da so se k grčkomi casari zobstom obrnoli, frankovskega kralá obrambo so prosili. Pipin, frankovski kral se je radovolno popaščo, ka bi papi i Taliánom pomoč prinesao, Longobarde je obládao i njuvo držánje je na večni čas Petrovoj stolici prepüsto (v 755. leti). Gda je pa grčki casar za sébe proso ono držánje, Pipin je casarskomi poslaniki eta odgovoro: »Frankovje so ne za volo grčkoga casara, nego z lübéznosti do sv. Petra i za volo svojega düšnoga zveličanja krv prelevali: nega oblásti, štera bi me nagnola, ka bi svojo reč prestopo«. Z tem obdarüvanjom je rimski papa ne samo višnji pastir celoga krščánstva, nego ešče svecki vládar ednoga králestva postano. Rim i njegova okolica i srednja Italia se za cerkveno držánje zové.

Cerkveno držánje je melo dvoje pozvánje. Edno je to, naj bi se rimski papa za vse cerkvene potrebine lahko poskrbeli i krščársko lüdstvo od neprijátelskih vládarov lahko obránili. To drügo pa, naj papa, kak Kristušov zemeljski namestnik nikšemi vládari ne bi bili podvrženi i od nikoga nebi visili.

14. §. Svéti doktorje.

V prvom krščánskom časi so matericérkvi na veliki kasek bili sv. doktorje, ali cerkveni vučitelje. Oni so svéto živoči i velike ználosti cerkveni možácje (zveksina püšpecje) bili, šteri so v svojih pismah i predgah razlagali právo katoličánsko vero i njo od krivovercov obránili.

Oni sv. vučitelje, šteri so v apoštolskom časi živeli, ino so apoštolov vučenicje bili, se zovéjo za apoštolske očáke. V málom številu goriostala njuva pisma se za veliko držijo v matericérkvi. Takši apoštolski očáki so bili rimski sv. Klement i dvá vučenika sv. Jánoš apoštola: sv. Ignác antiochenski i sv. Polikárp smyrnenski püšpek.

Med cerkvenimi doktormi najimenitnejši so bili v záhodnoj krajini: Sv. Ambruš, sv. Augustin, sv. Hieronim i veliki sv. Leo; v izhodnoj grčkoj krajini pa sv. Athaná z i zlátovüstni sv. Jánoš.

Sv. Ambruš je z plemenitoga rimskoga pokolenja skájao. Že vu mladosti je preveč lübo čistočo. V svojem 30. leti je casarski namestnik postao v Milani. Gda so se milandšarje k odebéranji püšpeka pripravlali, Ambruš je tüdi med njimi bio, naj bi réd goridržao; náednok samo z maternih nároč neko detece skriči: »Ambruš naj bode püšpek«! I vküpsprávleno lüdstvo je njega postavilo za püšpeka. Gda je pa on ešče katekumen bio, prlé je gorivzeo sv. krst i zatem so ga

34

rédno za püšpeka posvétili. Z apoštolškov vrelostjov je hodo v svojoj čésti; z svojimi prelepimi govori je ariance svojega stolnoga mesta vse v matercérkev nazájripelao. Nebojazliv je bio proti velikášom. Theodoz casari je prebráno tečas v cérkev stopiti, dokeč je ne pokore delao za volo onoga lüdomorstva, na štero so nagnoli casara černérje, v šterih je več jezér lüdi dao spoklati.

Sv. Augustin se je narodo v Afriki. Oča njegov je plemeniti pogan, ali mati njegova sv. Monika je pobožna krščánka bila. Oča ga je za fiškáliša dao včiti. Že kak šolar je čüdnovito bister rázum kázo, ali z svojim razvüdzanim življenjom je britke suzé zmikao z maternih oči celo, gda se je krivovercom pridružo. Gda je skleno svoje šole, v Milani je professor postao. Gda bi tü čüo od predganja sv. Ambruša, hodo je poslušat predge njegove, v začétki samo z radovednosti, ali hitro so zapopadnole njegovo düšo pravice vere krščánske. Ona milošča božánska, štero je njemi njegova pobožna mati sprosila, je omehčila njegovo srcé i po dugoj dvojnosti se je dao okrstiti. Od onoga časa je svéto živo i kak svojega rojstnoga mesta, Hippo váraša püšpek je mro. Več sto knjig je vküpspisao, v šterih razlága nájplemenitejše skrivnosti naše vere i jo bráni od krivoverov.

Sv. Hieronim se je k nam blüzi v medžimurskoj Štrigovi narodo. Dugi čas je v Rimi kak tajnik Da-

mazuš pape bio, po njegovoj smrti je pa odišeo v Bethlehem i tam je kak püščenik živo, v toj samoti je svéto pismo razlagao i prestavlaio na deačko.

Veliki sv. Leo, eden te nájuvčenejši papa je bio, šteri je z svojimi genlivimi rečmi dvakrat odslobodo Rim od poroblenja. Obprvim je Attilo hunškoga kralá nagučao, ka bi se z svojov vojskov nazáj-povrno; obdrüгим je pa vandalskoga kralá nagno, naj ne porüši mesta.

Izhodne cérkvi nájimenitnejši cerkveni doktor (vučitel) je pa bio sv. Athaná. Alexandrijski püšpek je bio on, gda se je ariánstvo začalo razšírjavati. Vse celo njegovo življenje je v vojsküvanji proti tomi krivoverstvi odteklo. Vnoga je mogeo pretrpeti celo, gda so casarje tüdi arianci postanoli. Pétkrat so ga ztirali z püšpekije. Zádñjič je zmagala vera katholičánska i on je lekko mirovno mro v svojem stolnom mesti.

Zlátovüstni sv. Jánoš kak antiokhenski dühovnik je tak lepo predgao, ka so ga za toga volo za zlátovüstnoga imenüvali ino v Carigrad za püšpeka pozvali. Kak konštantinápolški püšpek je tak ostro kárao razvüdzanost casarskoga dvora, ka ga je casar ztiraio. Mro je med tujinci, ali gda so njegovo mrtvo telo nazájprinesli, sam casar je klečéč proso odpüščenje, ka se je tak nevredno proti njemi obnašao.

15. §. Püščenicje i redovnicje.

Že od začétká kršćánstva so se vnogi znajšli, šteri so veliko želo meli v svojem srci na popolno dühovno življenje. Naj bi rezi skrbí lehkó Bogi slüžili, od sveta so se odtrgnoli i v püščavah živeli, v molitvi i rokodelstvi. Takši možácje so se za püščenike imenuvali. Celo za časa krvávoga preganjanja so vnogi püščeniki postanoli. Na več jezér se zdigne onih število, šteri so te odhájali v püstine Egypta i Palestine, gde so v votlinah prebivali, z loškím sádom se hránili, v kože divjih stvári se obláčili.

Te prvi püščenik v Egypti je bie tebajski sv. Pavel. V petnájsetom leti je za volo preganjanja odíšeó v tébajsko püstino i tam se je 90 let zdržávo v molitvah i pobožnom premišlávanji.

Z püščavnoga življenja se je sledi redovništvo narodilo. Gda se je nájmre račun püščenikov povnožao, te so že več ne posebi, raztepeno živeli v püstini, nego blüzi kre edendrügoga so si goripostavili svoje kučice, ali so pa navküp v ednoj hrambi, v kloštri živeli, ednoga prednjeka sebi odébrali, koga so za apáta zváli.

Prvi takši prednjek je bio v Egyptomi sv. Anton. Narodo se je od bogatih starišov. Gda bi pri ednoj priliki čüo te Jezušove reči: »Či popolen ščéš biti, idi, odaj vse, z kém ládaš i razdeli siromákom pa nasledüj mene i bodeš meo bogástvo v nebésah«, te reči so takšo

moč mele na njega, ka je odao vso svojo vrednost, ceno razdelo med siromáke i v püstino odhájaóč je ostropobožno 105 let živo. Glás njegove pobožnosti se je dalje razšéro i vnogi so se njemi pridrüžili, naj bi se od njega popolno pobožnost návčili. Sv. Pakhonus, vučenik njegov, je bio te prvi, šteri je vodilo redovniškoga življenja vküpspisao. Redovniško življenje je na troji evangeliumski svet tanáč naslónjeno: na popolno čistočo, podložnost i na samovolno siromaštvo.

K redovniškomi življenji so se tüdi ženske pridrüžile, vnogo mladéńk i dovic je stopilo v samotno püščavo. Prve njuve prednjice so bilé sestre Pakhonnusa.

Za tém se je redovništvo z Egypta razšéřilo po vseh kršćáńskih krajinah. Zaprva se je posebno v izhodnih krajinah več samostanov nastavilo, šteri za svojega nastavitela z vekšine sv. Bazila poštüjejo.

16. §. Sv. Benedek (Benedikt).

Na záhodnom so vu IV. stotini spoznali redovniško življenje. V tom vremeni se je nájmre zgodilo, ka je sv. Athaná z püšpek za volo preganjanja ariancov v Rim pobegno; z njim je prišlo več egyptáńskih redovnikov, šteri so z svojim oblečóm i življenjom vnoge k sebi privabili v Rimi. Ali redovniškoga življenja nastavitel je na Záhodi li sv. Benedek bio.

Sv. Benedek, dete plemenitih starišov, se je v Rimi včio. Raz-

vüzdannost svojih šolskih prijátelov ga je na to nagnola, ka je odstavo váraš, potégno se je v samoto, gde je v ostrom mrtvenji živo. Glás njegovoga svétoga življenje se je hitro razšéro i vnogi so se kak vučenicje njemi pridružili. Te je nastavo svoj prvi klošter na Monte Kasino mesti, blüzi Neapel váraša i za svojo redovniké je vodilo spisao, z šteroga so vsi sledi nastávljeni rédi zajimali.

Réd sv. Benedeka se je v záhodnih krajinah razširo i vnoga zaslüžo pri veri i napredüvanji človečánskoga národa. Kotrige toga réda so bili vrelí vereglasniki, oni so nájveč národov Europe na kršćán-

stvo pripelali. Z toga réda so shájali glasnoviti papovje (kak Veliki sv. Gregor, VII. Gregor itd.) vnogi püšpecje i svetniki. Gde so si oni mesto najšli, tam so včasi záčali gošče trebíti i lüdstvo na rokodelstvo i poledelstvo včiti, i z svojim pobožnim življenjom so dívje obnášanje národov okrotili. V svojih šolah so včili mladézen i obdržali starinskoga časa znannost.

Bio je čas, gda se je med njimi poménšala pobožnost, ali vsigdár se je tüdi znájšeo med njimi človečánskoga življenja prvejšo sigurnost popravo.

Sv. Francišek, nastavitel Franciškanov.

II.

Srendji kršćánski vek.

Od Velkoga Károla do Luther Martina. 800—1517.

17. §. Veliki Károl.

Katholičánska cérkev i stolec sv. Petra je v frankovskih kraláh zmožne i navdüšene branitele za dobo.

Po smrti máloga Pipina, nastavitela cerkvenoga vladárstva, je sin njegov Károl, te veliki, stopo na frankov králeski stolec. On je

bio eden z teh nájvékših kršćánskíh kralöv i branitel rimskoga stolca. Trikrát je pelao svojo vojsko v Itálio, naj rimskoga Očo obráni Longobardov. Darüvanje svojega Očé je znova potrdo i cerkveno vladárstvo povékšao.

Navdüšeno njegovo dobrotivnost

je III. Leo papa z tém povrno, ka ga je v 800. leti na božične svétke v cérkvi sv. Petra za rimskoga casara koronao.

Velika zgodba je to bila. Že več kak tristo let je prepadnolo záhodno rimsko casarstvo, i zdaj se je znova oživeló, ali splóh v krščánskom dúhi. Krščánski rimski casar je nájvišnji branitel Materécérkvi postao, med vsemi krščánskimi vladári je on bio v čésti prednji. Eta záhodno rimsko casarska čésti je jezero let goristála.

Veliki Károl je istinsko ne samo rimski stolec, nego ves celo krščánstvo bráno. V tom časi je krščánski svet dvá velikiva neprijátela meo: poganski Sakisi med Némci i poganski Avarci na mesti naše domovine. Veliki Károl je divje Sakse po dugih bojah obládao i na sprejem vere krščánske prisilo. Avarce je pa splóh na nikoj spravo.

Ali on se je ne samo z orožjom vojúvao za matercérkev, nego púšpekije, samostane i šole je nastavo, po šterih se je vera krščánska precí razšérila.

Po smrti Velikoga Károla so se sinovje njegovi neprestanoma njevkali, dokeč so králestvo svojega oče na troje ne razdelili: na Francúski, Nemški i Talianski orság.

Rimsko casarsko čésti so si nemški vladarje obdržali. V tom motnom časi je maticérkev túdi dosta mogla trpeti ár so casarje svoje dužnosti ne spunjávali i neodvisnost rimskoga stolca ne obránili.

18. §. Kepotrgranje i izhodno razkolništvo.

Carigradski púšpecje so nevoščeno glédali, kak se čésti i svecka zmožnost rimskih papov povékšáva. Z pomočjom izhodnih casarov so se šteli od oblásti rimskih papov odtrgati, naj bi na Izhodnom nájvišišo cerkveno čésti oni nosili. Eto nagnenje je po časi cerkveno razkolništvo prineslo.

Razkolništvo je grčko kejpotrgranje pripravilo. V začétki VIII. stotine je nájmré Izaurski III. Leo casar na to misel prišeo, ka je kepom, podobam svetim skazano poštenjé bolvanstvo. Močno je zapovedao, ka svéte podobe morejo zapraviti, što de pa je poštvúvao, naj bode pokaštigani kak bolvanomolec. Krvávo preganjanje je nastalo, v šterom je vnogo redovnikov svoje življenje pogúbilo. Vnogi so v Rim odbežali i pri papi so iskali obrambo proti casarovim nespametnim čeméram. Papa so zobstom oznanjúvali, ka je maticérkev svéte kepe vsigdár poštvúvala. Bojna proti keпам i njuvim častilcom je od sto let duže trpela, dokeč jo je právi návuk materécérkvi ne obládao.

Prvo istinsko, či ravno krátko razkolništvo med Izhodom i Záhodom se je v XI. stotini pripetilo. Te je najmré neki mládi razvúzdani casar III. Mihál sedo na troni, na mesto koga je vse stric njegov Bardas ravnao. Sv. Ignác, carigradski patriárka je po večkrátom

opominanji Bardasovo razvúzdanost duže glédati ne mogeo, záto njemi je prepovedao sv. prečiščávanje. Na to se on razsrdivši je po mládom casari ztirati dao Ignáca z púšpekove čésti; na njegovo mesto je pa dao odebrati Fociusa, svoj rod, za patriarko, šteri je vučeni, ali na húdo nagnjeni človek bio.

I. Mikloš papa je pregnánoga Ignáca v púšpekovo čésti nazájposádo, na Fociusa je pa cerkveno kaštigo naložo. Ali gizdav Focius vúpajoči se v casarskoj pomoči, je vsakojáčke krivice metao na oči rimskoj cérkvi: med drúgimi ka je vereisповed skvarila i od Dúhá sv. to vči, ka on od Siná túdi shája, ka v soboto túdi post predpišúje.

Med tem je Bardas mro i na mesto III. Mihála je novi casar stopo na tron, šteri je Fociusa odovrgeo, Ignáca pa v čésti nazájpostavo. I tak se je v Konštantinopel vkúpzazvánom občinskom správišči jedinstvo med dvojov cérkevjev nazájpostavilo (869.)

Ali že ednok zbuntano jedinstvo je ne bilo stálno, za dve stotini sledi se je novo razkolništvo pripetilo. V tom časi je Cerulárius Mihál, eden gizdav i prosti človek bio carigradski patriárka. On je ponovo vse Fociusove tožbe proti rimskoj cérkvi i ešče nove krivice podmetávao, ka rimski krščenicje v posti ne spevajo Alleluje, ka pri Olt. Svestvi presni krúh rabijo. Pápovi poslanicje so v Carigrad prišli, naj bi jedinstvo nazájpostavijo, ali Cerulacius Mihál se je z njimi nanč

v guč ne pústo, na štero so poslanicje njega z cérkvi izobčili (1056. leta). Z tem je razkolništvo popolno grátalo. Konštantinopelski patriárki so se z pod oblásti rimskoga papo vópotégnoli, ino so se pod gospodárstvo svojih casarov podali.

Grčko izhodne cérkvi verniki so se po tom od práve Materécérkvi odtrgnoli. Sledi v 1439. leti na florencskom správišči so ništerni národje z njih pálig nazájstopili. Eti se za grko-katholičánce imenújejo. Takši so na vogrskom Ruthenje i eden del Rumunov. Šteri so pa odtrgnjeni ostanoli, oni so grki nezjedinjeni ali pravoslavni. Takši so Rusi, Srbi i Grki.

19. §. Vrelosti i pobožnost cerkvena opádne.

V začétki srednjega krščánskoga veka je stáliš matércérkvi žalosten bio.

Naslednicje Velikoga Károla, francuški i nemški kralovje gda so se med sehom njevkali, gda pa proti svojim zmožnin gospodárom se vojúvali i rimski stolec je tak rezi pomoči i obrambe ostao. Pápov tron je v tom časi pod oblást rimskih velikášov prešo, šteri so poleg svoje vole na njega svojega človeka posádili. Tak se je zgodilo, ka so v tom časi nevredni v Petrovom stolci sedeli. 1).

1) Húdo vózmisljena láž je, ka bi v tom časi za IV. Leo papom edna Johanna imenúvana ženska sedela na Petrovom stolci. Ár je očivestno posvedočeno, ka je za IV. Leonom včasi III. Benedek papa kralúvao. Vse to so nepriátelje materécérkvi zmislili, nai bi papovo čésti v špot postavili.

Ali nastanole so tudi načiše nevole v matercerkvi. Vládarje so v tom časi z bogatim imánjom obdaruvali púšpekije i kloštre. Ali z ednim so tudi skrb nosili na to, naj svojega človeka v to čéšt postavi. Záto so si vsigdár z vékšov močjov legli na odebéranje, dokeč so odebéranje višnjih pastérov ne zbrisali ino so jé ne sami imenúvali. Zvúntoga se je ečše ona návada razširila, ka so vládarje od sébe imenúvanim púšpekóm imánje sami z pastirskov palicov i z prstanom, kak z známénjon púšpekove čésti, prekdali, štero delo se po deačkom jeziki *investitura* imenúje. Po tom se je tak vidilo, kak da bi púšpecje ešče svojo dúhovno oblást od kralá vdáblali.

Znajšli so se parovni vládarje, šteri so púšpekije i drúge cerkvene čésti v pogodbo pústili, tak ka so si na visoko letajoči lúdjé z penezmi lahko púšpekijo kúpili. Tomi grehi imé je simonia.

V takših okolnostah so na cerkvene čésti nevredni prišli, obnášanje popov se je skvárilo i popovska ženitev notrivkrádnola. Velika Falinga je to bila. Ár od apoštolskoga časa so se popevje po zgledi Ježušovom i apoštolov ledično živeli. Gda so v IV. stotini ništerni to prepoved prestopili, maticérkev je znova popom devištvo predpisala. Maticérkev i krščánski vernicje so vsigdár to želeli, naj njuvi popevje nezákonsko živejo i naj nikša drúga skrb ne tehži one, šteri se moréjo za zveličanje dúš skrbeti.

20. §. VII. Sv. Gregor papa.

Boža previdnost je ne dopústila, ka bi se maticérkev v teh naraščenih grehah zalejala. V tom vremení je eden bistroga rázuma i navdúšenoga srcá človek stopo na papov tron, šteri je močno záčao trebiti vso húdobo. Ete papa je bio VII. Gregor.

Prle se za Hildebranda zvao i nekoga siromaškoga tesáča sin je on bio. V mladosti je stopo v réd sv. Benedika i prednjek je postao v clugnyskom kloštri, šteri je glasoviten bio za volo ostre pobožnosti svojih redovnikov. Močno se je on žalostio nad žalostnim stálišom krščánstva, v Rim se je odselo i kak papov svetovalec je šteo nevole vráčiti. Po smrti II. Šándora je rimsko lúdstvo njega odébralo za namestnika sv. Petra (1073. leta). Z teškim srcóm je sprejeo to čéšt, ár je naprejvido, ka de po tom njegovo življenje nepretrgano v stiskah i vojúvanji teklo.

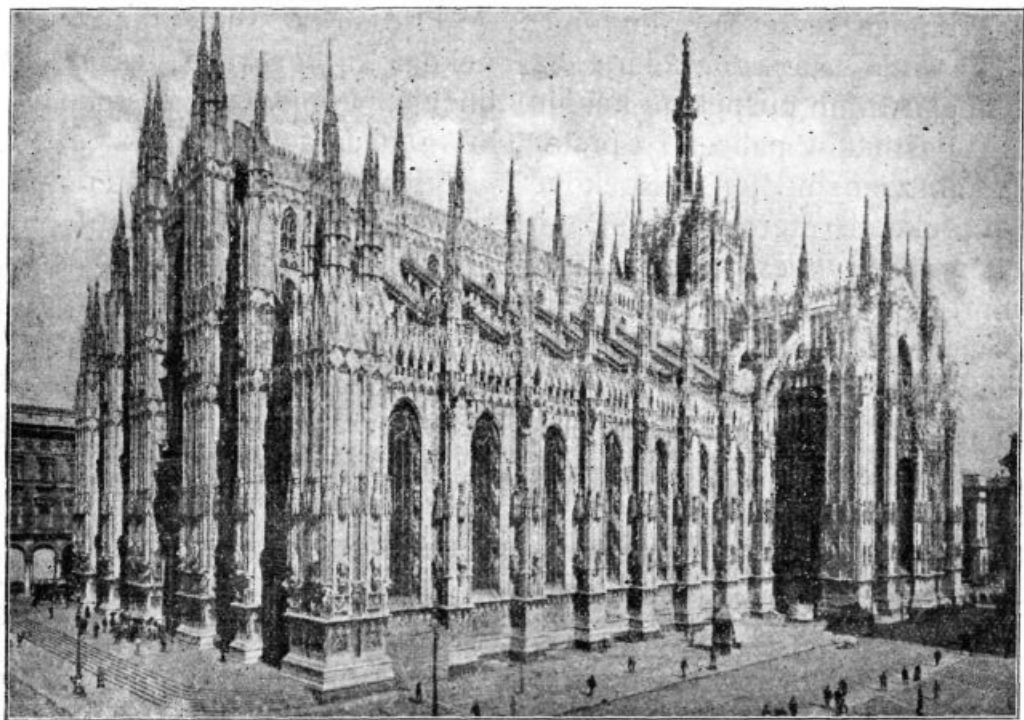
Obprvim je dúhovnike šteo pobolšati. Ponovo je popovsko devištvo i zapovedao je vernikom, naj oženjenih popov meše ne poslušajo, z njuvih rok svestva ne primajo. Za tem je dao zapoved, ka či što po tom sebi púšpekijo z penezmi kúpi, ali pa po investituri gorivzeme, on svojo čéšt zgübi; vládara, pa šteri po takšoj priliki dá cerkveno imánje, z cérkvi izobči.

Teško je bilo ete zapovedi vze-povsédi vpelati, ali najžmetnejše je to bilo na Nemškom. V tom orsági

je te IV. Heinrich kralüvao, šteri je razvüzdani človek bio i z cerkvenim imánjom tržo. Ete kral je z nemškimi püšpekí papi protistao. Vu Worms váraš je cerkveno správišče vküpzézvao i tam je VII. Grégor papo z čésti spravo. Na to je papa kralá izobčo z cérkvi, podložnike njegove je od pokorne prisege od-

šanje oblübo, papa ga je od cerkvene kaštige odvézao.

Ali IV. Henrik je svojo reč ne zdržao. Papa so ga záto znova izobčili, nemški vládarje so pa šváb-skoga Rudolfa za kralá postavili. Ali Henrik je obládao Rudolfa i šo je z svojov vojskov v Rim, naj bi papo pokaštigao. Tri leta je že

Cerkvena umetnost. Milanska stolna cerkev.

vézao i prepovédao, ka bi što več njega za kralá meo.

Veliko je bilo to delo, ali lüdstvo je z papom držalo. IV. Henrik je to dobro znao, záto se je ponizo i z papom pomiro, naj bi svojo králesko korono obdržao. Napoto se je tak v trdoj zimi v Itálio. Z pápom se je sréčao v Kanossa grádi, gde da bi tri dni pokoro činéči odpüščenje proso i pobol-

trpela bojna, gda je papo normanski kral odslobodo. VII. Gregor je po tom v Salerno odhájao, gde je 1085. leta mro. Slednje njegove reči so ete bilé: »Lübo sem pravico, odórrjávao hüdobu, záto mer-jém v pregnanstvi«.

Ali njegovo delo je li ne bilo zobstonsko, či ravno je on toga sád ne doživo. Naslednicje njegovi so se nadale vojüvali proti tém

falingam i dugo vojüvanje se je v wormskoj pogodbi dokončalo 1122. leta. Poleg te so püšpeke kanonicje sjobodno odébrali, i po odebéranji se kral imánje po prekdávanji pastérske palice dao püšpeki. To pogodbo je za edno leto sledi late-ránsko I. správišče potrdilo.

21. §. Križarske vojske i viteški réd.

Pobožni krščenicje so vsigdár želeli viditi zemlo, gde je Zveličar živo, pohájati mesta, štera je on z svojim življenjom i trplenjom posvéto. Že v prvih stotinah so vnogi romali na Svétozemlo, celo pa dosta romarov je tá prišlo, gda je sv. Jeléna zozidala cérkev sv. groba.

Ali po časi se je na Svétozemli velika sprememba zgodila. Mahomedánski Arabci i Törki so preuzéli svéta mesta. Oni so krščánske romare vmárjali, i svéta mesta oskrunóli. Nazájpridoči romarje so se ne znali zadosta tožiti. Celo pa eden francuški redovnik (amienski Peter) je z svojimi tožbami ves celo Europo zdramo. Na to je papa v Klermont správišče vküpzézvao (1095.) i je oproso krščánske vernike, naj z orožjom Svétozemlo odslobodijo. Narodje so z ednim grlom kričali: »Boža vola je to«! i navdúšeni so se v orožjé oblekli. Na svojo obleko so križno znamenje zášili, zato so jé za križarske vojake zvali. Za vojvodo so si Bouilon Godofréda odébrali.

Po velikih trüdah je prišla prva

križarska vojska na Svétozemlo. Gda so ob prvim várali Jeruzálem, dolpokleknovši jokali so se i zemlo küšüvali. Za tem so váras obseli i zavzéli 1095. jul. 15. Od veseljá so svojega vojvodo za jeruzálem-skoga kralá vöskričali. Ali ponizen junák je ne šteo gorivzéti korono. »Neščem zláto korono nositi tam, gde je Zveličitel trnavo korono noso« veli on, ino se je samo za branitela svétozemle imenüvao.

Ali krščenicje so ne bili zadosta močni ka bi Jeruzálem i Svétozemlo obdržali, či ravno so v tečaji dvesto let krščánski kralovje šestkrát pelali križarske vojske na Svétozemlo. Palestina je v rokáh mohamedánskih Törkov ostála i oni njo ládajo déndenéšnji.

I či ravno so križarske bojne svoj cil ne doségnole, ár je Svéta-zemla nadale v törskoj oblásti ostála, li so bliže prinesle národe Izhoda z Záhodom, po šterom je tržtvo, rokodelstvo záčalo cvesti i znanstvo se ražirjavati. Vogrsko je pa posebno té hasek melo z križarske bojne, ka so Törke na več sto let gorizadržale križarske vojske i so se sledi sünoli na našo domovino.

Med križarskimi bojnami so se nastavili vitéžki rédi. V stoletnih bojnah, štere so za Svétozemlo trpele, so se ništerni pobožni možácje na to misel pobüdili, ka do se v celom svojem življenji proti neprijátelom vere vojüvali. K redovnikom spodobno oni so tüdi v samostan stopili, v devištvi živeli i

svojim naprejšpostávenim pokornost obľúbili. Delo njuvo je pa bilo: bogámoliti, proti nevernikom se vojúvati i betežnikom dvoriti.

Troji imenitejši vitéški réd je bio: Johanitje, šteri so se od svojega patrona, sv. Jánoša tak imenúvali, obleč njuv je bio čaren plášč z belim križom; templarje, šteri so prvo redovno hižo meli na mesti Šalamonove cérkvi, obleč njuv je bio beli plašč z erdéčim križom, i nemški viteški réd, šteroga kotrige so Nemči bili, redovna obleka je bila beli plašč z čarnim križom. V našoj domovini so nájbole johaniti bili razšérjeni.

22. §. Krivoverci toga časa. Inkvizicija.

Med vnogimi cerkvenimi nevolami je v tom časi ešče edno krivoverstvo nastanolo. Za katharce so sebé oni krivoverci zváli, ali po drúgih krajenah je njé ľudstvo za albigece, valdence, bogomilce, patarene imenúvalo. To so včili, ka sta dvá Bogá, eden dober, ov pa hūdi. Dober Bog je stvoro dúšo, hūdi pa telo. Hižni zákon pa imánje je greh, sebé skončati je pa dobro delo. Pokornost, vojaščino i dáčo so pa sveckoj oblásti odpovedali.

To krivoverstvo je pogibelno bilo ne samo za matercérkev, nego i za svecko oblást, ár je z svojim návukom gibalo one stebre, na šterih leži svecka moč. Svecka vláda tak i maticérkev sta se zdrúženo protipostavile. V jūžnom Francuš-

kom je 20 let trpelo, dokeč so to krivoverstvo zadávili i réd nazájpostavili.

Naj bi záta krvávim bojnam protiprišla i krivoverstvo že v klichah zadavila, je maticérkev na IV. lateránskom správišči 1215. leta inkvizicio (sodnijo) goripostávila. Eto je v tom stalo, ka gda so pūšpecje zvedli, ka se v šteroj občini krivoverstvo širi, te so ali sami, ali pa po svojem poslaniki obiskali one, šteri krive návuke širijo, za tem so je začali od krivoverstva dolzgučati; i či so to včiniti ne šteli, te so jé pod cerkveno kaštigo vrgli i či so ešče tak ne odstopili, po tečaji ednoga leta so jé kak trdokorne krivovernike prekdáli sveckoj oblásti, naj bi jé poleg svoje právde pokaštigala. Onoga časa svecka právda je pa krivovernike na grmade sodila (na ogenj).

Sledi so pazko na krivoverce zavúpali na dominikánske redovnike. Diminikanci so meli v svojih rokáh španjolsko inkvizicio, šterosta Ferdinánd i Izabella španjolskiva kralá vpelala na obiskanje onih, šteri na vládo gledoč nevarne návuke širijo 1481. leta. Nepriátelje katholičánske vere tak zobstom matercérkvi na oči mečejo španjolsko inkvizicijo, ár je to ne bilo samo cerkveno nastávenje, nego hišpánskih kralov škér proti Židovom i Mohamedáncom, naj bi si tak močno vkúpdržéče králestvo napravili.

Neprijátelje matercérkvi ostročo i sigurnost toga sodbenoga stolca

(inkvizicio) samo hūdo šálijo, i račun na smrt osodnjenih tūdi nezumno povékšajo. Pa je maticérkev rávno po inkvizicii zadržála one velike krváve boje, šteri bi zastalno vōvdarili, či bi se na svecko vládo nevarna krivoverstva bole razširila. Z tém ka je maticérkev odkrite krivovernike prlé nazáj na dobro pot správlala i edno leto pod cerkvenov kaštigov držála, je to doségnola, ka je malo lūdi trbelo prekdati na ostro svecko sodnijo. Falinge so se toti zgodile, kak pri vsakšem človečem nastavljenji, ali to se slabosti človečoj i ne matercérkvi more pripisati.

23. §. Pápa i hohenštaufski casarje.

V XII. stoletji je na nemškom troni hohenštaufska korenika sedela. Eta králeska hiža je edno veliko králestvo štela pod svojov rokov nastaviti. Tomi nakanenji náprotivnejši je bio papov stolec, záto so se dvesto leti casárje proti njemi vojūvali.

I. Barbarossa Fridrih je záčao bojno próti matercérkvi. Slobodnost matercérkvi je z nogami tlačo, wormsko pogodbo za nikoj meo; vojsko je poslao v lombardske váraše, šteri so k papi verni ostali i vdaro je na cerkveno vládarstvo. III. Šándor papa, šteri so prisiljeni bili v beg se dat i v francuški orság odbežati, so ga z cérkvi izobčili. Fridrich je na to z vojskov znova vdro na lombardsko držánje. Milano je do zémle razrūšo i proti

III. Šándori je novoga papo dao odebrati. Na slednje je kūga i vojaska vkūpzdrūženih lombardskih várašov preobládala casarsko moč, gda je v Venezii z papom mir skleno.

VI. Henrik, naslednik njegov v casarstvi, je herbao očinsko visoko letajočo gizdozt i šteo je papi siciliansko držánje vkrájvzėti, ali to se je njemi ne posrečilo.

Med tem je na papov stolec III. Innocent stopo. Eden z teh nájevékših papov je on bio, pod šterim se je tak maticérkev kak papova oblást nájplesše zvisila. Ete pobožno živoči i globoko vučeni papa je svojo oblást i ugled na hasek krščánskoga lūdstva obrno. Grobovolne i hotlive vládarje je zavirao, svajūvajoče pa mirio. Tak na Vogerskom je tūdi mirovnost spravvo med Imre kralom i Andráš vojvodom.

III. Innocent je bio VI. Henrika sinovi, II. Fridrichi tutor i on ga je tūdi pomogao v casarski tron. Ali II. Fridrich je ne bio zahválen proti papovomi stolci. Bistroga rázuma, ali neveren, razvūzdani casar je bio. Od njega so dosta mogli trpeti naslednicje III. Innocenta. Porobo je cerkvena imanja, pūšpeke pa, šteri so se njemi ne vidli, je ztirao, lombardsko držánje požgao. Večkrát je mir skleno z papom i križarsko vojsko obečao, ali reč svojo je nigdár ne zdržao. Za volo njegovoga grobijanstva se je mogeo IV. Innocent papa na francuško odseliti. Papa je na to v Lyoni občinsko

cerkveno správišče dao vküppezvati, štero je II. Fridricha z cérkvi izobčilo. Nemški vládárje so za tem drügoga casara sebi odébrali, II. Fridrich je pa 1250. leta od vseh odstávljeni mro.

Za ništerno leto je hohenštauf-ska korenika splóh iz vmrla. Nemški vládárje so te Habšburgskoga Rudolfa za casara postavili. Z njim se je dvestoletna svája nemških casarov z papovim stolcom dokončala.

24. §. Papovje v Avignoni i záhodno cerkveno razkolništvo.

Bojna nemških casarov proti papovomi stolci se je z zmágov materécérkvi dokončala. Ali komaj je henjala tá bojna, že so francuški kralovje šteli svojoj oblásti podvržti papov stolec. VIII. Bonifac se je ečše močno vojüvao za slobodnost materécérkvi proti Lepomi Filipi, francuškomi králi, ali smrt ga je prerano pokosila. Pod njegovin naslednikon je pa Lepi Filip že takšo moč meo, ka so kardinálje ednoga francuškoga püšpeka za papo postavili, šteri se je za V. Klementa zvao. Ete papa je na želo francuškoga kralá papovo glávno mesto z Rima v Jüžno-francuškóm ležéči Avignon preselo 1305. leta.

Na veliko škodo je bilo to matercérkvi, ár je papa splóh pod oblastjov francuškoga kralá stao i njemi slüžo. Tak na prošnjo Lepoga Filipa je na vienneiskóm správišči zbrisao templárski viteški réd i

njuvo bogato imánje sebi zagreno. Blüzi 70 let je papov stolec bio v Avignoni; v tom vremeni so v Rimi smetlinge i revolucije bilé, lüdstvo je siromaško grátalo, v cérkváh je tráva rásla. Papa je svoje dohodke ne dobo, záto je prisiljeni bio zvänrédne dáče na vernike i dühovnike nametávati.

XI. Gregor je 1376. leta papov stolec nazáj v Rim postavó. Z tém je henjalo žalostno avignonsko robstvo, ali záčala se je drüga nevolá, nájmre záhodno razkolništvo. Po smrti XI. Gregora so nájmre kardinálje ednoga rimlanca (VI. Urban) za papo odébrali. Na to so francuški kardinálje odišli z Rima, volitev so za neveljavno povedali i francuškoga zleženjá VII. Klementa so za protipapo odébrali.

Tak je kršćánstvo nájednok dvojega papo melo. Edni národje so VI. Urbáni drügi pa VII. Klementi bili podložni. Naj bi to nevoló vgasnoli na dvá strána raztrgnjeni kardinálje, so znova vküpstopili, obedvojega papo z česti djáli i na pizajskon správišči novoga papo odébrali. Ali z tém se je smetlinga samo povékšala, ár sta prvo odebránivi dvojiva pápi razveljavila dokončanje pizajskoga správišča i tak so zdaj trije pápi bili. Žalostni čas je to bio na matercérkev gledóč. Dühovnicje i svecki velikášje so se navküp trüdili, naj bi té bolezné rane zvráčili. Posebno Žigmond nemški casar i vogrski kral se je dosta skrbo, naj cerkveno jedinstvo nazájpostavi. Njemi se

mámo zahváliti, ka je 1414. leta v Konstanci občinsko správišče držáno, gde so vsi trijé papi dolzahválili. Za tem so v osebi V. Martina novoga papo odébrali, komi se je celo kršćánstvo podvrglo.

Razkolništvo se je z tém dokončalo, ali žalostni nasledki so se sledi kázali.

25. §. Krivoverstvo Hus Jánoša.

Na Konštanckom správišči je maticérkev obsodila krivoverstvo Hus Jánoša, štero se je v tom časi začalo širiti.

Hus Jánoš se je na Češkom od kmétskih starišov narodo. Šole svoje je na práhškom vseučelišči zvršo. Sledi je tam professor postao, ali poleg toga je túdi večkrát z predganice včio. Od ništernih angleških pajdášov, šteri so z njim šole pohájali, je spoznao krivoverstvo Wiklifovo, oxfordskoga profesora, štero je začao z predgance glásiti. Za toga volo so ga v Rim pozvali, ali on je to pozvánje ne bogao, zato ga je papa z cérkvi izobčo. Ali Hus je záto dale gláso svoje krivoverstvo.

Včio je pa to, ka je Jezuš Kristuš svojoj matercérkvi ne dao vidno glávo; ka niti sveckomi, niti cerkvenomi poglavári smo ne dužni podložni biti, či je on v smrtnom grehi. Nikši dühovnicje nesméjo z zemelskim imánjom ládati. Samo pravični slišijo v matercérkev. Vse se na sveti slepo godi i ka je že

naprejdokončano što pride v pekel, pa što v nebésa.

Gda se konštancki zbor zišo, Hus Jánoša so túdi tá pozvali, naj bi se zagovárjao. Hus je ta prišeo, ali ka bi se svojemi krivoverstvi odpovedao, na to so ga ne mogli dobiti. Osodili so ga tak kak okornoga krivoverca ino so ga prekdáli sveckoj oblásti, štera ga je poleg právde onoga vremena na grmadi dála zežgati.

Gda se je na Češkom zazglásilo, ka so Husa v ognji skončali, te so pod Ziška vojvodom veliko krvi prelejali i razrúšili kloštre i cérkve njegovi vernicje. Ešče so na vogrsko notrivdarili i samo te so se vtišali, gda so njim na bázelskom správišči dopústili, ka slobodno kelih rabijo pri prečiščávanji. Edna stran-ka njuva tak imenüváni táboritje so pa dale besneli, dokeč je Žigmond kral ne vkroto.

26. §. Moč matercérkvi na življenje narodov v tom časi.

Vojniški i divji so bili národje Eurepe Gothi, Germáni i Slávi, gda so Kristušovo vero sprijeli i v matercérkev stopili. Ali maticérkev je premenila te národe, obnášanje njuvo je vkrotila, z poganstva pri-nešene njuve šatringe je ztrebila i njé na rédno življenje navčila.

Grobianski so bili v tom časi ljudjé i pesnička pravica je kralüvala, šteri je močnejši bio, on je slabejšega ztirao z svojega imánja. Vsaki si je sam pravico iskao, kruta

osveta je vpelana návada bila. Proti tem návadam se je maticérkev dosta vojüvala i doségnola je to, ka so národje v adventi i posti i vsaki tjeden od srede večéra do pridočega pondelka za volo Kristušovih mok z orožjom ne šli na edendrügoga. To je mir boži (treuga Dei) bio. Kruto osveto je pa maticérkev z tém polehšala, ka je obrambo dála pregnánim. To je v tom stalo, ka či je što v nágljih čemeráh lüdomorstvo včino, onoga je ne bilo slobodno moriti, či se je skrio v kakšo cérkev ali pa v samostan.

Proti dvoboji i božim sodbam (ordalia) je tüdi maticérkev svojo reč zdignola. Poleg té poganske návade je sam Bog pozváni bio, naj bi svedočo poleg pravice po kakšoj čüdi. Obtoženi je na priliko po žerjávom žezezi mogeo hoditi, ali pa roko v vrelo vodo namočiti i či se njemi je nikaj ne zgodilo, te je svojo nédužnost posvedočo.

Maticérkev je svojo moč ešče proti nájzmočnejšim kralom i vládarom pokazala. Kralovje so od papo prosili korono i od cerkvenih redovnikov so se dáli koronati. Raz-

vüzdane vládare, šteri so svoje položnike vmárjali, je maticérkev tüdi pokaštigala. Dvoja je bila tá kaštiga, cerkveno izobčenjé (excommunicatio) i cerkvena prepoved (interdictum). Grešne i nepokorne vládare je izobčila, dokeč je tá kaštiga trpela, kral je ne smeo v cérkev stopiti, k svestvam prihájati i nikomi je ne bilo slobodno z njim

si pogovárjati. Či je ta kaštiga svoj cil ne doségnola, te je papa na on váraš, ali pa orság, v šterom se je kral zdržávao, cerkveno prepoved naložo, to je cerkvi so se zaprle, zvonovje so onemili, boža slüžba se ne obdržávala, hižni zákon so na pokopališčah skenjávali. Eta cerkvena kaštiga je vsigdár ztrla okorne vládare.

Gdakoli je tak maticérkev neod-

visna, slobodna bila, zavérala je oblást zmožnih gospodarov i položnike obránila, gda so pa njo zvézali i v slüžbo vrgli, te se je tak popovstvo, kak lüdstvo razvüzdalo.

27. §. Sv. Dominik i sv. Ferenc.

Od globoke pobožnosti toga časa svedočijo cvetéče redovne hiže. Pri

Tišinska gotiška cerkev.

Benediktincah so prvejšo pobožnost nazájpostavili i zvüntoga vnogi drügi redovnicje so se naplodili. Med etimi najglasnovitejši je bio réd sv. Dominika i sv. Franciška (dominikánci, franciškánci).

Sv. Dominik se je na Španyolskom narodo. Dobro vučeni pop, glasoviten predgar, pobožno živoči i smilenoga srcá človek je bio. Pri nekoj priliki je sprevodo svojega püšpeka v Júžno-francuško. Gda je tam opazo kak veliko spáko so napravili med krščánskím lüdstvom krivoverni Albigeni, oblübo je ka vse svoje življenje na povrnenje krivoverstva i včenjé krščánskoga lüdstva posveti. Gda so pa krivoverci posebno proti velikomi cerkvenomi imánji gučali, bos, v serino oblečeni je šo med njé právo vero predgat.

Sv. Ferenc z Assisi imenüváne občine je ednoga bogatoga trgoyca sin bio. Veséli ali poleg toga pobožen mladénc. Tak daroviten je bio proti siromákóm, ka je vse svoje prihranjene peneze med nje razdelo. Za toga volo ga je oča vözápro z dela. Ali Ferenc je na to vesélo eta pravo: »Zdaj že dostojno lahko právim: Oča náš, ki si v nebésah«. Gda bi pa ednok v cérkvi te evangelimske reči čüo: »Ne mejte ni zláta, ni srebra, niti peinez v mošnjah, niti turbe na poti, niti palice, glasno je gorskričao: »to je, ka jaz iščem«; i na celo svoje življenje se je na siromaštvo dolzavézao i drüge tüdi na siromaštvo pozávao. V erjávo opravo

siromakov se obleko, štero je z pojásom okoli tela zvézao i tak je okoli hodo med lüdstvom pokoro predgajoč.

V tom časi je tak med cerkvenimi kak med sveckimi lüdmí poželivost kralüvala za bogástvo. Sv. Franciška vzgled i genlive reči so lüdstvi do srcá ségnole: vnogi, tak svecki kak cerkveni so se njemi pridrüžili i ga v siromaštvi nasledüvali. Sv. Ferenc je za svoje nasledüvalce lepo vodilo spisao, i tak je nastavo franciškánski réd. Sledi je za ženskin spol tüdi redovništvo nastavo i poskrbo se je ešče za one, šteri med svetom ostanovši v samostan ne stopijo. To so trétjerédnicke sv. Franciška.

Franciškáni i dominikánci se v tom ločijo od benediktincov ka dokeč eti samo svojim kotrigam prepodávajo kakše imánje meti, i samo kloštri májo sküпно imánje, tečas franciškánje i dominikánci nančsküпно imánja nemajo, nego z koldivanja morejo živeti. Obadvá réda sta se hitro razširila v Europi i vnogo vučenih i pobožnih svetnikov se je z njih narájalo.

28. §. Maticérkev širitelica znánosti i umetnosti.

V srednjem veki je maticérkev sáma i jedino znanosti nadájala. Čteti i pisati so skoro samo cerkveni lüdjé znali. Poleg vsakoga káptoma i samostana je tüdi šola bila, gde se je na dühovništvo pripravljajoča mladézen včila, ali svecki

mladenci so tudi slobodno pohajali te šole. V XIII. stoletju so se nastavile one visoke šole, štere za vseučelišče imenujemo. Nje so cerkveni možácje nastavili, papovje so pa tak vučitelom kak vučenikom njuvim posebne pravice (privilegium) dáli. Glasovito je bilo páriško i bologjiánsko vseučelišče, kam so od vseh krajin vküppišli včenjá žédni mladenci. Na Vogrskom so v Pečühi, v Búdini i v Požoni bilé takše visoke šole.

Med znanstvom nájbole je cvelo bogoslovje (theologia), v šterom náglasnoviteši je bio sv. Tomáš aquinski.

V slednjih stotinah srednjega veka so začali brojati knige grčkih i rimskih pisatelov, štere so kak rokopisi v klosterskih knižnicah bilé obvarvane. Ali z teh knjig so se z poganskim dúhom napunili, šteri je škodlivi bio pobožnomi čutenji: v znanost se je nevernost, v umetnost pa posvetnost vrinola. Te čas je v znanosti i umetnosti renesánski (novorojstvo) zváni.

V srednjem veki je zidárstvo tudi maticérkev v svojih rokáh držála. Vnoge cerkvi, štere so z toga časa goriostale, nam oznanjújejo pobožnost i darovitost njegovo. V začétki kriščánstva, za časa preganjanja so krščeniki ne mogli ešče veliko skrb meti na mesta bože slúžbe. Ali kak preganjanje minolo, krasne cérkve tak imenüváne bazi-like so zidali.

Sledi so pa v románskoj slogi cerkvi zidali z okrožnimi oknami,

kakše so na Vogrskem pečüjska, jaákova, sobočka cérkev. Z te sloge so za tem preišli na gohiski z vnogimi málimi törmami i okrožno spičastimi oknami, kakša je kúsečka, búdinska Majkešova i tišinska cérkev.

Keparstvo i podobarstvo se je tudi v rokáh matercérkvi zmoglo, ár je ona, kepe i podobe na olepšanje cérkvi hiže bože potrebüvala. V tom deli so se pa vsigdár nájlepše tudi redovnicje odlikovali, štere so pápovje zmožno podpirali.

29. §. Začétek krščánstva na Vogrskom.

V slednjih letah IX. stotine so se priselili Vogri pod Árpád vojvodom v to zdajšnja domovino. Z vekšina Slovenci so na tom mesti te prebivali. Oni so že krščanje bili, ár sta nje sv. Cirill i Metód na krščánsko vero pripelala. Vogri pa obládavši nje so od njih náj ob prvím spoznali krščánsko vero.

Bojnojüben i poganski je bio vogrski národ. V svojih roparskih bojnah so sprehodili vnoge krščánske orságe v Europi i odnet so z seboj kinče i vnogo zaroblenikov prinesli. Med temi zaroblenikmi so se znajšli tudi krščánski popevje, šteri so svojo vero glásili med Vogri.

Ali bojne so na veke ne mogle trpeti. Krščánski národje so se vküpzdrüžili i Vogre močno pobili. Gda je sledi njuv vládar Geyza postao, on je prevedo, ka na sredini

Europe vogrski národ de samo tak duže živo, či on tüdi krščánski postáne. Gda je z I. Otto nemško-rimskim casarom (973. leta) mir skleno, te je z veseljom dopüsto, ka bi missionarje prišli v njegov orság. Vnožino vereglasitelov se je te priselilo z nemškoga z českoga z talianskoga v našo domovino, naj bi pogánske Vogre na krščánstvo pripelali. Pilgrim, sv. Wolfgang, sv. Bruno i sv. Adalbert práški püšpek so bili glasovitejši.

Geyza vojvoda je tüdi krščánsko žensko vzeo sebi za tivárišico i z celov svojov hižov se je dao okrstiti. Vajk imenüváni sin njegov je Števana imé dobo. Po njegovom zgledi so se vnogi dáli okrstiti, ali v obnášanji so vnogi tüdi poganje ostanoli. Sam Geyza vojvoda, či ravno je krščenik bio, je poganskim bogam daritve prikažüvao. Gda ga je na to püšpek pokárao, té odgovor je dao, ka je on zadosta bogat i lahko obedvema bogoma darüje. Čisto krščánstvo se je samo v pridočem odvetki skázalo, šteri se je že v krščánskoj veri odgojo. Záto pravimo, ka je vogrski orság ne Geyza, nego njegov naslednik I. sv. Števan na krščánstvo pripelao.

30. §. Sv. Števan.

Po nágløj smrti Geyza vojvode, štera se je 997. leta pripetila, je za njim sin njegov I. Števan stopo na vogrski tron.

22 let je star bio, gda je ravnanje orsága prejkvzeo. Oster, ali

proti siromákan milostiven kral je on bio. Kak právi krščenik v vsem svojem djánji i obnášanji se je držao k evangeliumskim zapovedam i želo je to tüdi od svojih podložnikov. Ne je samo na jeziki noso krščánsko vero, nego skrb je meo, naj bi vogrski národ tekáj zdržao krščánske návade i právde.

Cil njegovoga življenja je to bio, naj bi se krščánstvo okorenilo v njegovom orsági. Záto je od vseh krajov vrele redovnike pozvo v orság, naj bi oni z rečjov i z pældov včili Kristušovo vero. Naj bi pa vereglasitelov trüdi ležejši i stálnejši bili: 10 püšpekij je nastavo v orsági, vu Estergomi (Ostrogoni) pa nadpüšpeka (érsek) i zapovedao je, ka bi 10 občin vküpstopivše fáрно cérkev gorizozidale.

Med Vogri je ešče vnožino lüdstva bilo, šteri so k starinskomi poganství vlekli, oni so z Kupa vojvodom proti Števani se postavili. Ali Števan je njé obládao i na spómén te zmáge je na Pannonskom bregi benediktinski klošter nastavo.

Na sprotoletje 1001 leta je v Rim k II. Silvester papi poslanike odposlao proséč, naj bi njegova cerkvena nastavljenja potrdili i njemi králesko korono dáli. Gda je papa od Astrik apáta čüo sv. Števana vrelost, veseló je zamerkaó: »Mené za apoštolskoga imenüjejo, ali on je istinsko apoštol, šteri je tak veliki národ pripelao k Kristuší«. II. Silvester je cerkveno delovanje sv. Števana potrdó i ne njemi je samo králesko korono pos-

lao, nego oblást njemi je dao dvojnati apoštolski križ pred seboj nositi, kak papovi poslanicke. Odnet shája »apoštolski« naslov vogrskih kralov, šteroga je za časa Marie Terezie XIII. Klement znova potrdo.

Z papovov koronov se je sv. Števan z svojov ženov Gizellov, bavárskoga kralá hčerjov ono leto augustuša 15. vu Estergomi dao koronati.

Za tem se je ešče bole skrbo, naj bi se krščánstvo v njegovom orsági vkorenilo. Lepe cerkve je zidao, kloštre nastávlao i z bogatim imánjom púšpekije obdarúvao. V Rimi i Jeružálemi je za Vogre romarske hiže nastavo.

Veliko veselje je meo v svojem sini, Imre (Mirko) vojvodi, ali ete lepi i čisti cvet, očinsko vüpanje je povehnolo prlé, kak bi sv. Števan mro.

1038. leta je skončao sv. Števan svoje blagородno življenje. Maticérkev ga je 1083. leta z sinom vréd med svéce zračunala. Gda so pri toj priliki njegov grob goriodprli, telo njegovo so sprehnjeno najšli, ali desna roka njegova, z šterov je tak dosta dobra včino, je cela ostála i ešče dén denéšnji se v būdinskoj grádškoj cérkvi vsako leto na češčenje vöpostávi.

31. §. Krščánstvo se vkorni na Vogrskom.

Samo po smrti sv. Števan kralá se je pokázalo, keliko so zgübili

vogrski krščenice z preránov smrtjov sv. Imrija. Ešče vnogi so bili v orsági, šteri so k poganstvu vlekli. Pod močnim ravnanjom sv. Števana so zatájili svoje skrite žeje, ali kak je med Aba Šamuelom i Petrom svája nastala, pod Vatha vojvodstvom so se poreberili, krščenike nesmileno klali, njuve cerkvi rüšili. Te je manterniško smrt pretrpo sv. Gerard čanádski púšpek.

Sv. Gerard je benediktinski redovnik bio. Na Svétozemlo je nakano romati, gda ga je eden prijátel nagučao, naj ide na vogrsko poganškomi národi vero glásit. Sv. Števan je polübo toga pobožnoga redovnika ino ga je zvalo za vučitelu sini svojemi, sledi ga je pa v čanádsko púšpekijo posádo. Z Székesfehévára idoč rávno prek Düna je šteo idti, naj bi z Polskoga domo pridočega Andráš vojvodo pozdravo, gda so poreberni poganje na njega vdrlu i na pol mrtvoga odvlekli na eden, po tom od njega imenüváni vršček i odnet so ga dolsünoli.

V tom žalostno — motnom vremeni so niki na tron Andráša, z Arpádove korenike, pozvali. Poganje so od Andráša želeli, naj bi poganstvo nazájpostavlo. Andráš pa da ešče ne bi meo zadosta orožnate vojske, se je vözgučao, ali gda se je že zadosta močnoga čüto, z močnov rokov je záčao réd delati i pod smrtnov kaštigov je pogansko vero prepovedao.

Pod njegovim naslednikom I. Bélom so poganje znova moč dobili

i na székesfehérvárskom orsačkom správišči so znova poganstvo nazajprosili. Béla je od njih tri dni proso na premišlávanje, v šterih je skrivoma vküpzagreno svojo vojsko i pogane razplodo.

Krščánstvo se je v etoj domovini splóh pod Ladislav kralom vkorenilo. Sv. Ladisláva je ne samo lüdstvo lübiló, nego ešče Bog je po njem čüde čino. Z ostrov právdov je ešče ostanke poganstva ztrebo, obráno je krščánstvo i svoj národ proti poganskim Kunom. Smrt njegovo je tri leta žalüvao vogrski národ, maticérkev ga je pa med svéce zračunala. Z Árpádove korenike med svéce so ešče zračunani: sv. Ožebeta, hči II. Andráš kralá, kak vzgléd krščánske poptoplivosti i smilenosti, nadale hčeri IV. Béla kralá: bl. Margeta, dominikanska redovnica, bl. Jolánta i Kinga.

32. §. Papovje i Vogrsko.

Sv. Števan je od rimskoga papo proso králesko korono. Z tém je zagotoviti šteo za Vogsko papovo pomoč i obrambo proti zmožnim nemškin i grčkim casarom. Zgodovine vogrskoga pa očivestno svedočijo, kak prav je čino naš prvi svéti kral ár so papovje vogrsko zemlo i neodvisnost večkrát obránili.

Za časa Árpádove korenike so se králeski vojvodi za tron večkrát svajüvali. Eto svajüvanje je nemške casare večkrát nadignolo na

to, ka bi Vogrsko pod svojo oblást spravili. Ali to je zmožne branitelev dobilo v papah, šteri so svajüvajoče se vojvode pomirili i nemškim casaram na znánje dáli, ka Vogrsko pod njuvov obrambov stoji i ne sme od nikoga visiti.

Gdakoli so smetlinge nastanole v orsági, pápovje so odposlali svoje poslanike, naj bi réd nazájpostavili. Tak, gda so za časa slaboga II. Andráša izmaelitje gülili lüdstvo i kral je ne vüpaó, ali pa ne šteo proti njim goristánoti, te se je papa gorivzeo kre lüdstva.

Gda so za časa I. Kunsokoga Ladisláva njegovi lübléni poganski Kuni gospodáрили v orsági, papa je izobčo kralá, i gda je to ne valálo, križarsko vojsko je naznано proti Kunom.

Za časa tatárskoga poroblenjá je IV. Béla kral toložbò i pomoč samo pri papi najšeo, šteri je na občinskem správišči pozvao krščánske kralé, naj se Vogrskomi na pomoč popaščiijo.

Nájlepše se je pa v törskih bojnah skázalo, na keliko so papovje skrb nosili na Vogrsko. V etih strahovitnih bojnah so vsi kralovje Vogrsko odstavili, ali papovje so z penezmi i vojskov vogrski národ v etih tristoletnih bojnah pomágali. Proséč so prosili papovje europske kralé, naj vküpstopivši ide Vogrom na pomoč, ali zobstom, vsi so po reformácii nastanjene notrášnje smetlinge meli v svojih orságah. III. Kalikst papa so križarsko bojno naznanili proti Törkom, ednoga po-

božnoga frančiškána, kapistránsko-ga sv. Jánoša so odposlali na Vogrsko, on je z svojimi navdúšenimi rečmi veliko vojsko vkúpspravo, z šterov je Hunyadi Jánoš 1459. leta pobio Törke. Spomin te zmáge oznanjuje poldnésnji zvon-ski glás.

V nesrečnoj moháčkoj bitki je pa na pomoč dána papova vojska túdi na nikoj prišla.

K onoj bojni pa, štera je Budino

odslobodila i Törke z našega orsága pregnála, so XI. Innocent papa dvá milliona zlátov darúvali.

Papovó darovitost je spoznao zahválno vogrski narod, gda je 1596. leta požonski orsački zbor k VIII. klementi eta pisao: »Zvün vaša szvétosti nišče je ne bio, šteri bi nam v našoj dvojnosti pomagao. Da bi naša domovina hitro v takši stáliš prišla, ka bi to dobroto povrnoti mogla«.

III.

Novo-krščánski vek.

Od reformácije do zdajšnjega časa. 1517—1916.

33. §. Luther Martin.

Gda je pomenkalo krščánsko pobožno obnášanje, te se je vnoga hüdoba notrivjela tak med svecke, kak med cerkvene lüdi. Občinska je bila žela, ka bi stáliš matercérkvi pobolšali. Te se je znajšao neki nemški redovnik, šteri je na mesto, ka bi razvüzdano lüdstvo šteo pobolšati i falinge trebiti, je nesrečno z preobračanjem, ali kak je on pravo z ponovlenjom krščánske vere šteo žalostne rane vráčiti. Eto versko ponovljenje (reformácio) je záčao Luther Martin.

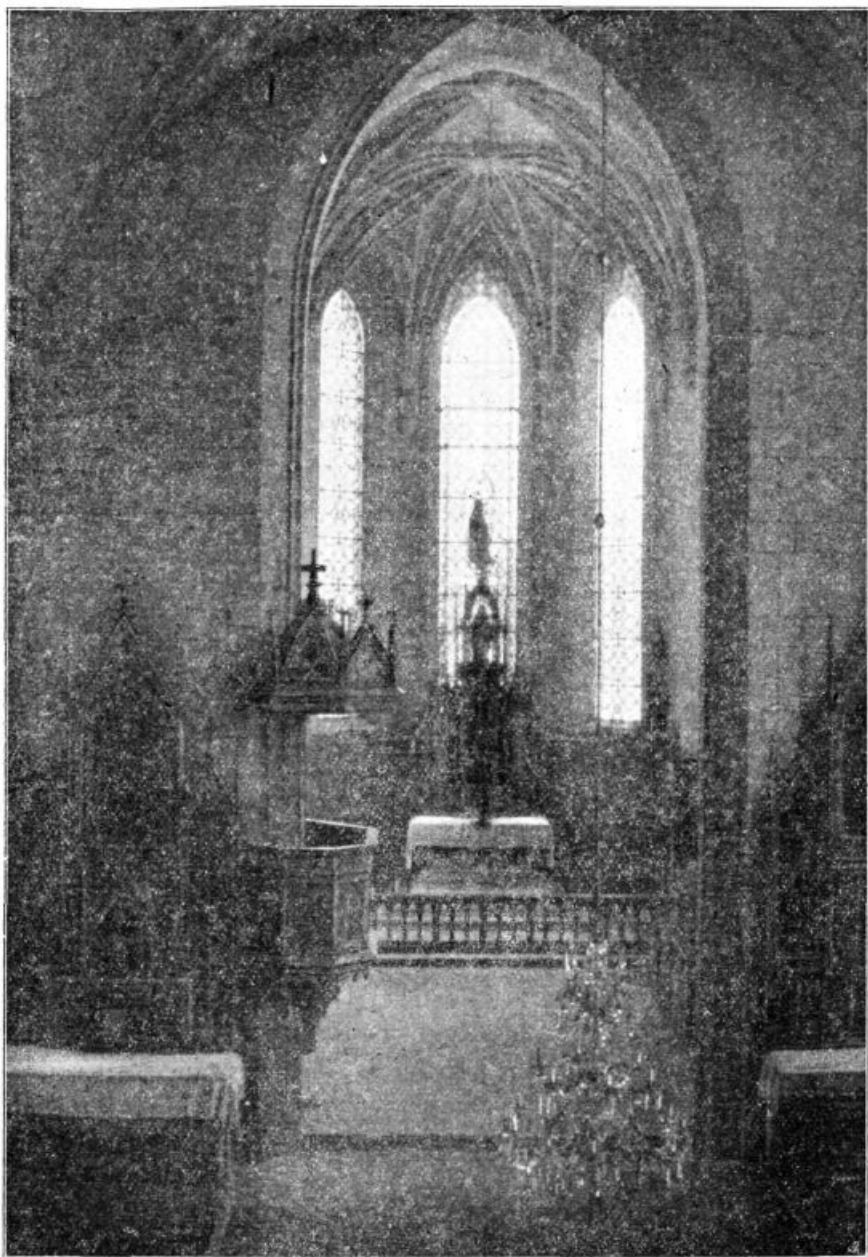
V Lutherovom časi se je zgodilo, ka je X. Leo papa odpústke podelo vsem onim, šteri z potrtem srcem k spovedi prihajajoč na zidanje rimske sv. Petra cérkvi kakšo

miloščino dájo. Razglašenjé tih odpústkov je v Nemškom na Tetzeli imenüvanoga dominikanca bilo zavüpano. Okoli naznanila odpústkov so falinge narasle i z toga si je Luther priliko vzeo, naj bi svoje krivice, štere so se že duže v njegovom srci mlele, na svetlo dao. Poleg návade onoga časa je na cerkvena vráta wittenbergske cérkvi na razpravo od odpústkov 95 poglavij dao obesiti, šteri so návuki materécérkvi protivni bili.

Nemški bogoslovci so se tak z rečjov, kak v pismah vnogo štükali z Lutherom. Posvedočili so njemi, ka je njegovo včenjé protivno návuki materécérkvi ino se ne vtrinja z sv. pismom. Ali Luther je trdo-

korno bráno svoje včenjé. Gda bi X. Leo papa to zvedo, dvakrat je poslao svoje poslanike na Nemško, naj bi Luthera nagučali, ka bi

za tém pa na občinsko správišče zazávao. Pápa je na slednje Luthe-rovo včenjé kak krivoverstvo ob-sodo, njega pa pozvao, naj v dve-

Svetišče tišniske cerkve.

se svojimi krivomi navuki odpove-dao. Ali on je to ne šteo včiniti ino se je na bole presvečenoga papo,

ma mesecaoma svojo krivoverstvo odpravi, ár ga ovači z cérkvi izobči. Od gizdosti napihnjeni Luter je vsig-

dár bole grobijanski grátao, pápo je v ednom ogovorljivom listi za Antikristuša imenüvao i papovo bullo (lis) je v Wittenbergi dao zežgati. Na to ga je X. Leo papa, kak trdokornoga krivoverca z materécérkvi vözápro.

Svecka oblast je na to pred wormsko orsačko správišče postávila Luthera. Tam so ga nazvali, naj od svojega krivoverstva odstopi. Ali da je Luther znao, ka ništerni vladárje za njegovim hrbtom stojijo, je ne popüsto. Orsački zbor je záto Luthera z orsága stírao i vu verskom dugovánji vse novice prepovedao. Saxonski zbéravni vladár, Lutherov branitel, ga je pa skrivoma v svoj Wartburg grád dao odpelati, gde se je on po iméni Gyüri (Jurij) vitez skrivao. V tom časi je prestavo sv. pismo, ali reči sv. pisma je za svoj návuk prepisao.

34. §. Lutherovo krivoverstvo i njegove lastnosti.

Luther, koga so z materécérkvi vözáprli, je za tém dale gláso svoje krive návuke i vsebole se je odtrgno od včenjá materécérkvi.

Gda je obrvim z svojim krivoverstvom nastopo, te se je ešče zagovárjaó, ka je njegov návuk včenji materécérkvi ne protiven ino se je na papo zazávao, ali gda je papa tüdi za krivoga osodo njegov návuk, te se je tomi sodi podvržti ne šteo, nego želo je svoje delo pred edno občinsko správišče nesti.

Ali sledi je prevedo, ka to správišče njegov návuk tüdi na mesti ne neá, záto je záčao glásiti, ka naj vsaki ono vero drži, kakšo si sam z svétoga pisma zbrodi. Z tém je Luther zavrgao papovo i materécérkvi ugled, sv. poročila *) i na to ga je nagnolo ne drügo, kak gizdost i trdokornost njegova.

Vretina i začétek njegovoga krivoverstva je to bilo, ka si je človek ne mogočen kakšo vrednost zaslüžiti, záto so dobra dela ne mogočna, ali pa ne potrebna na zveličanje, nego jedino ona vera zveliča človeka, ka smo odküpleni po Kristuši.

Z sedmérih svestv je samo dvoje vzdržo: krst i večérjo Gospodnovo. Ali od prečiščávanja je to včio, ka se krüh i vino ne obrné na Kristušovo telo i krv, nego ka je Kristuš samo v hipi prečiščávanja nazoči. Predgao je to tüdi, ka je vsaki krščánski človek dühovnik, ka je sv. meša od človeka zmišlena. Zavrgao je nadale vse ono, ka katholicánska maticérkev od česčenja svécov, od purgatoriuma i od odpüstkov vči. Na slednje se je sam prestrašo, ka je na teliko reformerao, poprávlaó kath. vero, tožo ga je glás njegove düšnevesti, ali on je žgéči glás düšnevesti za sküšávanje hüdogo dühá pravo.

Ne moremo tajiti, ka je Luther imeniten govornik i dober pisatelj, čínavno so reči njegove grobijanske bilé. Svoje včenjé je več-

*) Návuk, steroga so apoštolje toti glásili, ali vküp ne spisali.

krát spreobrnó i dostakrát sam sebi protigučao. Na ozdaleč je ne bio on čisto živoči, siguren človek, kak bi se to ednoga verenastavitela dostájalo. Z ednov odskočenov núnov je v hižni zákon stopo, hessenskomí vladari je dve ženi dopüsto, naj toga zmožnoga vladara lutanstvo nebi zgübiló. Ne se je lepo obnášao 1525. leta pri kmečkoj reberiji, gda je hujšto nemešnjáke, ka bi pávre spoklali, kak besne pse. Pa je toj reberiji rávno on sam zrok bio, gda je z novov verov starinski réd zmoto.

V Lutheri je vnoĝo takših lastivnostih falilo, štere more meti on človek, ki ščé vero ponoviti. I či ravno se je njegova nova vera tak hitro razšérila, tomi zrok indri moremo iskati.

35. §. Kak se je razširilo luteranstvo na Nemškom.

Lutherevo krivoverstvo je na Nemškom hitro vnoĝo naslednikov dobilo. Tomi zrok je z ednoga krája to bio, ka je nova vera zbrisala pušpekovo oblást i redovništvo, vladarom je pa priliko dála, ka bi se z cerkvene vrednosti obogatili. Vladarje so samo na novo vero stopili i te so z svojega orsága pušpeke i redovnike ztirali, njuvo vrednost pa sebi obdržali. Za tem so pa svoje podložnike ali po sili ali pa z jálnostjov tüdi na novo vero obrnoli. V onom časi so kakti za právdo držali: čidi je orság, tisti má tüdi oblást svojim podložnikom ve-

ro predpisati. (Cuius regio, eius regio). Širitev nove vere je preveč pomágala novogornájdena štamparija, po šteroj so se krivi návuki na vse krajine raznesli. Vnogi so pa záto Lutherovo vero goriprijeli, ár ona po voli hodi človečim nagnenjom i ne žele zatajenje, dobra dela, samo ono močno vero, ka je Kristuš za nás mro i za naše grehe zadosta včino. Z drügoga krája pa v popovstvi je zmenkao düh cerkveni i pridrüženjé k rimskomi Oči, štero je z záhodnoga cerkvenoga razkolništva shájalo.

Papovje, šteri so v tom časi na Petrovom stolci sedeli, so z celov svojov močjov šteli vernike materécérkvi krivoverstva obvarvati. Poslanike so poslali v orsački zbor proséči, naj bi wormsko dokončanje spunili, ali k luteranstvi nagnjeni vladarje so se proti postavili (protešterali, odnet je proteštánsko imé) i od onoga orsačkoga dokončanja, štero je versko ponovlenjé prepovedalo, so nika ne šteli znati. V. Károl, nemškorimski casar, je pa te z francuzi z papovov vládov v bojni stao, je ne meo moči, ka bi proteštánske vladare na pokornost prisilo.

1530. leta si je casar li čas vzeo, vküp je zézvao državni zbor v Augsburg, gde bi verskomi razkolništvi konec včinolí. Ali zobstonski so bili njegoví trüdi. Na tom správišči so lutanje casari prekdáli svoje vereizpoved, štero je Melanchton, Lutherov pomočnik, vküpostao. Vküpozváni katholičánski

bogoslovci so svetlo posvedočili, ka je ta nova vereizpoved proti sv. pismi i včenji Materécérkvi, záto je casar zapovedao, naj proteštantje na katholičánsko vero nazájstopijo.

36. §. Verske bojne na Nemškom.

Augšburgsko orsačko správišče je zobstonsko bilo. Luteranski vládarje so casari pokorni biti ne šteli i v Schmalkaldeni vküppridruženi so proti casari stanoli. Da je te casar z Törki stao v bojni, nepokorne vladare je ne vüpao pokaštigati, ár je njuvo pomoč potrebüvao; ka več ešče njim je v vnogom deli popüsto. Na to so vládnice ešče bole parovnejši grátali tak, ka je mogeo njé z orožjom na pokornost prisiliti. Tak je vövdárila prva verska bojna štera se je 1555. leta v Augsburgi sklenjenim mirom dokončala. Glávni deli sklenjenoga mira so bili: na lutaránstvo prekidoči cerkveni vládnice svoje cerkveno imánje zadržati ne smejo; vsaki vládnik v svojem orsági slobodno širi svojo vero.

Z augšburgskim mirom so niti katholičanci, niti lutaránje ne bili zadovolni. Lutaránje so nanč ne zdržali augšburgsko dokončanje, nego po sili so lovili i gnali ljudstvo na novo vero. Na slednje je med katholičanci i lutaráni znova bojna vövdárila, štera je 30 let trpela i nemški orság v žalost oblekla.

Tresetiletna verska bojna se je 1618. leta na Čehskom záčala. Čehski

proteštantje so náj mre ne bili zadovolni z onimi slobodnostami, štere so od II. Ferdinánd casara dobili i proti njemi so za kralá pfaleskoga Fridricha postavili.

Vsi nemški proteštánski vladárje so se kre čehskih luteránov gorivzéli i proti casari stanoli. Nemškim i čehskim luteránam na pomoč se je popaščo Gustáv Adolf, švédski kral i Bethlen Gábor erdélyski vladar, ešče katholičánski francuški orság je njé pomagao z tém nakanenjom, naj bi Habšburgsko oblást dolipotro. Bojna je tekla z premenlivov srečov ino se je 1648. leta vu westfálskom miri dokončala. Poleg pogodbe toga mira je vékši del Nemškoga luteranski osto; luteránje so obdržali ona cerkvena katholičánska imánja, štera so 1624. leta 1. januára v svojih rokáh meli. Eta pogodba je kath. matercérkvi ne bila povolna, záto so se papa protiglásili.

37. §. Versko ponovljenje na Švicarskom i Francuškom.

Na Švicarskom po Lutherovoj példi zapelani Zwingli Ulrik, zürichski plébánoš raztepé novo krivoverstvo. Včenjé njegovo se primerja Lutherovomi ali od slednje večérje to vči, ka je ono samo znaménje Kristušovoga tela. K svojemi krivoverstvi je Zwingli pridobo varaški svet i z njegovov pomočjov je v Zürihi nastavo svojo novo vero. Po krátkom so se njegovi naslednicje v drügh švicarskih mestah tüdi

razširili. Kem bole so se oni povékšali, vsebole protivno so se proti katoličanski veri obnášali. Katholičanci so na slednje vküpstopili i svojo vero z orožjom obránili. Bojna se je 1531. leta poleg Kappel váraša z zmágov katoličáncov skončala. Zwingli je tüdi na bojišči mrtev ostao.

V ednom drügom švicarskom váraši, v Genfi, je pa Kálvin Jánoš záčao novo krivoverstvo. Genfienci so sami k sebi zézvali toga krivo-vučenjáka, koga so z francuškoga ztirali. Kalvinsko krivoverstvo se v tom loči od luteranstva i zwinglianstva, ka poleg Kálvina pri vjémanji večérje Gospodnove krščenik z Kristušovoga nebeskoga téla shájajočo moč dobi samo, ne pa telo. Drügo njegovo krivo včenjé je pa to bilo, ka je Bog eden del lüdstva naprejodébrao na večno bláženstvo, ove pa na večno skvarjenje osodo. Kálvin je nečamuren i nesmilena obnášanja človek bio. V Genfi je vso cerkveno i svecko oblást k sebi zagreno i žarko je gospodáro ober lüdstva. Po svojih oglejüváčah je močno pazo na vsaki stopáj podložnikov i što je od njega dáno ostro právdo prestopo, ali pa njegovo včenje zavrgao, onoga je sigurno pokaštigao i smrtna kaštiga je gosta bila. Tak Servet Mihála, šteri je bio eden z nastavitelov unitáriuske vere, ár je on tajio včenjé od sv. Trojstva, je dao v ognji skončati.

Kálvinovi nasledniki so se celo na Francuškem naplodili, gde so se za hugenotte imenüvali. Voj njuv

je bio Koligny admirál. Preveč zaštímání so te grátali, gda se je Bourbonska familia k njim pridrüžila. Z II. Ferenc kralom v sváji bodoči Bourbonje so si nájmre z pomočjov hugenottáncov šteli francuški tron spraviti. Duge, nesmilene bojne so se začnole med katoličáncim i hugenotháncim, v štere so se mejšale dvorne králeske stranke. V tom časi se je zgodilo ono žalostno krvoprelevanje, štero je v zgodovinah kak »brtalanska noč« poznáno.

V tom vremeni je IX. Károl kralüvao na Francuškem, ali králeska oblást je v rokáh materé njegove, Mediči Katalene, ležála. Ona naj bi se z Bourbonskov familiov zmirila, edno hčér svojo je zaročila Bourbonskomi vojvodi (1572. aug. 18). Na svádbo je vnogo hugenottov prišlo v Pariš. Mediči Katalena je opázila, ka na kralá, siná njenoga Koligny velko moč vdábila, bojála se, ka oblást zgübi, záto je Kolignyna štela vmoriti, ali to se je njoj ne posrečilo. Razdrážení hugenottánci so te proti králeskoj familii vzarotili. Zvedivša pa to Mediči Katalena, je štela odvrnoti pogibelnost i z svojimi lüdmí augustuš 24. (na Bertalanovo) v noči na dáno znaménje je hugenottánce dála spoklati.

Ništerni proteštánski zgodovinski pisatelje zamán tak tožijo mater-cérkev za volo pariške krváve svádbe, ár je to hüdobija králeske familie bila, štera se je za oblást vlekla.

Hugenottánci so 1598. leta popolno versko slobodnost dobili. Ali oni so z tém ne bili zadovolni i znova so protistanoli. Záto je XIV. Ludvig (1643—1715.) vse njuve slobodnosti odvzeo. Pod njegovim kralüvanjom so vnogi hugenottánci na katholičko vero nazájstopili, vnogi se pa vöodselili, tak ka so v málom broji ostali na Francazkom.

38. §. Versko ponovljenje na Vogrskom.

Na Vogrsko je tüdi hitro prekvdarilo nemško krivoverstvo, i po moháckom bitji je vnogo naslednikov dobilo. Eto krivoverstvo so na Nemškom hodéci tržci i z wittenbergskoga vseučelišča pridoči šolarje pri nas pоторili. Ali pazlivost püšpekov i sigurna právda, štero so 1523. i 1525. leta proti luteránom v državnoj hiži sklenili, so na krátki čas zavirali, ka se luteranstvo na Vogrskom ne okorenilo.

Ali po nesrečnom moháckom bitji se je vse spreobrnolo. Pri Moháči je spadno kral i z njim 7 püšpekov. Právoga kralá je orság dugo ne meo, Ferdinánd pa Szapolyai Jánoš sta se borila za tron. Na prázne püšpekije so nove püšpeke ne imenüvali, cerkveno vrednost so svojim vernim plemenitášom razdelili. Bilé so vnoge püšpekije rezi gláve, fare rezi dühovnikov. Med lüdstvom pa, štero je rezi pastira ostalo, so krivovučenjáki na lehkom kriveverstvo posejali. Za tron se potegüvajoča dvá kralá pa sta

širitev krivoverstva ne štela prepovedati, ár je ni eden ne šteo razsrditi one plemenitáše, šteri so luteranske vereizpovedi.

Erdélyski Saxonci so bili prvi na luteranskoj veri. Honter Jánoš, braššóvski učitel, je med njimi obprvim gláso novo vero. Na to predganje so katholičánske dühovnike ztirali, v Medgyesi správišče držali, gde so prvo saxonsko lutaransko občino nastavili.

Med erdélyskimi vogrami je pa Dávid Ferenc gláso lutaransko vero. Na Vogrskom so pa Dévai Biró Majkeš »vogrski Luther«, Erdóši Jánoš i Kálmáncsehi Martin bili prvi širitelje luteranstva. Delo širitelov so polehšali vnogi vogrski plemenitájše (Nádašdy grof, Thurzo, Pérenyi) šteri so svoje podložnike tüdi na lutaransko vero prisilili i katholičánske cerkvi lutaránam prekdáli. Lüdstvo zvün ništernih je k starinskoj veri verno ostalo, zato so predikátorje zaprva katholičánske obredi (ceremonie) obdržali i sledi po mali tápüstili, tak so lüdstvo neznáno k luteranstvi privabili. V Erdódi držáno proteštansko správišče je tüdi odrédilo, naj bi predikátorje tak činili.

Sledi so vogrski predikátorje spoznali kalvinsko vero i to so záčali glásiti. V širitelstvi kalvinstva se je nájveč trüdo Meliusz Juhász Peter »vogrski Kálvín«. Na njegovo predganje so vogrski lutaránje 1567. leta na debrecinskom správišči prekstopili na kalvinstvo, štero so za vogrsko vero imenüvali. Zgornji

vogrski kraj je pa ostao na lutaranstvi, štero so za nemško vero špotali. V Erdélyskom so vogrski lutaránje na tordaiskom správišči (1566) tüdi na kalvinstvo stopili. Njuv glasoviten predgar je bio Dávid Ferenc.

Ešče edno drügo krivoverstvo se je nahájalo v Erdelyskom: unitariuška ali sociniánska vera. Eto krivoverstvo sta obrvim na Polskom glásila dvá brata po imeni Socinius i odnet je Jánoš Žigmond kralá dvorni vračitel, Blaudrata Gyürij to vero prineso v Erdelysko. Unitáriušje se v tom ločijo od drügh krivovernikov ka oni ečše sv. Trojstvo tajijo.

Pod varstvom Péchy Šimona, kancellára je v Erdélyskom ešče edna štrta kriva vera bilá, nájmre sobotánci, šteri so židovske návade meli.

39. §. Versko ponovljenje na Angleškom.

Gda je Luther na Nemškom z svojim kriverstvom nastopo, VIII. Heinrich angleški kral je obráno katholičánsko vero v onoj knigi, štero je pisao od sedmérih svestv, v šterih je Lutherovo včenjé pobio. VII. Klement papa ga je záto za »branitela materécérkvi« imenüvao. Za ništerna leta sledi se je pa kral na grešno lúbézen pobüdo do edne dvorjenice svoje žené záto je proso, naj bi ga papa od hižnoga zákona odvézali. Papa je to prošnjo ne poslühno, ár je VIII.

Heinriha zákon z arragońskov Katalenov veljáven bio, takši zákon pa ni papa ne more razvézati. Proti tomi je kral stiraó svojo ženo i z njénov dvorjenicov je vküpstopo. V srdah je z Rimom vse zveze raztrgao i prepovedao, od svojih podložnikov je pa zaprisego, ka na mesto papo za glávo angleške cérkvi svojega kralá spoznajo. Či je što ne šteo na to prisegnoti, ga je na smrt osodo. Na več stotin se zdigne broj onih dühovnikov i sveckih, šteri so tak bili spokláni.

Či se je VIII. Heinrich ravno odtrgno od materécérkvi, li je katholičánsko vero ne splóh zavrgao, ešče ostro je prepovedao, ka bi luteransko krivoverstvo širili na Angleškom. Ali po njegovej smrti celo gda je njegova poleg katholičánske právde nezákonska hči Elizabetha stopila na tron, so žalostni dnévi prišli na katholičánce. Eta v proteštánskoj veri odhranjena kralica je ze vse moči pregánjala katholičánce. Pod njénim kralüvanjom so nastavili dokončno angleško vero, štera se v včenji primeri kalvinskoj, samo v tom se loči, ka so obdržali püšpekovo čést, svétke i ništerne obréde kath. cérkve.

Angleški kralovje so svoje irske podložnike tüdi na proteštánstvo šteli pripelati, záto so jé več sto let preganjali, ali lahko so njim prevzéli vse slobodnosti, vrednost, ali od starinske kath. vere so je ne mogli odtrgnoti. Samo zdaj v najnovjšem časi so malo polehšali proti Ircam dáno ostro právdo. Ete

národ je v tristoletnom preganjanji stálno i čudnovito obdržao svojo kath. vero.

V Škócií je Knox Jánoš gláso kalvinstvo. 1559. leta so sloboščino dobili proteštantje od Štuart Marie kralice svojo vero širiti, ali že prišestno leto so tak močni bili, ka so katholicánce ztirali z orsága. Sáma kralica je túdi mogla pobegnoti, ali na njéno nesrečo se je v Angleško odselila. Elizabetha angleška kralica jo dála v temnico zapreti i po 19 letnoj vozi njoj glavo odsekati (1587).

40. §. Tridentinsko občinsko správišče.

Že prvlé kak bi nastavitelje novoga krivoverstva nastopili, je občinska žela bila, naj bi se edno občinsko cerkveno správišče vküpzézvalo, štero bi v cerkveno življenje notrivkrádjene falinge obrezalo. Ali žgéča potreba je bila na to te, gda so krivoverci spremašali večni návuk kath. cérkvi i veliki del europejskoga národa v krivoverstvo zapelali. Ali nepretrgnjene tórske bojne, svája

med V. Károlom i II. Ferencem, francuškim kralom so na dugo vöpotisnole te čas. III. Pavel papa je 1545. leta li vküpzézvaó preželno občinsko správišče v Trient na Tirolsko, štero večkrát pretrgnjeno je 18. let dugo trpelo.

Vküpsprávljeni püšpecje i bogoslovci so z právo-ga srca želeli versko jedinstvo nazájpostaviti; pozvali so na správišče proteštante, ali oni so zavrgli te pozvánje.

V správišči so najobprvim razklali i razložili one verske pravice, štere so proteštantje tajili. Posebno pa razložili so včenjé materécérkvi od vere, od človečega spravičanja i od svestv. I poleg toga so vküppostavili IV. Pius papa tridentinsko vereizpoved. Poleg verskih pravic so te

Sv. Števan kral, nastavitel kath. Materecérkvi na Vogrskom.

káj na obonášanje gledoč lepe návuke dáli, püšpekó zapovedali, ka bi vsaki semenišče dao goripostáviti i svoje stolno mesto na dugši čas ne bi povrgli.

Dokončanje preželnoga občinskoga šprávišča je po vseh krajinah blagorodni sád rodilo. Zmej-

šane verske pravice so se razsvetile. Na krščánsko življenjé gledoč pa nastávlene zapovedi so púšpecje notrivpelali, po šterom so se vnoge žgéče falinge ztrebile.

Rávno te, ga so krivoverci matércérkev húdovolno za králestvo Antikristuša imenüvali, je Bog vnogo svétih možákov dao matércérkvi. Na Talianskom V. sv. Pius papa i borromejski sv. Károl sta se trüdila, naj bi se odloki tridentinskoga spravišča vsepovsédi vpelali. Med Francusmi se je pavlanski sv. Vince trüdo, saleški sv. Ferenc je pa sam okoli stojezero krivovercov nazájripelao. Na Španjolskom sv. Treza i alkantarski sv. Peter, na Nemškom blaženi kanizianski Peter, na Vogrskom pa Pázmány Peter so se skrbeli, naj bi na matércérkvi vdárjene rane zvráčili.

To je bilo právo ponovljenjé, ali reformácia, ali ešče protireformácia, v šterom so se dosta trüdili novo nastávljena cerkvena redovništva.

41. §. Ježuiti i dügi redovnicje.

Ka se je krščánska pobožnost v XVI. stoletji zdignola, v tom so se nájbole trüdili redovnicje Jezušovoga réda. Nastavitel toga reda je Loyolánski sv. Ignác bio. Pri obsedenji nekoga gradišča je globoko rano dobo i ležéč, da je drügoga čtenjá ne meo, si je življenje svécov v roké vzeo; i v tom štenjej se je nakano, ka či ga Bog z betega ozdrávi, te de splóh njemi živo. Gda se je ozdravo, odišo je

v Pariz, naj bi si tam pripravo na pridoče pozvánje potrebo znanost. Eti se je spoznao z Xaveriánskimi sv. Ferencom i gda je k svojimi nakanenji ešče drüge pobožne i vrele možáke pridobo, z njimi vréd je naredo návadno trojo rédovno oblübo, k šteroj je ešče edno štrto prikapčo, ka do papi po svoj voli podložni, kamašté je pošle.

Za tem so se v Rim popaščili, naj od pape potrdjenjé svojega réda zadobijo, i od papo prosili mesto, gde bi svoje pozvánje spunjávali. Papa je z veseljon potrdio i blagoslovo novi réd (1540. leta). Toga redovništva kotrige so se za ježuite imenüvali i vsem deli: Bogi na vékšo diko slüžili. Ali papa so ježuite ne samo na Svétozemlo odposlali, kak je to sv. Ignác nakano, nego na celi krščánski svet: na missionska mesta tujinskih krajin rávno tak, kak v europejske krajine, štere so bilé z krivoverstvom podkopane.

Ježuiti so se hitro po vseh europejskih krajinah razširili. Gda je mro Loyolánski sv. Ignác, te so že 100 samostanov meli z 1000 kotrigami. Ježuiti so globoko vučeni i svéto živoči redovnicje bili, záto so ne samo med lüdstvom, nego ečše pri velikášah i vládnikah veliko poštenjé meli. Gde so samo nastopili, tam je krivoverstvo vehnolo i i katholiška vera zacvela. Proteštantje so se od njih bojali, záto so njuvo poštenjé z lažmi podkápali, gde so pa pri vládi moč meli, z tistih orságov so je pa ztirali.

Nepriateľom se je posrečilo v XVIII. stoletji z lažmi i z jálnostjov nagnoti XIV. Klement papa, ka so jezuite zbrisali, ali za štiridesét let sledi je VI. Pius papa jezuitski réd nazájpostavo (1814. leta).

Poleg jezuitov so v tom časi ečše drügi glasoviti redovnicje nastanoli, šteri so v ponovljenji krščanskoga življenja dosta delali: kak kapucinarje, šteri so se v dühovnom pasterstvi med lüdstvom trüdili, sinovje Kalazanskoga sv. Jožefa ali piarišti, šteri so mlajino včili, lazaristi, šteri so po predgah i dühovnih vajah lüdstvo na pobožnost vužigali, smileni bratje, šteri so od sv. Jánoša nastávleni na dvorbo betežnikov. Med ženskim spolom v tom časi so uršulinke i smilene sestre záčale delati na poli krščanske lübéznosti.

42. §. Protireformácia i Pázmány Peter.

Po moháčkom bitji se je proteštanstvo na Vogrskom hitro razširilo i na konci XVI. stoletja je že skoro celi orság novo vero nasledüvao. Ali gda je düh tridentinskoga správišča bio na Vogrsko presajeni, včasi se je záčalo vojsküvanje proti proteštanstvu, ali nastala protireformácia.

Oláh Mikloš estergomski éršek (nadbiskup) je bio te prvi, šteri je proteštanstvu protistano. On je nastavo prvo semenišče, 1561. leta je pa jezuite pozovo v orság. Ali kaj velikoga je ne mogeo doségnoti za

volo II. Maximilian kralá, šteri je k proteštanstvu vlekao. Ali pod Rudolf kralom (1576—1606). je protireformácia vékšo moč dobila. Glasovite šole i vreli govorniki so vsigdár več i več plemenitášov na katholičánsko vero povrnoli. Z zemelskimi gospodármí so tüdi podložniki na stáro vero nazájstopili i v njuvih cerkvah, štere so prlé porobili, se znova katholičánska boža slüžba oprávlala. To se je proteštantom ne vidilo i od toga so se večkrát tožili na državnom zbori, ali nika so ne doségnoli, ár je Rudolf kral ešče zapovedao, naj bi proteštantje vse one cerkvi nazájpüstili, štere so nigda od katholičancov vkraj zéli.

Nezadovolnost proteštantov se je vsigdár povékšavala, gda so vidili, ka se kath. vera znova záča zvišávati, záto z Törkom pridruženi pod vojvodstvom Bocskay Števana so se porebelili i kralá prisilili, naj 1606. leta v Beči z njimi mir sklene, gde so versko slobodnost zadobili. Ali katholičánci so se tüdi ne popüstili. Forgách Ferenc estergomski primáš je 1611. leta v Nagyszombat (Trnavo) državno správišče naznano, gde so blagorodne sklepe tridentinskoga správišča na Vogrsko presádili.

V novorodjenstvu katholišánstva na Vogrskom si je najvékšo vrednost zaslüžo Pázmány Peter, estergomski éršek.

Pázmány je ne samo kak višnji pop, nego kak pisatel i govornik bio glasoviten. Z starinske plemenitaške rodbine v proteštánskoj

veri se je narodo, ali v svojem trinajsetom leti je na katoličansko vero nazájstopo. V Kolozsvári k ježuitom je hodo v šolo, gde je nateliko polübo svoje vučitele, ka je on tüdi med njé stopo. V Beči i Rimi je svoje šole spuno i za tem je z Forgáh éršekom navküp delao na ponovljenji vogske katoličanske vere. Bistro i z lepov vogrščinov je pisao svoje knige proti proteštantom. Najlepši njegov spis je bio: »Na pravico pelajoči voditel« (Igazságra vezető kalauz), v šterom je pobio vse proteštansko včenjé.

Gda je pa éršek nastano, te je šole, v Beči i Rimi semenišče, v Nagyszombati vseučelišče dao goripostaviti. Neobtrüdjeno je predgao i njegovih reči moč je 30 proteštanske plemenite familie z podložnikami vréd v katoličansko vero pripelala.

43. §. Verske bojne na Vogrskom.

Z Habšburske hiže shájajoči vogrski kralovje so močno bránili katoličansko vero. Proteštantje so pa pri erdélyskih vojvodah najšli svoje branitele. Gda se je katoličanska vera záčala okrepiti v orsági, proteštantje so pod vojvodstvom erdélyskih vladarov večkrát z orožjom proti našim kralom stanoli. Cil njuv je ne samo to bio, ka bi versko slobodnost zadobili, nego kak so to sami spoznali, naj bi katoličansko vero ztrebili.

Bethlen Gábor, erdélyski vojvoda nemškimi proteštantami pri-

drüzeni je trikrát proti II. Ferdinand králi stano. Pod I. Rákóczi Jürjom i sledi pod Tököly Imrijom so se proteštantje z pomočjov törske vojske proti katoličanskim Vogram i králi vojüvali, katoličánce nesmileno preganjali, njuve cérkvi podérali.

Za Bethlen Gábora se je zgodila ona hüdobija, štera je tri verne katoličanske dühovnike na manterinstvo dála. Nepriátelske vojske vojvoda Rákóczi Jürij je zavzeo *Kasso* (Košico), gde je tri katoličanske dühovnike Kőröši Marka, Pongrác Števana i Grodecz Meletiona v vozo vrgao. Vojvoda je njé tri dni nihao glád trpeti i te njim je zapovedao, naj na kalvinsko vero stopijo. Gda so oni od toga ni čüti šteli, divji vojácje so z špulamami vteguvali njuva tela i žgáli njuva rébra i splóh njé nagučávali, naj zatájijo svojo vero. Na slednje so očonkali njuve kotrige i v smetišče zakopali (1619. sept. 7). Njuva mrtva tela zdaj v Nagyszombati počivajo. X. Pius papa je 1905. leta jan. 15. med blázene zračunao té manternike.

Ete nesrečne bojne so ednok li henjale i večina Vogrskoga je katoličanska ostánola.

V tom časi na sredini XVII. stoletja so se izhodni Grki nazáj v katoličansko cérkev povrnoli. V tečaji časov so se v severno izhodne krajine Vogrskoga Ruthenci, v poldnéšnje izhodne krajine pa Vlahi ali Rumunci zgnezdili. Obadvá národa sta k grčkoj veri slišila, štera

se je v X. stoletji od katoličke cърkvi odtrgnola. 1646. leta so Rusini v kath. cърkev nazájstopili, ali svoje grčke obrede so obdžali. Njé so sledi v tom nasledüvali Rumunci. To so grčko-katoličanci, ali zjedineni grki, šterim so naši kralovje več püšpekij nastavili.

44. §. Maticърkev v daléšnjih tujinskih krajinah.

Zgüba, štera je Matercърkev po proteštanstvu doségnola, se je nadomestila z onimi novimi katoličancami, štere so vreli missionarje v daléšnjih tujinskih krajinah v njéno krilo pripelali. Eti vreli verski širitelje so millione pripelali na krščánstvo z onih, šteri so v pogan-skoj tmici blodili.

V verskom širitelstvu so neobtrüdjani bili ježuiti. Nájglasovitejši ježuitski missionar je bio Xaverski sv. Ferenc. 1542. leta je odpotüvao v Izhodno Indio i v Goda mesti je záčao kriščánsko vero predgati, zatem je na Ceylon otoki, na Molukki otokah i na Japonskom sejao evangeliumsko zrno. Po svojem svétom življenji, neobtrüdjenov vrelostjov, celo pa po vnoгих čüdah, štere je Bog po njegovih rokah čino, je stozezere okrsto. Rávno je že šteo na Kitajsko prekstopiti, naj bi tam tüdi predgao Kristuša, gda ga je smrt zadavila.

Ali redovni njegovi tovarišje, k šterim so se sledi lazaristi pridrüžili, so doségnoli ono, ka je on nakano. Ježuiti (kak Ricci, Schall)

so od kitajskih casarov dovoljenje dobili, naj bi krščánsko vero v orsági glásili. Že se je krščánstvo lepo širilo i vüpanje se skázalo, ka vládarska hiža tüdi gorivzeme krščánsko vero, gda so krščánstvi protivni casarje prišli na tron i z krvávim preganjanjon so na nikoj spravili vse, za koj so se missionarje vnoго let tak teško trüdili.

Na Japonskom so ježuiti i franciskáni tüdi cvetéče krščánске občine nastavili, ali vu XVII. stoletji je paponsko krščánstvo na nikoj prišlo. V tom žalostnom časi so nájmre ne samo tujinske missionare, nego ešče vse tamrodjene japonske krščenike spoklali. Japonski krščenice so z svojov verskov stálnostjov diko spravili krščánskomi iméni. V tom preganjanji so veliki del meli proteštan-ski Hollandušje (Nizozemci), šteri so missionare pri vládi krivo obtožili.

V Jüžnoj i Severnoj Ameriki so ježuiti, dominikanci i drügi redovnicje glásili krščánsko vero. Vereširitelstvu so dosta prizadevali tápri-seljeni Europejci, šteri so zvekšina klantošje i hüdodelnicje bili. Oni so tam nerédno živeli, proti domačinom se hüdo obnášali, njé klali kak divjo zverino, ali pa pod svoje robstvo vrgli. Ježuiti so záto domačine Indiance v edno od Europejcov čisto občino vküpspravili i v Paragunay držánji svetéčo krščánstvo nastavili.

45. §. Škodlivi nasledki proteštanstva.

Z reformácije je na svet vno go nevol prišlo. Pred Lutherom so evropejski národje v edno vero bili sklenjeni, ár so zvün ednoga máloga računa lüdje vsi katholičansko vero nasledüvali. Ali proteštanstvo je versko jedinost i mér med krščeniki zmotilo. Po onom Lutherovom včenji, ka vsaki sebi slobodno razlága sv. pismo rezi pazitelstva materécérkvi, je vno go ver nastanolo. Ete nove vere so se pa tak z kato ličanci, kak med sehom borile, trgale.

Ešče se je Luther v Wartburg grádi skrivao, gda je med lutará nami edna nova vera nastánola. V Wittenbergi so nájmre ništerni luteranski vučitelje to glásili, ka po leg reči sv. pisma je málo deco krstiti ne slobodno, záto decinsko krščávanje nema nikše moči i odraščeni se morejo dati znova okrstiti. Glásili so ka je vsa zemelska vrednost oþčinska, sv. kepe pa oltáre so razrúšili. Eti novoverniki so se za anabaptiste ali za novokrščávajoče imenüvali. Veliko smetlingo so napravili v Wittenbergi, záto se je Luther k njim popaščo i njé ztirao z váraša. Ali z tém djánjom je Luther zatájo to, ka je z rečjov gláso, ka si najmre vsaki sam išče svojo vere z svétoga pisma.

Anabaptistje so se sledi v Münsteri na telko naplodili, ka so svec ko oblást k sebi zagrenoli i ednoga leidenskoga sabola (po iméni Bockhold Jánoš) za kralá vöskričali.

Ali pod njegovim grozovitnim ravnanjem so tak besneli, ka jih je ca sarska vojska mogla pobiti i raztepsti.

Ali z onov evangeliumskov slobodnostjov, štero je Luther gláso, so drügi tüdi živeli i tak so se vsig dár nove vere narájale kak unitár ci, kvekeri, metódištje, pietisti i tak dale ka se je njuv broj od sto više zdigno.

Takša smetlinga je nastánola v verskom dugovanji, gda so ugled vučéče materécérkvi zavrgli. Za tem so se znajšli ešče modriášje, šteri so tajili, ka bi sv. pismo od Boga shájalo. Včili so nájmre ti modriášje, šteri se za deište imenüjejo, ka či ravno jeste Bog, on za svet i človeka nikaj ne mára i ne se je njemi nazvesto. Eti neverni modriášje so nájobprvim v Angliji nastopili i odnet so se na vse kráje, celo na Francuško razširili. V tom orsági je vno go pisatelov čemér nevernosti torilo med lüdstvom v dobropopisanih knjigah. »Ztrebiti moremo to nepoštено«, tak so si zgučávali iz »nepoštеноv« so matercékev razmeli. Za enciklopediste so se oni modriášje imehüvali po ednoj knigi, štero so vküpspisali i za »Enciklopedio« zváli. Voj njuv je bio Voltarie, eden glasoviten, ali splóh neveren pisatel, šteri je priségno, ka de z svojov celov močjov vero krščansko podkápaó. Z njim so proti veri delali: Diderot, D'Alembert i Rousseau.

Eti modriášje so svoja neverna mišlenja posebno v skritih družtvah glásili, gde so tak imenüvani

slobodnozidárce šteli matercérkev zadavjti. Prvo slobodnozidársko društvo je 1717. leta v Londoni nastávljeno, odket so še po vseh orságh razširili i v začínjanji revolucije preminočega stoletja veliki del meli. Cil njuv je vero, posebno pa katoličánsko vero z človečega srca zbrisati. Ali té cil skrivajo i pod zakrivalom lúbéznosti do bližnjega nevedne zapelávajo. Z jálnostjov i krivicov so vnogo napihnjeni laulašov med sébe dobili, ali pošteni človek se ogne toga družtva, štero ne vüpa na svetlo stopiti, na katoličance je pa od matercérkvi kaštiga naložena, či med slobodnozidárce stopijo.

46. §. Jožefistvo.

Proteštantje ne poznajo ednoga najvišnjega občinskoga cerkvenoga poglavárstva, nego v vsakom orsági je svecki vládár z ednim njuva cerkvena gláva. Z toga je shájalo, ka se je proteštanstvo na národne vere raztrgalo.

Eto nakanenje, ka bi národne vere nastavili, se je v XVII. i XVIII. stoletji zgrabilo i na katoličánske vladare. V tom časi so se kralovje za to skrbeli, naj bi kem več oblasti zadobili v cerkvena dugovánja, pápovo oblast i moč bi pa prekrátili, püšpekem so zapovedali, naj bi pápo samo za prostoga püšpeka štimali i njegovo návijšjo cerkveno oblast ne bi spoznali. I znajšli so se právdoznánci, šteri, naj bi po voli zmožnih vládárov hodili, so to

v svojih knjigah i pismah glásili (kak Richer na Francuškóm, Febronius na Nemškóm).

Na Francuškóm je XIV. Ludvig kral šteo vpelati to matercérkvi protivno včenjé, gda je 1682. leta popovstvo prisilo, ka bi papovo oblast poménšávajoče artikuluše, tak imenüvané gallikánske slobodnosti podpisali. Ali za ništerno let sledi je papa njega nagučao, kaj je svoje odloke zbrisao.

Pri nas se je II. Jožef casar tak obnášao kak da bi on bio cerkvena gláva katoličáncov. Prepovedao je, ka bi se püšpecje v cerkvenih rečéh k papi obrnoli. Papove zapovedi je samo tak dopüsto naznaniti, či je on za dobro spoznao (placetum). Ešče v božo službo se je mešao i predpisao, keliko sveč slobodno gori pri oltari. Za tem je zbrisao redovnike i državno semenišče je dao goripostaviti, gde bi se pridoči dühovniki poleg njegovoga držav'noga réda gojili.

Püšpecje Vogrskoga orsága so tem nepravičnim odrédban protistanoli. Sam VI. Pius papa je v Beč odpotüvao naj bi II. Jožef casara nagučao, ka bi matercérkvi protivne svoje odrébe razveljavo. Ali vse je zaman bilo. Na smrtnoj posteli li, gda je že sam prevido keliko nevol so sipale njegove odrédbe na matercérkev, jih je vse z ednov potezov zbrisao. To nepravično notrimejšanje II. Jožefa v cerkveno delo se návadno za jožefistvo zové.

47. §. Francuška revolucija i matičérkev.

Francuško je v XVIII. stoletji v žalostnom stáliši bilo. Dokeč so králeski dvor i plemenitáše rasipno i hotlivo živeli, lúdstvo se je pod teškimi dáčami pográzalo, neverni

pretrgnolo se je življenje materécérkvi na Francuškem.

Proti materécérkvi so z tém začali besneti, ka so vsa cerkvena imánja za národna povedali i porobili. Za tem so zbrisali redovnike, samostane spokradnoli i razrúšili. Zvüntoga materécérkvi protivne od-

Slavno vladajoča glava Matercerkve XV. Benedikt papa.

modriáše so pa vsebole širili nevernost. Vse te nevole so se v ednoj strahovitnoj poreberiji zažgale. Vu toj poreberiji se je podro králeski tron, zbrisale so se sloboščine plemenitášov i na krátki čas

rédbe so izdáli i to so želeli, naj bi se dúhovnicje na njé z prisegov zavézali. Ali francuški dúhovnicje so z vekšina materécérkvi verni ostali i prisege ne doldjáli. Krvávo pregánjanje se je na to začalo; dü-

hovnike šteri so že ne mogli odskočiti v tujinske države, so vküpspolovlene v temnico záprli i odnet na smrt dáli.

1793. leta so pa vero krščánsko splóh zbrisali na Francúškom. Leta so več ne od Kristušovoga rojstva računali, nedelo so prepovedali i na mesto toga je vsaki deséti dén bio za počinek dáni. Cerkvi so záprli, za gledališče (teater) i štale rabili. V právdi so vöpovedali, ka nega Bogá. Na cintorska vráta so spisali: smrt je večni sen. Nájgroznovitejše njuvo-djánje pa to bilo, ka so na oltár pariške stolne cérkvi edno razvüzdano žensko postavili i njo kak boginjo rázuma z nečistimi frlicami častili. Če je pa što proti tomí samo edno reč zdigno, ali je pa skázao, ka v Bodi verje, onoga so na smrt dáli. Osem let je tak pobita bila kath. vera v celom Francúškom zvün Vendée držanja, gde so si katoličánci z orožjom spravili versko slobodnost.

V tom strahovitnom časi so skončali kralá XVI. Ludviga, kralico Mario Antonio i vnoge plemenitáše. Na slednje so pa voditelje edendrügoga dáli na smrt. Kak je vervanja vredno zapisano do dvá milliona lüdi je poreberija skončala v lažlivom iméni slobodnosti, bravovstva i ednákosti.

Francúška revolucija nam pokáže, kak globoko spádne človek rezi vere i Bogá.

48. §. Napoleon i maticérkev.

Gda se je francúška revolucija

malo vtišala, drügo ravnitelstvo je stopilo na njéno mesto, ali maticérkev je mir ne zadobila. Pápovo držánje so z vojskov obseli i lüdovládo (republiko) so tam vöskričali, VI. Pius papo so pa v vozo odegнали na Jüžno-Francúško, gde je naskori 80 letni starec mro. Neprijátelje krščánske vere so že z veseljom oznanjüvali, ka je, materécérkvi skrádnja vöra vdárila. Ali kardinálje so se ešče vu onom leti vküpspravili i v Veneciji so za novoga papo VII. Piusa odébrali.

Na Francúškom je med tém Bonaparte Napoleon, velikoga rázuma vojvoda nájvišnje oblást zadobo, šteri je kak konzul ravnao orság. Napoleon je prevedo, ka Francúški orság rezi katholičánske vere ne de mogeo živeti, záto je v pogodbo stopo z VII. Pius papom, ka bi matercérkev nazájpostavo. 1801. leta je pogodba (konkordat) podpisana, ali Napoleon je z svoje vole k toj pogodbi ništerne točke priložo, z šterimi je sloboščine materécérkvi podrezao.

Cerkvi so še znova odprle i 1804. leta je papa sam v Pariš odpotüvao, naj bi Napoleona za francúškoga casara mazilo.

Ali Napoleon je hitro vöskázao svojo jálnost, ár se je samo záto zmiro z matercérkevjom, naj bi se po njoj njegova oblást povékšala. Porobo je Rim i cerkveno držánje, za šteroga volo ga je papa z materécérkvi izobčo. Napoleon je na to gizdavo odgovoro: »Papa si to misli, ka po izobčenji z rok mojih

vojákov orožjé špádne«. Papo je pa dao zgrabiti i zaroblenoga na Francuško odegmati. Ali papovo dühovno moč je ne mogeo streti, VII. Pius je njegovoj nepravličnosti močno protistao.

Ali boža kaštiga je ne izostála. 1812. leta je Napoleon svojo vojsko proti Rusom pelao, ali v trdom mrazi je z rok njegovih vojákov orožjé spadnolo i njegova velika vojska je na russovskih snežnih polah zakopana.

1814. leto je papi prineslo od-slobodjenjé. Vküpzdrüžena vojska europejskih vládarov je v bojni poleg Leipzig pobila Napoleonovo vojsko. VII. Piusa so z velkov slovesnostjov sprevodili nazáj v Rim, Napoleona so prvlé na Elba, sledi pa na sv. Helene otok poslali, v šterom robstvi si je lahko premišlávalo, ka matercérkev obládati nišče ne more.

49. §. IX. Pius papa.

1846. leta je IX. Pius stopo na papov tron. Njegovo dugo kralüvanje (32 let je kralüvalo) je med vnoгим trpljenjom i poskušnjami preteklo. Prvo delo njegovo je to bilo, ka je v cerkvenom držánji vse politiške voznike z temnice vöpüsto i vküp je pozvo zbor poslanikov. Za to demokratično djánje so ga po celoj Europi hválili. Ali vse je zamán bilo, slobodnozidárce, šteri so cerkveno držávo na nikoj šteli spraviti, so lüdstvo tečas hujštili, dokeč je revolucija ne vövdárila v Rimi. Papa je na to v

neapolsko držánje odbežao (1848 leta). Ali francuška i austriska vojska je hitro v Rimi réd napravila i IX. Pius se je lahko nazájpovrno.

Ali papa je ne mogeo dugo mir vživati, ár so nemirovni slobodnozidárce v skritih správiščah nadale cerkveno vládo podkapali. Zjedinenjé Italije, to so šteli doségnoti, ali ne pod papovov, nego pod vládarstvom Viktor Emanuela savoyanskoga kralá. Ete kralič je z pomočjov slobodnozidárcev po kráci ménše krajine cerkvenoga imánja k sebi porobo. Že je samo Rim váraš i njéna okolica bila pod papovov oblástjov, gda je pruška i francuška bojna vövdárila, na štero so francuški pomagajoči vojácje z Rima odišli. Na to je Viktor Emanuel svojo vojsko včasi proti Rimi pelao. IX. Pius pa naj se ne bi veliko krvi prelejalo, po krátkom protistanenji je 1870. sept. 20 prekdao Rim.

Tak je na nikoj prišlo cerkveno držánje, štero sta Pipin i Veliki Károl nastavila. Viktor Emanuel je samo vatikansko palačo nehao rimskomi papi, za vnešeno cerkveno držánje so njemi pa na vsako leto veliki znesek penez odložili. Ali papa je to dávkino nigdár ne gorivzeo, naj bi tak svojo neodvisnost obdržao. Od toga časa so papovje več vatikánske palače ne odstavili.

Ešče pred poroblenjom Rima je IX. Pius 1869. leta v Vatikán občinsko cerkveno správišče vküppo-zvo, gde je do 700 püšpekov

vküprišlo. Na tom správišči se je slovesno naznanila ona verska pravica, ka je rimski papa, kak najvišnji Vučitel materécérkvi, v dugovánjah vere i jakosti nezmotjiv.

Ništerni nemški modriásje so se tomí dokončanji podvržti ne šteli, od materecérkvi so se odtrgnoli i po iméni »staroverci« so novo krivoverstvo nastavili. Ali dnes vütro že ni ednoga človeka ne de v tom krivoverstvi.

50. §. Nemško neprijateljstvo proti matericérkvi.

V XIX. stoletji je katoličánska maticérkev na nemškom dosta mogla trpeti, naj bi svojo slobodnost proti neprijateljskoj vládi obránila. Že v začétki onoga stoletja (1803). je državni zbor vkrajzveo vsa cerkvena imánja i razdelo med svecke velike, naj bi njim povrno ono, ka so v francuških bojnah zgübili.

Ali nemški vladarje so ne samo cerkveno vrednost, nego i cerkveno oblást šteli pod sébe skopati. Proti cerkvenoj pravdi samovolno so se mešali v cerkvena dela. Celo pa pruška vláda je dvá nadškofa (éršek) Droste Vischering kölnskoga i Dusim poznajskoga višjlega pastira dála v temnico zapreti, ár stá njidva ne štela matericérkvi protivne odrédbe v dvojem verskom zakoni spuniti. Na to so se že predramili katoličánci ino iskali prilike, kak bi svoje slobodnosti i pravice obránili. Ali istinska svája i bojna je sledi vövdárila.

1870. leta so združene nemške držáve pod voditelstvom pruškoga orsága obládali francuze. V velikoj zmági napihnjena pruška vláda je zdaj nastopila i katoličáncé ostro potehžila. Katoličánskoj veri protivne právde i zapovedi so vödáli. Dühovnike so na to právdo prisilili i či so ne šteli podložni bití, te so je čütljivo kaštigali. Redovnike so pregnali, semenišča záprli, več püšpekov i edno jezero popov v vozo vrgli. Na one fare, z šterih so pope pregnali, je vláda krivoverne (staroverske) dühovnike poslála. Katoličánci so se tečas vojüvali proti toj právdi, dokeč se je njuv stáliš ne pobolšao. XIII. Leo papa je na mir ponüdo svojo desno roko. I. Wilhelm casar i njegov zmožen kancelár sta previdla svoje falinge i pomali so zbrisali katoličánstvi protivne právde, redovnike zvün jezuitov (té so zdaj za časa boja) so nazájpozvali, pregnáni püšpecje so ravnanje svoje püšpekije znova prekvzéli. Z tém je stáliš katoličánske cérkvi na Nemškom ležejši grátao.

51. §. Stális vogrskoga katoličánstva v nájnovšem časi.

Po kralüvanji II. Jožefa so kralovje tak samovolno v cerkvena dela ne ségali. Zbrisana redovništva so za I. Ferenc kralá tüdi nazájpostavili. Ali njuvo vrednost so kak »vereispovedno fundácio« i »šolsko fundácio« na rokáh vláde neháli, kak je to II. Jožef odrédo. Vsakoletni dohodki te fundácie se

na pomaganje siromáških cérkvi i šol obrnéjo.

V kše spreobrnjenje se zgodilo v katholiškoj cérkvi na Vogrskom 1848. leta, gda je državni zbor vse vpelane vere v državi za edn ke povedao i kath. vera je henjala biti državna vera.

Ali 1848. letna državni zbor je katoličance ešče z t m raz zalo, ka dokeč je ovim vernikom dao autonomio, to je oblast ka bi svoja verska dela sami ravnali, teč s je to katoličancem odpovedao. Vogrski katoličanci so ne henjali prositi samoupravo, štera bi se jih zdaj že poleg právde dost jala, ali do sega mao so zamán bili njuvi tr di. Katoličanci nemajo one oblasti, ka bi z svojimi fund ciami ravnali ino pri imen v nji svojih püšpekov kakšo reč meli.

Erd lyski katoličanci so v toj zadevi srečnejši bili. Gda je Erd lysko ešče samostojno králestvo bilo, te so njegovi kralovje katoličancem z ovimi verami edn ke oblasti d li. Ete oblasti, štere so njim sledi prevz li, so katoličanci 1867. leta naz jdobili. Záto na Erd lyskom edno z cerkvenih i sveckih mo  kov stojé ravnitelstvo pod predsedništvom p špeka sklenj va katolič nska šolska dela i cerkvene fund cie obrné na verske potrebe. Etomi ravnitelstvi im  je: Erd lyski katolič nski st tus.

1894. leta so liberalci v državnoj hiži trojo matercérkvi protivno právdo skončali. Eta tak imen v na cerkveno politična právda je 1895. leta

okt. 1. vpelana. Prva právda odloči, ka je cerkveni zákon pred dr zavov nevelj ven, i šteri hižni zákon sklenoti nakanijo, pr le niti ne smejo v cérkvi v hižni zákon stopiti, kak od sveckoga častnika svedočanstva ne dobijo, ka sta tam že zd niva. Ta dr ga právda židovsko vero za edn ko pove z dr gimi kršć nskimi verami i dopusti hižni zákon med židovami i kršćeniki. Tr tja právda pa dopusti, ka bi što lahko rezi kakše vere živo (brezverstvo).

V življenji vogrskoga katolič nstva se t di veselejše prigodbe kažejo. Oživilo se je katolič nsko dr štveno življenje: Marianske kongreg cie i dr štvo za lj dstvo (népsz vets g) i vnogi tak cerkveni kak svecki se voj jejo, naj bi vogrsko kath. matercérkev lepše vremen obsinolo.

52. §. XIII. Leo, X. Pius, XV. Benedek papa.

Po smrti IX. Piusa so kardinálje XIII. Leona za papo odébrali. Po dugom 25 letnom kral vanji je on z velikov modrostjov doš gno to, ka se je stáliš matercérkvi po vseh krajinah pobolšao. Veliko modrost njegovo svedočijo pastirski listi, v šterih je na vse nevole sveckoga življenja vr stvo spisao n rodom i njuvim vl dnikom. Záto so ga visoko pošt vali ne samo katolič nski, nego i dr ge vere kralovje. Njegovo kral vanje nam očivestno svedoči, ka neprij telje lahko vkrajzemejo papovo imánje, ali ono

oblast, štero on má ober národov, njemi prevzėti ne morejo.

Pod njegovim kralüvanjom se je maticérkev lepo širila. V tujinskih krajinah so navdüşeni missionarje vnogo düš pripelali v kath. matercérkev, v Europi pa na Angleškom se vsaki dén več i več lüdi povrné nazáj na katholiško vero tak, ka je Leo XIII. sam do 100 novih püşpekij nastavo po raznih krajinah.

Po Leonovih smrti 1903. leta aug. 4. so kardinálje Sarto Jožefa venezianskoga patriárko za papo zvolili, šteri se je za X. Piusa dao imenüvati. Sin prostih vesničkih starišov je z svojim dobrotivnim srcom hitro vseh lübézen zadobo. Vrelo se je poskrbo, naj bi cerkveno življenje v bogábojznosti ponovo, vernike na gosto prečiščávanje pováblao.

Preveč ga je razdréselila ona hüdoba, štera se je na Francuškem godila. V toj državi je nájmre vládna oblast v roké slobodnozidárcev prišla, šteri so z vsov močjov proti matercérkvi delali. Z orsága so pregnali redovnike, šteri so v šolah i bolnicah (špitálah) svoje blagorodno delo oprávlali. Z šolskih knjig so imé bože zbrisali, razpetjé z sodbárnice vözlüčali, 1905. leta dec. 5. so pa z rimskim stolcom vso

zvezo pretrgnoli. Napoleonsko pogodbo so vničili, dühovnikom pláčogoripovedali, cerkvi na svecki posel vkrajvzéli i kath. vero po vsem stráni preganjali.

V takših okolnostah je vövdárila bojna eüropejskih národov. Včasi v začétki bojnskoga časa 1914. aug. 20. je X. Pius mro. Ne neprijátelski streláj, nego groza zavolo svétovne vojske ga je bujla. Ešče v onom leti sept. 3. je na rimski stolec XV. Benedek bio odebráni.

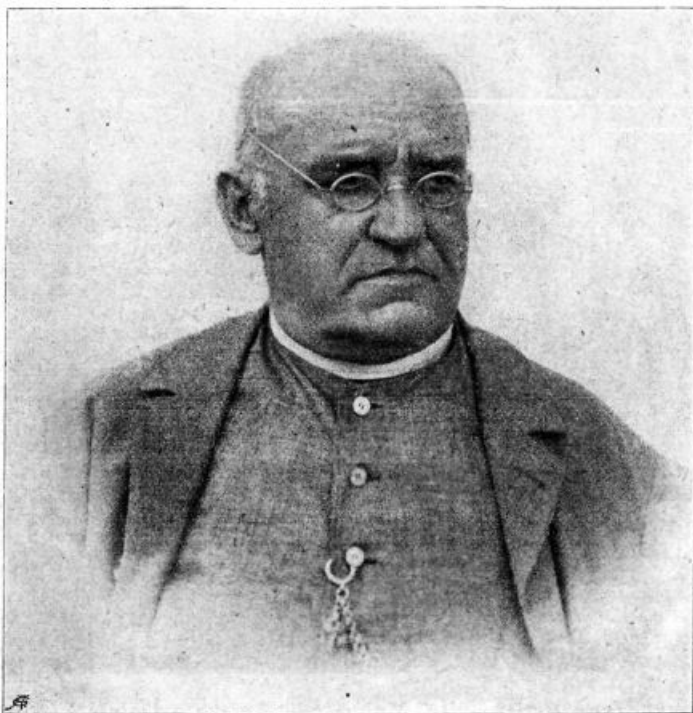
V tekočoj bojni, gda troni škrip-lejo, národje se kolejo, Petrova lád-jica mirno plava po zburkanom morji. XV. Benedikt se moli, prosi sveckim vladarom i vnogo ranjenih zaroblenikov se nazájdá svojoj famillii. Či že ne more pogasiti bojnski ogenj, šteri po vseh krajinah z visokim plaménom seka i jezeroletno omiko na nikoj správla: z svojov blagorodnov močjov i rečjov vtišáva li žalost i bolečino i se z prvšnjov do vseh vojsküvajočih se vladarov obrnjenov za volo mina, najbole skrbi za njegovo zadobljenje. I vsi národje tak právo kak krivoverni znova previdijo, ka rimskomi Oči lahko deželo i vrednost odvzemejo, ali oblast, štero on má nad düšami i celim svetom, njemi ne do mogli nigdár odvzėti.

Srcé Jezušovo i národje zemlé.

»Vesélje moje je z sinovi človečimi biti«. (Predg. 8., 31.) To je srcé! Ste že vidili kaj tomi spodobnoga? Na zemlo je prišeo, trpo je tū vse nevole, nazadnje so ga božni zemlánje na križ pribili, ti nájbolši so ga pa samoga povrgli. On pa ešče izda to glási celomi sveti, kak

so: Vnoga miliiona jih je, ki samo kak ze sna znájo, ka jé nindri nikši Bog, šteroga je potrebno častiti. Tej iščejo Boga, pa ga nájdejo v sunci, méseci, zvezdaj, vu drevji i stvári. Vsešiom drügoga boga mislijo pa ne morejo pridti do spoznanja jednoga, právoga Stvoritela i Gospoda

† Vugrinčič Boldižár, vpokojeni čreusovski plebanoš.
Njihov življepis se najde v 19. št. »Novin« 1. maja 1917.

je velo bl. Margeti Alakok: »Idi pa povej vsem lüdem, kak preveč je to srcé lübi«. Vsem, brezi rázločka naj pové! Pa što so ti vsi?

Vnogi so takši, šteri celo tajijo, ka Bog je! Tem je jako potrebno povedati, ka tūdi njé lübi Jezuš. Preveč njim je to potrebno, naj zvedijo pa se ga naj več ne bojijo, te ga tajili tūdi ne bodo. — Drügi

nébe i zemle.

So pá takši, ki verjejo, ka je samo eden Bog, liki s praznüvanjom mislijo njega častiti pa hodijo po potáj, štere so nikak ne poti právoga Bogá. Takše návuke májo od njega, šteri se nikak ne spodobijo njemi.

Zvün tih vseh — ki do 700 milion lüdi znesejo na sveti pa se

zovéjo poganje — tü živé med nami raztepeni po celom sveti nesrečen národ Israela, šteri má prva obečanja boža pa Mojzešovo od Boga zadobljeno postávo pa ne more pridi do spoznanja právoga Zveličitela zavolo svojih lastnih i zavolo njegovih očákov grehov.

Pa ešče te pridejo vsi tak zváni krščenicje, šteri so valáno krščeni z krstom Kristušovim. Človek bi

njim prázni, samo krüh je prej, šteroga májo na spomin Jezušove smrti! V njihovih cerkváj se je ne potrebno nakleknoti, nega pred kem! Ne njim potrebna večna lüč v cérkvi.

Za njimi prido razkolnicje: rusi, vlahi, grki, srbi, šteri ga májo v oltarskom svestvi, samo ka ga ne pohájajo, molbe ne držijo pred njim. Májo ga pa ne vejo za njega, majo

Sprevod vrle tretjerednice, Mujdricove Ančike z Dolnje Lendave.

Popisan v 12. št. »Novin« l. 1916. marc. 25.

mislo, ka ga ti vsi poznajo i lübijjo, ka tei vsi znájo njegovo lübezenino se terejo za njov. Da nas pa skušnja drügo vči!

Više štiristo rázličnih vadlúvánj je nastanolo v krili krščanske protestantske vere pa je dnes tam na vero gledoč tak, kak nikda pri babilonskom türmi — eden ovoga ne razmi ka verje i kak. Pa Jezuša med njimi nega, tabernakulje so

ga pa ga ne poznajo. Nesreča je to za njé, kak za siromáka, ki trži hižo vu časi potrebčine ne znajoč, ka pod podom hiže vnogo zláta leži zakopanoga.

Ka mo pa pisali od katoličancov? Mi smo se vsi včili, ka Jezuš tü prebiva med nami, ka je njemi vesélje med nami biti, ali što je tisti med nami, ki si na srcé vzeme té reči bože? Vnogi za trgovinov, drügi

za poslami, trétji za veselicami, štrti za krúhom beži — pa jih niden neve, ka vsi posli i vsa veselja, ves krúh i vso delo je samo te blagosloveno, či se na vse to blagoslov tam odnet prinášá, kde Jezuš stanúje v nájsvetešem sakramenti.

Vsem tem je velo Jezuš na znánje dati, kak preveč je on lübi. Vsem tem valájo reči njegove: »Dete moje, daj meni srcé tvoje«. Za to molimo tüdi v molitvi vsakokrat: »Vnogi so te nikdár ne poznali, vnogi tvoje zapovedi prelozivši zavrgli so te. Premilostiven Jezuš, vsem tem smiluj se i vleči je k svojim presvétomí srcé«.

Tak molimo. Sama molitev je velika, nezgrúntano velika moč, štera je mogoča čüde včiniti i vnoge národe k Jezuší pripelati. Liki zvün molitve mámo mi vsi tüdi edno drügo veliko dužnost, ki právimo, ka lübiamo Jezušo. Ta dužnost se pa nájde v teh račáj: »Ite ino včíte vse narode«. Što de šo? Mi vsi? To ne mogoče. Tisti naj idejo, štere je Bog za to odébrao ino na

to pozvao. Naj idejo ino naj včijo vse národe i »naj je krstijo v iméni Očé i Siná i Düha Svétoga«. Samo ka prle, kak do šli, se oni sami tüdi morejo včiti. Dosta pa dugo se morejo včiti. Potom pa potüvati i tam živeti. Pa s koj se bodo včili, s koj potüvali i s koj živeli, či ne koga, ki bi je podpirao. Známo, ka so za Jezušom i njegovimi vučeniki pobožne žene nosile živež, známo ka so apoštolje z miloščine dobrih krščenikov živeli, tak tüdi moremo znati, ka je naša dužnost podpirati tiste, ki idejo v daléšnje kraje glásit imé Jezušovo ino nevučenim národom pripovedávat od lübéznosti njegova Srcá.

Vnogo stomillion lüdi ne ve nikaj od Jezúša, vnoga milliona čüla kaj od njega pa ga li ne pozna prav, tem vsem je potrebno, da se njim pove: Jezuš te lübi, Jezuš te zové, naj bode kem prvo edna ovčárnica i eden jedini, lübléni pastér, koga lübavi puno Srcé se naj spozna, diči i hváli po vsem širokom sveti.

Dogodki z vojne.

Neki vojak se je pogovorjao s svojim stotnikom pa njemu je ovado, ka je zavolo svoje krivde nej opravo svete spovedi. Stotnik ga je pokarao pa njemu je etak pravo: »Či bi zdaj tū bio dūhovnik, ali bi se te spovedao?« »Jako rad bi se spovedao« je odgovoro vojak. Da je pa dūhovnika nej bilo blūzi, zato njemu je

je: močno poŹalūvanje, pa ne vem, kak si morem to obūditi«. Stotnik je bio tak dober, ka njemu je to vse razloŹo pa ga je podevčo, kak naj poŹalūje svoje grehe. Vojak je to tūdi včino. Tak je opravo stotnik dūhovniško slūŹbo na bojnom poli.

Ta genliva zgodbica nam tūdi

Vojaško pokopaliŹe v Kolomeji v Galiciji. 1752 vojakov spi tū svoj dugi sen.
Slika poslao Toplak Źtefan peŹak IV/13. etap. bat. z Renkovec.

stotnik velo, naj obūdi, močno poŹalūvanje nad svojimi grehami, pa naj oblūbi, ka se spove, kak najprle bo se mogoče.

Vojak je posluŹao stotnika pa si je skimlavao z glavov, ka je kazalo, ka ga ne razmi. Nazadnje ga je zato pitao: »Gospod stotnik, prosim vas ponizno, jaz ne razmim, ka to

kaŹe, ka vojna pela človeŹtvo k tistoj resnici, Źtero je pūŹpek Prohaska povedao z etimi rečmi:

— Nam trebe Boga, naŹ Bog je tisti bliŹanji Bog, tisti skrivnosten Bog, tisti Bog, ki sebe nam dá, ki je z nami vsaki den, v Źalostnih, teŹavnih dnevaj ravno tak, kak v naŹih veselih, jasnih dnevaj.

To se je zgodilo v nekom vogrskom mesti.

Odzvūna mesta v ednoj baraki, gde ležijo težko ranjeni betežnicje, je spovedavao neki dūhovnik.

Ednok se je zgledno na stran, pa je vido, ka je eden drūgi betežnik prišeo skrivoma k njemi, kak či bi poslušao, kak on spovedavle. Dūvovnik ga nato jako skrega, zakaj se je on drzno poslušati, kak se drūgi spovedavle. Nato je betežnik odišeo.

Dūhovnik je prle, kak bi odišeo dale, ešče ednok pogledno toga betežnika, pa njemi je te na obrazi vido, ka je te siromak nej meo slaboga namena. Pitao ga je zato:

— Zakaj si poslušao, gda se je tvoj betežen tovariš spovedavao, vej bi ti mogeo znati, ka je to nej slobodno?

— Naj mi odpūstijo, častiti gospod! Jaz sam eden siromaški pastir, pa me je nigdar nišče nej navčo, kak se more spovedavati. Zato sam se pa šteo navčiti, ka bi se potom jaz tūdi oslobodo svojih grehov.

Dūhovnika so razveselile te reči, pa je z drage vole rad navčo betežnika, kak se more spovedavati.

Kak srečnoga se je čūto te siromak betežnik, gda se je nazadnje spovedao svojih grehov!

Neki vojak pripovedavle sledečo zgodbico:

Malo pred bitkov — na srbskom bojišči — smo trije sedeli vkūp. Jaz sam gledao, či šče mam Marijino cecvo, štero mi je dala mati, gda sam mogeo oditi z domi. Eden

moj prijatelj je kazao čislo, štero je noso okoli šinjeka. Te tretji se je pa smejao pa pravo: »Gda sam šo zdomi, mi je sestra tūdi dala nekaj takšega, nego jaz sam to lūčo v grabo, zato ka či me te hūdi šče odnesti, me brezi tistoga ravno tak lahko odnese, kak s tistim. »Naskori zatem smo šli v ogenj, pa prvi, šteroga je zadela srbska krugla, je bio te naš tovariš, šteri se je prle norca delao z verskih reči.

Ravno te vojak nam pripovedavle tūdi eto zgodbico:

Šli smo kre samotne hiže. V hiži je nej bilo svetlošče. Šo sam notri pa sam vido, ka je samo Marijina podoba ostala cela. Hitro sam zmolo edno zdravomarjo, pa ravno v tistom megnjenji, gda sam prišeo s hiže, je spadnola edna granata 20 stopajov od mene ravno na tisto mesto, gde sam prle stao, kak sam v hižo šo.

Neki častnik, ki je v ruskom zavzetništvi, pripovedavle, ka se za svoje življenje ma zahvaliti samo Marijinoj svetinjici. Te častnik je nej bio jako pobožen človek. Gda je šo v boj, je dovolo bole z lūbezni do matere, kak pa z verskoga prepričanja, ka njemi je mati obesila Marijino cecvo okoli šinjeka. V Galiciji je bio ranjeni pa je ležao na bojišči, gda je ednok samo prišla do njega ruska straža. Komaj so prišli do njega, že so ga okrali. Eden vojak je šče robačo otrgno z njega. Ranjenec je čakao, ka ga osmrtijo. Nego ruski vojak, gda je zagledno pri njem Marijino svetin-

jico se je prestrašo. Tüdi ovi vojaki so postali, gda so jo zaglednoli, pa se je šče eden prigno pa je küšno Marijino podobo na sovražnikovih prsaj. Nato so tomi ranjenomi vojaki nazaj dali vse, ka so njemi prle vzeli, pa so ga ešče s sebov nesli v svoje strelske jarke,

gde je nej bio več v tak velikoj nevernosti, ka bi ga znova zadela krugla. Sledkar so ga spravili v bolnišnico, gde so jako prijazno z njim ravnali, pa je častnik, ki je opravlaio službo, vseli pozdravo toga betežnoga vojaka, šteroga je Marija občuvála.

Salapenci pa mačka.

Narodna.

To je bilo v tistom časi, gda je šče na Salapenskom nej bilo maček.

Živo je neki logar, pa je telko miši pa podgani meo pri hiži, ka se jih je nikak nej mogeo braniti. Ešče gda je za stolom sedo pa jo, je mogeo v ednoj roki vseli korbač meti, ka je z njim to nesnago vkraj od sklede naganjao, ovači njemi je posili jesti vnašala.

Te je pa ednok prišeo neki tujinec k tomi logari. Gda je te tujinec vido, v kakšoj nevoli je logar, ka njemi miši pa podgani po hiži semtam drčejo, pa šče k skledi silijo, ga je pitao:

— Pa ti moreš to nesnago trpeti? Zakaj je pa ne odpraviš?

Logar si je nato pogačao:

— Morem trpeti, da je ne morem odpraviti.

Tujinec je pa pravo:

— No, ve ti jaz že prinesem edno takšo stvar, ka ti miši pa podgani vse od hiže spravi!

Logari se je to dopalo, pa je proso tujinca:

— Prinesi mi ti takšo stvar, ve

tij az dam za njo, ka boš me proso.

Tujinec je odišeo. Za nekelko dni je prišeo nazaj, pa je prineso edno mačko v turbi. Gda je v hižo stopo, je mačko vö s turbe püsto. Mačka je pa včasi začala miši pa podgani klati, pa je naküp vlačiti.

To se je logari dobro vidlo, pa je pravo:

— No, ta stvar me oslobodi nesnage.

Gda se je tujinec tamodnot odpravlaio, ga je logar pitao:

— Ka sam ti pa te dužen za to stvar?

Tujinec njemi je odgovoro:

— Ka je tvoja dobra vola.

Logar je nato dao 100 ranški za mačko.

Tujinec je z veseljom shrano penoze, pa se je jako paščo tamodnot. Bojao se je najmre, či bi si logar kaj domislo, ka je preveč dosta dao za mačko, pa bi ga kjer nazaj zvao.

Logar pa njegova žena sta si pa zmislila, ka bi dobro bilo pitati tujinca, ka drügo ta stvar je, kak

miši pa podgani. Da je pa že tujinec šo daleč, zato je logarica bežala za njim, pa ga je pitala:

— Ka drügo pa ta stvar je, kak miši pa podgani?

Tujinec njoj je pojdočki kričao:

— Vse, ka dobi.

Logarica je pa zarazmila: »konje pa lüdi«.

Gda je logarica prišla nazaj domo, je pravila moževi:

— Čüješ ti, ta stvar je konje

notri zapreva, pa hižo vužgeva, ka va vidla, ka de mačka v ognji delala.

Tak sta tüdi napravila. Mačko sta zaprla v hižo, pa hižo vužgala, njeva sta se pa spravila na eden hrast poleg hiže, pa sta tamodnot gledala, ka de stvar v ognji delala.

Mačka je pa dobro znala za okno na kleti, ka je s slamov bilo zateknjeno, pa gda jo je dim začao düšiti, je slamo vö strgala, pa te skoz okna skočila.

Obed na bojišči. — 83. pp. 3. stotnija stoječa iz naših Slovincov. Sliko poslao Roth Ludovik, četovodja iz Sühoga Vreha.

pa lüdi tüdi! Midva zdaj lepe konje mava, pa naj nama je k strani spravi, nazadnje pa šče te naj náj poje!

Logar je pa bio jako boječi človek. Mislo je resan, ka je ta stvar tak močna, ka je človek ne bi mogeo prepraviti. Pravo je zato ženi:

— Znaš ka, midva vse vö s hiže znosiva, ka mava, pa te mačko

Gda je že vöni bila, njoj je na rep spadno žareči vogeo. Toga se je tak prestrašila, ka je zraven na hrast bežala.

Logar pa žena sta to v pamet vzela, pa da sta mislila, ka mačka zdaj njeva šče pojesti, sta sposkalkala dol s hrasta.

Či tak ka sta se nej spoklala, te sta duže živela.

Nikše drugo sredstvo,

niških priporočitev, kak pravi dobrodišeči

kakšté se zove i kakšté
glasno se ponúja, nema več
zahvalnih pisem i zdrav-

„ELSA-FLUID“

FELLER V. EUGEN LEKARNAR

more posvedočiti, ka je više 100.000 zahvalnih pisem
i zdravniških priporočitev prišlo k njemu za to. zanesljivo domače vrastvo.

KAJ VSI HVALIJO DOBRO MORE BITI!

Fellerov »Elsa-Fluid« se rábi:

Kak vrastvo za ribanje vsele, kda je močno ribanje potrebno.

Roké, nogé, kotrige, po teških potaj i delah, pri trujavi, onesmoglosti krepí, friši.

Za vüsta kak dobrodejna reč za zobé i glésnja.

Vleti pri vodi za kopanje i mušvanje, se zmes vlijé. Ozivlja, odprávi znoj, desifncira.

Guti pomaga pri grgranji, če se med vodo zmeša, v mrzlih, mokrih dnévah.

Kožo od nesnage očisti i jo ofriši, poživí.

Vlase krepí ár kožo na glávi čisti i lúske odstrani.

Staromi i mladomi je prava dobrotá.

1000-krat se je pokazao dobrodejen i hasnoviten, zato v ni ednoj hiši ne sme faliti.

Nišтерна kapla ga bolšo i vekšo moč ma, kak solnati vinski alkohol, šteroga nevučeni pripravlja.

V vsakoj družini vnogokrat zna hitro pomagati kak izvrstno vrastvo.

Vzimi nas čuva od posledic mokrote i zime.

12 mali ali 6 dvojnih ali 2 specialniva glaža franko 7 K 32 fil., 24 malih ali 12 dvojnih ali 4 specialne kante franko 12 K 38 fil., 48 malih ali 24 dvojnih ali 8 specialnih glažov franko že samo 22 K 72 fil., če se penzi naprej notriposljejo, ali pa po povzetji. Svetuje se, naj se penzi na poštnoj nakaznici naprej notriposljejo, da drugač pošta računa pri povzetji.

Ki pravi »ELSA-FLUID« ščé meti, naj jasno naslovi svojo naročitev na:

FELLER V. EUGEN lekarnar, STUBICA, št. 823. (Zagreb. žup.)

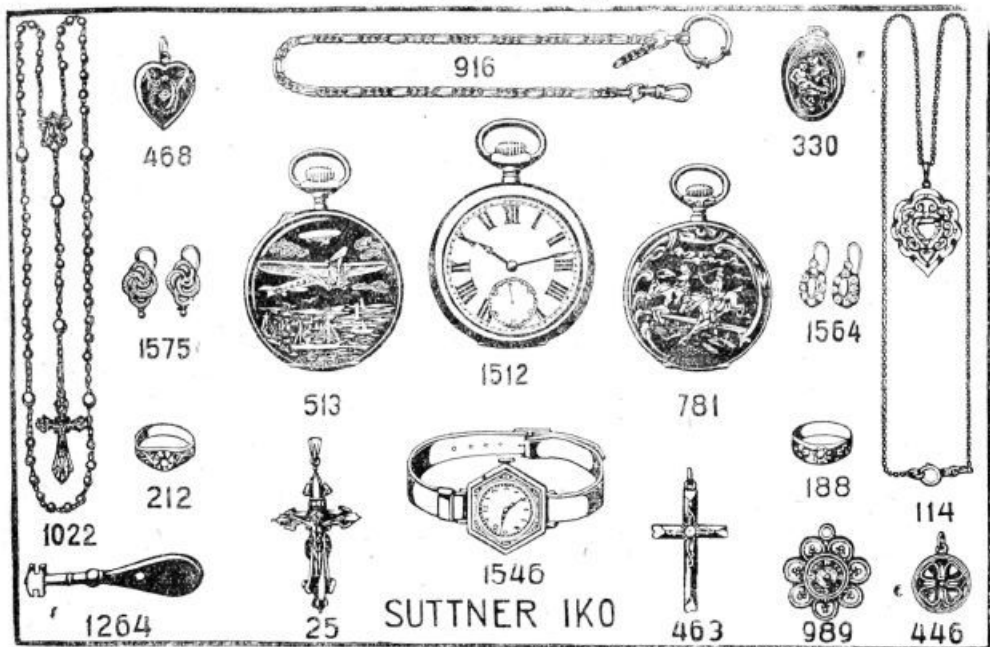
HRANITE SE BOLE

pa včinte svojo deco pa svoje domače z dobrov hranov zdrave pa močne. Za močne, zdrave ljudi je tudi sühi krüh dobra hrana, s šteroga se črpa moč pa jakost življenja. Mala deca, ki so slabokrvni, blede osebe, nadajajoče maere, ki so slabi, betežni, starovični pa takši, ki so prestali velki beteg, deca, štera trpijo na sliženosti, šteroj deci začajo zobje vö iti, porodnice i druge takše slabe osebe ka nemrejo jesti navadne hrane, zato ka so jako oslabilene, pa je prebavljanje otežkočeno, takše osebe potrebüjejo jako lahko, lahko prebavljivo, pa poleg toga tudi jako hranilno hrano, to je pa Fellerov pravi Ščukin-ribji olíj. On je jako dobroga teka, nema slaboga dišeca, nego je najbolšega oküsa, zato je pa jako vugoden za vživanje. Ešče deca ga rada jemlejo. Ščukin-ribji olíj preporačajo vnogi ljudje pa zdravniki. On tvori krv pa mišice, pri deci pospešüje rast kosti i tela, je jako dobroga delüvanja za dihála, gut prsi i plüča. On da teli jakosti pa pospešüje na te način ozdravljenje, da hitro teli vekšo žmečavo pa jako lepi izgled, včini telo za odporno proti betegom, popravi tek, vrejüje odvajanje, protivi se slabokrvnosti, slabosti, pa je za svojo velko delavnost jako po ceni. Ma pred vsemi inozemskimi preparati prednost, kak so emulsiona, hranilne prakši i več takših. Naročüjte samo pri lekarani E. V. Feller, Stubica št. 823. (Horvatsko.)

Za Fellerov oli iz jeter ščuke smo ne mogli tü za volo stalne dražöce i pomenjkanje blaga stalno ceno popisati, nego vsigdar se najmenjša cena bode računala.

USPEŠEN BOJ

bije že duga leta trgovina proti nevalanim bazarnim vöram. Velik vspeh pa dober glas, šteroga vživlje ta stara imenitna trgovina, posebno pri čitatelih našega kalendara, je najboljši dokaz, ka spametni ljudje na zadnje spoznajo, ka pravo lepo pa dobro blago se najfalej dobi pri Suttneri, pa ne v bazari, kde se nahaja samo nikajvredno blago.

Št. 1264. diamant za rezanje glažovine ... K . f.	Št. 1512. niklasta anker vöra „Zenith“ z 15 rubini ... .. K . f.
„ 1265. diamant za rezanje glažovine ... „ . „	„ 781. srebrna tula vöra, s dvema poskrivaloma, 15 rubinov ... .. „ . „
„ 1022. srebrno čislo ... .. „ . „	„ 916. srebrna masivna verižica ... .. „ . „
„ 114. double zlato, verižica okoli šinjeka ... .. „ . „	„ 1564. 14 kar. zlate navühnice, opal kamenje ... .. „ . „
„ 1546. kožnata narokvica s srebnov vörov ... .. „ . „	„ 1575. 14 kar. zlate navühnice ... .. „ . „
„ 330. Zlati double privesek ... .. „ . „	„ 212. srebrne navühnice s lepim kamenjom ... .. „ . „
„ 468. Zlati double privesek za odpirati ... .. „ . „	„ 188. 14 kar. zlati prstan ... .. „ . „
„ 446. 14 kar. zlati privesek ... .. „ . „	„ 188. tisti iz novoga zlata ... .. „ . „
„ 25. križec, zlato na srebrni ... .. „ . „	„ 989. srebrni masivni privesek ... .. „ . „
„ 463. double zlati križec ... .. „ . „	„ 1360. lepa stenska vöra ... .. „ . „
„ 410. niklasta anker roskop vöra ... .. „ . „	„ 1544. narokvica z vörov, moderna ... .. „ . „
„ 500. roskop vöra s kazalom secund ... .. „ . „	„ 600. žepna radium vöra, v noči sveti ... .. „ . „
„ 513. tula niklasta vöra z dvema poskrivaloma ... .. „ . „	

Za volo bojne i njenih posledic je ne mogoče bilo pred tiskom toga oznanila točne cene popisati. Ki šejo znati, od hipa do hipa se njm vu pismi nazvesti.

Vsaka vera je točno sestavljena, namazana pa se zapira tesno, tak, ka prah ne more v njo.

Vsaka Suttnerova vöra je dika i ponos lastnika.

Veliki illustrovani cenik zaman i franko.

Zlato vöra zaman dobi lejko vsaki küpcec. Natančneje v krasnom ceniki.

Odpošilanje po povzetji, ali pa či se penezi naprej pošlejo.

Vsi küpcci so zadovolni! Vsaki den pridejo etakša pisma:
 Narokvica s vörov, ka sam jo od vas küpila, se mi je jako dopala pa sam dala vnoгим poznanim gosпам vaš naslov, ka si tüdi naročijo.
 S poštuivanjom Katalena Morgenštern, Beč, II. Prater-vulica 48.

Ka se ne vidi, se zameni.

Lastna fabrika vörna v Švičarskom.

Znamka »IKO« svetovnoznan.

Krščanska svetovna razpošilnica.

H. SUTTNER samo v Ljubljani št. 895.

Nema nikše podružnice. Dober glas je nastao po razpošiljanji dobrih vör. Nema nikše prodrüznice.

SENJA.

Vasvármegye. — V železnoj županiji.

- Alhó marc 19, v ponedelek pred risalami, oktober 8, december 13.
- Alsóór na drugi ponedelek po vüzmi, aug. 10, nov. 11.
- Alsópaty febr. 3, maj 4, sept. 4, nov. 4.
- Alsóságh april 4, maj 25, sept. 21, nov. 5.
- Alsóstrásza, glej Rába-Szent-Márton.
- Asszonyfa julij 13.
- Battyánd (Püconci) maj 28, julij 10, sept. 10, nov. 10.
- Battyánfalva (Rakičan) marc. 26, v tork pred risalih, julij 2, aug. 16, okt. 8.
- Borostyánkő drugi ponedelek v posti, maj 3, junij 10, sept. 14—16.
- Csákány febr. 25, maj 2, junij 8, aug. 6, sept. 8 i 29, nov. 25.
- Csendlak (Tišina) febr. 25, junij 5, sept. 9.
- Dobra (Neuhaus), prvi ponedelek po 20. aug. i 1. nov.
- Farkasfalva (Wolfsau) ponedelek po Risalih, sept. 1.
- Felsőór drugi tjedjen v posti, drugo sredo po Vüzmi, v sredo Porcinkule i Demeter tjedna.
- Felsőlendva (Grad, Gornja-Lendva) marc 28, jun. 20, aug. 16, sept. 20 nov. 30.
- Felsőlövő v ponedelek pred fašenkom, v ponedelek pred risalami, sept. 20, nov. 19.
- Felsőszölnök (Gornji-Sinik) jan. 1, maj 1, junij 1.
- Gyanafalva (Ženavci, Jennesdorf) febr. 14, maj 12, aug. 23, nov. 25.
- Háromsátor julij 13, sept. 21.
- Hegyfalva jan. 8, ponedelek po 29. sept., v sredo po 8. jun. i 11. nov.
- Hidegkut (Cankova) marc 19, v ponedelek po cvetnoj i svetoga Trojstva nedeli, na Rupertovo v septembri i na Martinovo v novembri.
- Hodos marc 10, julij 5, aug. 19, okt. 4.
- Ikervár prva sreda marciusa, v sredo pred 21. sept. i 21. dec.
- Jánosháza marc 19, v ponedelek pred risalami, aug. 23, nov. 15.
- Korong (Krog) maj 4.
- Körmend (Kermedin) februar 2, marc 12, april 5, maj 10, junij 24, julij 20, aug. 24, sept. 21, okt. 18, nov. 11, dec. 13.
- Kőszeg (Küsek) v ponedelek pred cvetnov nedelov, pred Jakobovom, po Egidi, pred Oršnjem i po 3. nedeli adventnoj.

- Kupfalva (Kogl) aug 5.
- Kuzma (Küzdoblanje) na Križni četrtak.
- Léka slednjen ponedelok febr., drugi ponedelok maja, slednjen ponedelek sept., na Miklošovo i Ime Marijino.
- Lődös (Litzelsdorf) v tork po Risalah, aug. 11.
- Mártonhely (Martjanci) maj 6, aug. 6, nov. 11.
- Miske febr. 2, marc 25, julij 2, aug. 23, sept. 8, okt. 4, nov. 15, dec. 13.
- Monyorókerék marc 19, v tork pred risalami, okt. 23.
- Murapetróc junij 4, julij 4, sept. 8, okt. 28.
- Muraszentkereszt (Sv. Križ v Medjimurji) maj 3, sept. 14.
- Muraszombat (Mürska Sobota) v tork pred fašenkom, v ponedelek po čarnoj nedeli, na mesec po risalskom ponedelki, junij 24, aug 24, okt. 15, dec. 6.
- Nagydolány (Dolenci) junij 16, dec. 6.
- Németujvár (Novi Grad, Güssing) prvi den po Svečnici, v ponedelek po cvetnoj nedeli, v petek po Telovom, aug. 2, sept. 1, okt. 30, dec. 6.
- Pálmafa (Pužavci) julij 13.
- Perestó (Sveta Jelena, Pertoča) august 18.
- Péterhegy (Nedela, Gornji-Petrovci) jun 4, julij 4, sept. 8, okt. 28.
- Pinkafő (Pinkafeld) jan. 25, apr. 24, junij 24, aug. 24, okt. 16, nov. 11. Či te dnevi na petek, soboto ali nedelo spadnejo, senje se drži sledeči ponedelek.
- Rábaszentmárton (Sveti Martin na Rabi) drugi ponedelek po vüzmi, august 10, nov. 28.
- Rakičan marc 26, v tork pred risalah, julij 2, aug. 16, okt. 8.
- Rohonc (Rehnitz, Vrhunac) sredina posta, velki petek, junij 15, julij 13, aug. 24, nov. 25, dec. 24.
- Rum jan. 10, marc 21, junij 27, aug. 25, okt. 15.
- Sárvár v ponedelek po 2. aug. i Sinom-Judaš.
- Szent-Benedek (Sveti Bedenik) pred pepelnicov, po postnih kvatrah, po Cvetnoj nedeli, po jesenskih kvatrah i pred Božičom — vsikdar v ponedelek.
- Szent-Elek jan. 22, maj 16, sept. 8, nov. 15. — sledeči tork.
- Szent-Gotthárd (Monošter) vsaki ponedelek po četvereh kvatrah, velki četrtak, maj 1, julij 23, okt. 18.
- Szent-Sebestyén (Sv. Sebastjan) jan. 20, april. 20, junij 15, dec. 21.
- Szent-Péter (Öri) febr. 28, marc 12, maj 18, junij 20, aug. 1, nov. 4.

Széplak jan. 22, marc 22, aug. 22, okt. 22.
Szombathely pred Fašenkom, pred Jürjovim, pred Telovom, pred Malov Mešov, pred Andrašovim — vsikdar v tork i sredo, Porcinkulovo senje v tork pred 2. aug., živinsko senje v tork pred 2. marc i 2. okt.
Tišina febr. 25, junij 5, sept. 9.
Tót-Keresztur (Križavci) april 16, junij 4.
Tótlak (Selo) prvo nedelo po Srpnj Mariji i po Miklošovom.
Vasvár jan. 27, marc 15, maj 4, junij 13, aug. 10, sept. 29, nov. 10.
Vép jan. 25, v ponedelek po Beloj nedeli, v sredo pred Križnim četertkom, eden den pred Petrovim, den pred Števan kralovim i nov. 5.
Vizlendva (Sveti Jurij) april 24.

Zalamegye. — V Zala županiji.

Alsó-Domboru (Dobrava) marc 19, maj 16, julij 13, dec. 9.
Alsó-Lendva (Dolnja-Lendava) jan. 25, po drugoj postnoj nedeli v četrtek, na velki četrtek, v ponedelek po Risalah, jul. 28, aug. 28, okt. 28, v četrtek pred Božičom.
Bagonya (Bogojina) maj 19, sept. 4.
Bánok-Szent-György april 24, junij 24, aug. 3, nov. 29.
Bántornya (Türnišče) drugi tork po Vüzmi, v četrtek pred risalami, na Antolinovo, v četrtek pred Velkov Mešov, drugi den po Maloj Meši, v četrtek čarnoga tjedna i okt. 4. i svaki čertek svinjsko senje.
Becsehely marc 19, maj 11, sept. 1, okt. 13.
Belatinc (Belatinci) jan. 20, febr. 24, april 25, junij 27, julij 15, nov. 5.
Csabrendek prvi ponedelek jun., aug. 10.
Csáktornya (Čakovci) febr. 3, v ponedelek po Cvetnoj nedeli, junij 30, aug. 3, okt. 13, nov. 25.
Cserföld (Črensovci) maj 3, sept. 14.
Csesztreg (Céztrg) jan. 19, maj 16, aug. 25, okt. 31.
Drávavásárhely (Nedelica) marc 10, junij 15, v ponedelek po angelskoj nedeli, dec. 13.
Dráva-Egyház na den svetoga Lovrenca.
Galambok v ponedelek pred 16. febr. i 2. aug.
Hetés v tork po vüzmi, v sredo pred Križnim četertkom, julij 27.
Karmacs v tork po 3. maj i 1. nov.
Káptalantóti marc 19.
Kotor (Kottoriba) marc 9, jun. 27, sept. 30, nov. 30, v nedelo po 3. maj i 15, sept.

Kóvágóörs aug. 17, nov. 5.
Légrad (Legrad) marc 12, na nedela svetoga Trojstva, aug. 24, nov. 2, dec. 13.
Lendvavásárhely (Dobronak, Dobrovnik) v ponedelek po Telovom, julij 25.
Letenye (Letina) febr. 24, jun. 29, aug. 25, okt. 6, dec. 25. — pred njim v tork.
Lenti (Lentiba) febr. 22, april 10, dec. 6.
Lesence-Tomaj julij 26.
Murahely (Deklezsin, Doklezsovje) jun. 18, aug. 21.
Mura-Szerdahely (Srdišče Mürsko) maj 1, junij 2, aug. 19, okt. 26.
Nagykanizsa (Velka-Kaniza) febr. 2, Vüzem, Risali, aug. 15, okt. 15, dec. 8. Pred v ponedelek i trpi 8 dni.
Nova na Gregorovo, Jürjovo, v ponedelek pred sprnov Marijov, Velka Meša, v ponedelek pred Mihalovom i Božičom.
Pacsa aug. 18, v četrtek pred Matjašom.
Perlak (Prelog) na fašenek, v tork po Risalah, v tork po Jakobovom, na Mihalovo.
Rác-Kanizsa (Razkriž) prvo sredo po Vüzmi, maj 16, junij 24, aug. 10.
Stridóvár (Štrigova) marc. 19, julij 22, sept. 30, dec. 4.
Sümeg v tork po sredini posta, v tork pred Križnim četertkom, Srpnja Marija, Bertalan, Demeter, Jalsabeta.
Szántó v tork po Risalah i po Eliasovom.
Szentgyörgyvölgy (Sveti Jürj) februar 19, april 12, junij 8, aug. 10.
Szentilona (Sveta Jelena pri Čakovci) maj 22, sept. 22.
Szentlászló april 22, maj 29, junius 27.
Tapolca aug. 16, dec. 6.
Tótszentmárton junij 13, nov. 11.
Türje febr. 24, apr. 24, julij 24, sept. 29.
Vidovec april 25, okt. 18.
Zalaapáti marc 12, v sredo pred risalami, drugi den po angelskoj nedeli, okt. 31.
Zalabér pred Gregorovom, po Velkoj Meši, po drugoj nedeli adventnoj.
Zalaegerszeg febr. 14. v ponedelek po cvetnoj nedeli i po Jürjovom, v tork po risalah, jul. 22, sept. 9, okt. 28, nov. 30, dec. 28.
Zalalövö april 1, maj 13, aug. 29, nov. 5.
Zalaszentlászló april 22, maj 29, junij 27.
Zalavár febr. 24, julij 26.

Na Štajarskom.

Apač (Abstall) šrti ponedelek po Vüzmi, sept. 9, tretji ponedelek v okt.
Cmurek (Mureck) marc 17, križni ponedelek, junij 26, aug. 24, sept. 29, okt. 28, dec. 6.

- Ehrenhausen** (više Špielfelda) jan. 20, na žalosten petek, maj 9, september 24, nov. 22.
- Fehring** (Borinje) v ponedlek pred pepelnico, v tork po štrtoj postnoj nedeli, križni tork, aug. 6, sept. 21, dec. 21.
- Feldbach** (Vrbna) jan. 25, marc 10, maj 1. i 25, junij 28, jul. 26, sept. 24, nov. 6. i vsaki drugi tork meseca aprila, aug. okt. i dec. živinsko senje.
- Fürstenfeld** v ponedlek po tretjoj postnoj nedeli, križni ponedlek, jun. 24, aug. 28, okt. 28, v ponedlek po Miklošovom; april 15, i nov. 15, živinsko senje.
- Gleichenberg** febr. 25, junij 8, august 2, okt. 21.
- Kapela** prvo nedelo po vüzmi, po Mariji Magdaleni, po Maloj Meši.
- Lipnica** (Leibnitz) vsakoga meseca 25. živinsko senje; prvi ponedlek po Svečnici, maj 1, julij 25, nov. 11. drobno senje.
- Lotmerk**, Ljutomer, Luttenberg, vsaki kvatni tork i velki tork.
- Marburg**, **Maribor**, vsakoga meseca drugo i štrto sredo.
- Obranja** (Halbenrain) april 25, okt. 7.
- Ormoš** (Fridau) na žalosten petek, maj 25, prvi ponedlek po Jakobovom, sept. 21, nov. 11.
- Ptuj** (Pettau) april 24, aug. 5, nov. 25, vsakoga meseca prvo sredo živinsko senje.
- Radgonja** (Radkersburg) 14 dni pred fašenskim pondelkom, v tork po nedeli svetoga Trojstva, aug. 10, nov. 15. Vsakoga meseca prvi tork živinsko senje.
- Spielfeld** april 16, julij 6, okt. 16, dec. 16.
- Straden** na žalosten petek, maj 4, aug. 28, nov. 2, dec. 28.
- Strass** (prvi Spielfeldi) marc 10, junij 8, aug. 16, nov. 30.
- Sveta Ana**, **Nemška** (St. Anna am Aigen) v ponedlek po štrtoj postnoj nedeli, julij 26, aug. 28, nov. 11.
- Sveti Anton** (pri sv. Lenardi) april 28, junij 22, v soboto pred Malov mešov
- Srdišče pri Dravi** (Polsterau) marc 17, april 25, maj 12, aug. 24, nov. 14.
- Sveti Düh** (poleg sv. Jürja) aug. 24, dec. 13.
- Sveti Jürrij** (pri Radgorji) februar 3, april 15, nov. 21.
- Sveti Jürrij** (pri svetom Lenardi) april 22, aug. 12.
- Sveti Križ** (pri Muri) v ponedlek po čarnoj nedeli, maj 3, julij 26, nov. 6.
- Sveti Lenard** (v Slovenskih Goricah) jan. 20, maj 19, okt. 4, v ponedlek po Beloj nedeli, junij 14, aug. 2., nov. 6, živinsko senje.
- Sveta Trojica** (v Slovenskih Goricah) maj 4, na nedelo sv. Trojstva, august 15, po postnih kvatrah, v ponedlek po svetoga Trojstva nedeli, aug. 28. i v ponedlek po jesenskoj kvatrnjoj nedeli živinsko senje.
- Veržej** (Wernsee) maj 6, sept. 29, nov. 30.
- Wildon** febr. 24, na vüzemski tork, jul. 2. i 22, sept. 29, nov. 25.

Na Horvatskom.

- Koprivnica** febr. 3, marc 26, maj 4, julij 2, okt. 28, dec. 7.
- Krapina** marc 19, maj 5. i 16, junij 27, jul. 16, august 13, sept. 10. i 29., nov. 11, dec. 6.
- Ludbreg** april 20, jul. 16, sept. 8, dec. 21.
- Varaždin** april 24, junij 24, julij 25, nov. 5, dec. 21.
- Zagreb** v četertek pred cvetnov nedelov, drugi den po Markovom, jul. 13, dnevi po treh Kralih, po Simon-Judi, po brezi greha proprijetji Marije.
- Vinkovce** maj 16, aug. 6.
- Vinica** drugi den po Markovom, velki četertek, v četertek po Telovom, v ponedlek po Števanovom, po Miklošovom, vsaki ponedlek po kvatrah.

Mera.

Tonna je 1000 kilogrammov, to je 10 metercentov; metercent = 100 kilogrammov kgm; 1 kgr. = 100 grammov.

Kilometer = 1000 metrov (m.)

Kiloliter = 1000 litrov; hektoliter = 100 litrov.

Pri meri more paziti, jeli je vága, kila, meter ali liter cementerani. Kda vaga pri miri, na vednakom podi stoji, pri kazali dva jezika vednako moreta stati. Vaga vsikdar more ne vednákom podi stati.

Proti vaknjüvanji,

s šterim je ništerni liferant ešče pri voj-
niškem lifranji pregrehšo, naime lagoje blago
je lifro, je oblast z najvejšov ostročov
delala. Proti vkanitvi s lagojim blagom se
vsaki privaten küpec lahko brani, či samo

vu 48 let stoječem Miklauc štacuni küpüje,
šteri je za volo dobroga blaga po celom
sveti poznati. Boljše i falejše nindri ne more
küpiti. Pište Miklauci, prle liki bi na oko
falejše nego nevalano blago vu drugom
mesti küpili.

Illustrovani cenik zaman!

Najboljši predmeti proti mrazi v zimi.

Pellerini za lagoje vremen za gospode, za gospe i
deco iz najbolšega nepremočljivoga lodena, najfalejše.

Figaro prusleci za gospe i deklina, pleteni iz ovčene
vune, jako topel, močen i fal.

Prusleki s rokavami možom i pojbm, toplo i stalno.

Kaputi za delo stalni. Hlače za delo iz vrajže tkani-
nine. Jako trpeče hlače za pojbe.

Vrajža tkanina, za hlače, tkanine za obleč, gotovi
obleč platno, šiffon, oksford, gradli i. t. d.

Kaputi zimski, plašči ženskini, tkanina zimská,
stoff iz pamuka, loden, prt na postel, stolnjek,
sagovi.

Pokrovci za konje.

Preporučano je kakoršnost, ferbo, ceno želnoga blaga
naprej popisati, da proti težavi zdajšnjega vremena
okoli spravlanja i cenenja blaga li mogoče bode
blago na skladišči najfalejše računati.

R. MIKLAUC
Ljubljana št. 326.

razpošilalnica svetovna.

Veliko odavanje za trgovce, potnike, senjske trgovce,
alul vemō ki dobro i fal blago ščejo küpiti.

Čuvajte in pazite na kožo

in lice pred raznimi
škodljivimi vplivi vetra,
sunca, praha, kuhinjsko-
ga dima, vročine iz ogn-
jišča i. t. d. z mozol-
čki pokrito lice s pre-
kami onečiščena koža
je nelepa in nezdrava.
Samo zdrava koža
omogočüje nemoteno
dihanje, zavoljo toga
je negovanje kože po-
trebno za zdravje. Z
vodov in žajfov se ne
dajo odpraviti vse ne-
čistoče kože. Na je-
zere priznanj dokazüje,
ka Fellerova pomada

za čuvanje zdravoga lica in kože „ELZA“
vse napake, preke, sunčne krpe i. t. d.
odstranjüje in čuva škodljivih oteklin lice,
šinjek in roke. Ne zamenjüjte pomado za
lice in kožo „ELZA“ z drugimi inozem-
skimi pastami in mastmi, štere jako ponü-
jajo. Ta je ščista neškodljiva, napravi kožo
lepo belo in napravi lice lepo. Mnogi de-
lavci jo rabijo, naj se ne bi vidle posledice
dela ali prebivanja v prašnih okajenih pro-
storih, vetra i. t. d. Pazite na znamko
„ELZA“ 1 lončič št. I. kak priloga k dru-
gim preparatom stane 3 korone, močnejša
vrsta št. II. za 4 K 50 fil. samo pri lekar-
niki E. V. Feller, Stubica št. 823. (Hrvatsko.)
Namesto premočnih in dostakrat škodljivih
mil (žajf) vzemimo za lice boraksovo milo
ali Fellerovo lilijino milo. Pakivanje i poš-
tina posebi 2 K 30 fil. Za Fellerovo
lilijino milo i boraksovo milo za volo stalne
dragoče i ponenjkanja blaga je ne mogoče
bilo stalno ceno popisati, nego najfalejša
cena de se računala.

Tej preparati so večkrat
odlikovani.

Dragoceni dar vsakomi čitateli!

Pozivajoč se na te kalendar dobi vsaki, ki pošlje edno karto trgovci H. Suttner, svetovna razpošiljalnica v Ljubljani br. 895, bogati illustrovani cenik od vör i lancov, od zlatnih i srebrenih stvari, od najlepših darov, kakti amajlija, škapuliri, raspela, dari za krst i firmo. Da zadovolji želo svojih vernih küpcov, je trgovina postavila poseben del za koristne i potrebne predmete, kak so škarje, noži, žepni nožici, britve, prilike za brijenje i vlase rezanje, diamanti za rezanje glaža i. t. d. i zdaj to nameni, da za vse predmete, či včasi so povišeni stroški i vlastita cena, računa našim čitatelom najfalejše cene. Da prilike dnes, kda se te kalendar štampa, onemogočijo stalno ceno popisati za vse predmete, ne je mogo štacun, kak do zdaj, vsakomi predmeti ceno nastaviti, nego verte,

da štacun Suttner zato, da si obdrži glas najbolje rednoga štacuna, šteroga vživa že dosta let, vsikdar najfalejšo ceno zračuna, pište li njemi, komi je potrebno. Samo ka se dotiče vöre na steno, pendel vöre i vöre büdilnice, preporača trgovina Suttner čitatelom, da čakajo, da se mir sklene, da do se stenske vöre, pendel vöre i vöre budilnice pošiljale vu onoj poznatoj solidnoj izvedbi, kak se redijo vu svičarskoj fabriki. Žepne vöre i vse drügi predmeti se lahko naročijo vu

H. SUTTNER, svetovna hiša vör Ljubljana broj 895.

Na vsakom mesti

in vsikdar pri roki je Fellerov bolečine ublažujoči Mentholstift (Elza) Migränstift, šteri stane v močnom lesenom toki samo 1 K, te trk se lahko v žepi nosi, gospe ga pa nosijo v ročnoj torbici, in ga lahko vzememo s seboj kamšče. Komaj vidno se rabi, nekoliko potez deluje jako vtišajoče, hladeče in poživljajoče, rabi se za migreno, glavobol, pri deli na prostom in pri sprehajanji za hladeče in oživljajoče voščenje čela, za odvrnitev trujavosti od žarečega sunca. Njegov duh friša ljudi, odstranjuje klice s čela in nas brani vjedanja klic, če z njim lice in roke navoščimo.

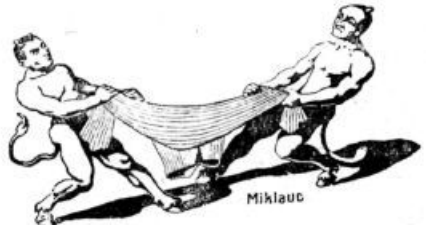
Pri glavoboli, migreni, pri nabiranji krvi v glavi, pri prenapetosti, utrženosti, deluje nekoliko potez z njim bolečine ublažujoče, hladeče, oživljajoče in nad vse prijetno. Rabi se tudi kak oživljajoča dišava. Tudi pri mnogih drugih prilikah se Fellerov Mentholstift s haskom vporablja. Turisti bi ga mogli vsikdar s seboj nositi, ravnotak gospe posebno, štere trpijo na migreni, šteri v zadušeni prostorih delajo, naj ga tudi rabijo. Proti očnim boleznim, proti slabim očam itd. priporočamo krepčico, boli ublažujočo, zvužganje odvrtačo očno vodo (collyrium), štera stane samo 1 K 40 fil. — Te neštokrat preizkušeni pripraviti se dobijo pravi samo v lekarni E. V. Feller, Stubica št. 823 (Hrvatsko). Da prisparate poštnino, naročite z ednim najcenejše razne oglašene specialitete in preparate, na priliko francosko žganico (sósorszesz), cimeto-ve kapljice, titrične kapljice, Hoffmannove kapljice šterih stane 12 steklenic (glažov) samo 5 K 40 fil., zatem švedske kapjice, balzamtinkuro itd., razne čaje (teje) prsni čaj, raztopljeni čaj, pravi kitajski čaj, razne sirupe, prsni sirup, prašek proti kašlji, prašek za jelo, in vse druge kapljice tinkture itd. po Pharmacopei. Zavijanje i poštnina po-sebi 2 K 30 fil.

Za „ELZA FLUID“ se ne plača postnina, zato je dobro či se druge stvari naročijo vküp z Elza-Fluidom.

Velika bojna

je prisilila vnojo küpcov trgovine R. Miklauc v Ljubljani, 326 da hodijo tveden dnih na velikom marširanji i štrapacami vu obleči i süknji od Miklauca küplenom. Poznato dobri vunatni štofi, hlače iz vrazže tkanine i. t. d. od trgovine Miklauc o se skazale gotovo neraztrglivo i lepo blago. To je bila prava prilika, da se vsaki prepriča, kak je veliki razloček med blagom, štero se ponüja od vseh strani za fal ceno i solidnim blagom, štero štacun Miklauc že več let pošila čitatelom našega kalendara. Na žalost so prilike zdaj, kda te kalendar štampamo, takše, da trgovina je ne vu stališi s svojim oglasilom nastaviti cene za ono vremen, kda naši čitatelje ščejo naročiti. Kak je spravlanje platna iz vune i drugih surovih materij silno težko, a neka iz vune i platna nemore napraviti, to je za edno za istino realno trgovino na veliko teškočo — eden katalog tiskati. — Zato je preporučano, da naši čitatelje do etak delali: Što potrebüje jako močno i lepo **moško i dečarsko obleko, hlače, kaput**, nadale štofe ali pa **ženskinio i deklinsko obleko**, süknje, janke, kragne i. t. d., ki žele dobro robo, platno, gunjevo, posteljino i druge konfekcije robe, naj se potrüdi potanko opisati, ka njemi trebe, v kakšoj kakoršnosti i farbi i naj pismo adresira na **R. Miklauc Ljubljana št. 326**. Nema trgovina dotično blago na skadišči, si bode spravila i kda znova normalne prilike nazaj postanejo, celo zaman dobijo od trgovine Miklauc velki ilustrovani cenik, a te bode Vam pokazao, kak je ta trgovina dobra i po ceni.

Obvarujte rast lasi

prle kak vam doli odidejo. Dosta neprilik provzroča, če lasje rano doli odidejo ali osernejo, če so redki, se terejo. Napake, štere ljudje navadno pri tom napravijo so: nezadostna čistoča kože, nosijo pregoste krščake, štteri ne puščajo nikaj zraka skoz, glavniki, krščakove igle, kondranje z železom in farbanje lasi i. t. d. Vse to včini, ka postanejo lasje trdi, se terejo in ne morejo zadosta močno rasti. To vse se da doseči s Fellerovov pravov Tannochina pomadov, kaj svedoči na jezere priznanj. Pospešuje bujno novo rast mehkih zdravih lasi v mladostnoj farbi, napravi trde vlase mehke in svetle, ka se dajo jako lepo česati, odstranjuje luske in zabrani prerano oserelost. Mnoge gospe jo z uspehom rabijo, rabijo jo tudi mnogi gospodje proti pišlivosti in mnogi stari ljudje proti serosti. Naročimo 1 lončič št. I. za 3 K št. II. (močnejša vrsta) za 4 K 50 fil. Za mustače se priporoča Fellerova sredstva so po denešnoj sodbi znarnosti na najvišjoj stopnji in neobhodno potrebna za vse, ki ščejo svoje vlase obvarvati. Naročimo samo pri lekarni E. V. Feller Stubica št. 823.

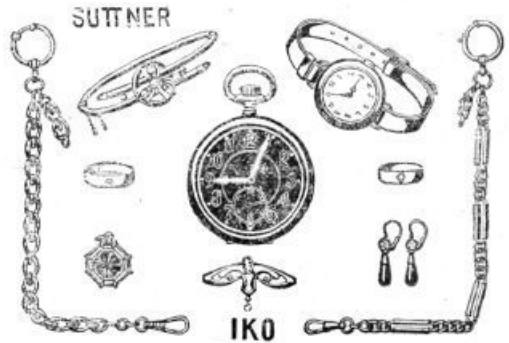
(Hrvatsko.)

Vsi tej preparati so na znanstvenoj podlagi sestavljeni od vučenih ljüdi, zato majo prednost pred raznimi preparati sestavljenimi od nestrokovnjakov.

Pakivanje i poštnina posebi 2 K 30 fil.

V NOČNOJ TMICI

v tmičnih prostorah, moremo vsaki čas viditi keliko je vüra, brez vužiganja posveta če mamo radium-vüro. Trebe küpiti samo Suttnerovo radium-vüro, šttera stalno sveti, ne pa sveteče se vüre nevalane konkurence, štterih svetloča prihaja od božne fosforme mase in v kratkom časi pobledi.

- Št. 600 Fina prava nikel-anker-remontoar vüra, šttera v kamenji ide s prima svetečim radium kazalnikom in kazalcoma, točno vrejena.
- „ 712 „IKO“ nikel anker vüra, 15 rubinov.
- „ 735 Srebrna cilinder remontior vüra, 15 rubinov.
- „ 422 Nikelni lancek K 1-75, podgovati.
- „ 1450 Pankfong lancek, stalno lepi.
- „ 813 Srebrna vüra za gospe zlato obroblena.
- „ 817 Srebrna vüra za gospe dvoje pokrivalo.
- „ 1548 Srebrna narokvica s tula vürov.
- „ 1149 Srebrna broška.
- „ 1673 Srebrni vühani (ringli).
- „ 1675 Srebrni vühani.
- „ 1627 Vühani, zlato na srebrni.
- „ 1113 Vühani, zlato na srebrni.
- „ 979 Srebrni privesek, masiven.
- „ 410 Nikel-anker-roskopf vüra.

Krasen cenik zastonj in franko.

Razpošilanje po povzetji ali če se penezi naprej pošlejo. Ka se ne vidi, se zamenja.

Vsaka vüra je točno vrejena, dobro namazana in se zapira trdno proti prahi.

Lastna tovarna vür v Švici.

Zlata vüra brezplačno! bliže v ceniki.

H. SUTTNER

samo v LJUBLJANI št. 895.

Krščanska svetovna razpošiljalnica.

Lastna precizna marka „IKO“ svetovno znana.

Ne podružnica!

Ne podružnica!

Zakaj trpite?

bolečine kürečih ok

Ednostavno, ceno, po jezerih že preskušeno, celo učinkujoče sredstvo Vas oslobodi v najkrajšem vremeni mok, štere vam povzročajo küreče oči. To sredstvo se zove: Fellerjeva tinktura za turiste z zn. „Elsa“ (tinktura za küreče oči) ino je tekoče, staro, preskušeno sredstvo za odstranitev kürečih oči ino debele trde kože. Enostavna, lahka i lagodna poraba: zajütra i večer se küreče oko ali koža namaže s tekočinov; za 4—5 dnih se zaperejo noge v toploj vodi, v šteroj je rastopenoga nekaj navadnoga mila ino küreče oko ali debela koža se da lahko odstraniti brez vseh bolečin. V slučaji, da se po odstranitvi bele kože pokaže ešče kak ostanek, takozvana korenina kürečega oka, naj se ponovi zgoraj opisano postopanje. — 1 glažek Fellerove tinkture za turiste s znamenjom „Elsa“ stane 2 kor., Oporabljiv, tudi na poti, ravno tak zanesljivo učinkujoč je Fellerov obliž, za turiste s znamenjom „Elsa“ (obliž za küreče oko) v škatlah po 1 kor. v dvojnih škatlah po 2 kor. kak prideatek k „Elsa-fluidi“. Da se meknete ponarejanja, naj se naroči vsako sredstvo naravno pri izdelovalci ino se naslavlja na: Lekarnar E. V. Feller Stubica št. 823. Horvatsko. — Pakivanje i postnina posebi 2 K 30 fil.

Či bi lüdje znali, kak je teloven znoj

ne samo poleg svojega zdüha grozan, nego je i na zdravje škodljiv, ar zamiši vse lüknjice na koži i tak nemogoče včini na zdravje tak potrebno zračenje kože, tak bi vsaki razmo, da odpravlenje nepotrebna noga znoja telovnoga je dužnost človeki.

Proti znojenji potrebnoga Fellerovoga »Elsa« praška dobrota vu tom stoji, da poleg svojega špeciálnoga sestavljanja odpravi rane, štere so posledice močnoga znojenja i imenitno je liki sredstvo za sterilizacijo. Raba je prostna.

Posebno pri deci, štera je nagnjena na rane, štere preveč bolijo, je dober Fellerov »Elsa« prašek proti znojenji, či po vsakoj kopanci rane s tem prahšekom posipalemo. Fellerov prašek proti znojenji, s zn. »Elsa« dobimo vu patentnom kartoni s simoto tako, da je raba jako zgodna i šparljiva. Taki karton stoji kak privitek k naročbi »Elsa-fluid 1 kor. Či posebi naročimo, dobimo 6 kartonov franko komašteč za 8 kor. 30 fil. Da se meknete ponarejenoga blaga, naravno pri izdelovalci si naročite.

Lekarnik E. V. FELLER
v Stubici št. 823. (Horvatsko).

ZDRAVA PLÜČA

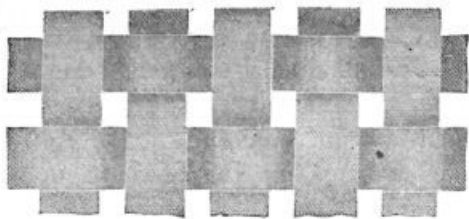
pa odporna dihala so temel dugomi življenji. Tej rahi deli tela so izpostavljeni vnoгим nevarnim vplivom kak so veter, mraz, prah, dim, pa proti drüгим küžnim glivicam. Oni majo naporen pa brezprestani posel opravlati, pa je nej čüda, či se pri toj delavnosti ligdere pokažejo bolečine v guti, kašel, zamuknjenost, teško dihanje, zasliženost, bolečine v prsaj, bodanje v ledevjaj i drügi znaki prepaha ali prehlajenja pa predeljanja. Mi dobro znamo, ka se večkrat pri takših različnih, malo v poštev jemajočih, nerednostaj razvijajo bolečine v guti pa v prsaj. Zato se preporeča vsigdar pri hiži meti bolečine vtišajöči, vročino odpravljajöči, hrečke odvajajöči pravi zagorski sok za prsi pa za kašel (Sirupus pectoralis). Po sodbi vnoгих skušenih lüdi, ki so prle brezi uspeha skušali vsa mogoča drüga vrastva, sirupe pa soke, je to jako dobro vrastvo za krepcanje dihal, za čišenje dihalne poti pa za jačenje celoga života. V mrzлом letnom časi, kak tüdi v spremenlivom aprili i oktobri, za osebe, štere morejo dosta govoriti, se dosta na prostom držati, štere delajo v zadühljih, prašnatih delavnicaj, za rahle osebe pa za deco je poraba toga sredstva neobhodno potrebna.

V vnoгих zahvalnih pismaj se naznanja, ka vplivle jako dobro na plüča, pospešuje prebavljanje pa je zavolo dobroga oküsa deca pa odraščeni radi jemlejo. Zlasti pa dela dihala za odporna proti prehlajenji i drüгим škodlivim zvünešnjim vplivom. To kažejo vnoగా zdravniška preporečanja, pa zatoga volo zaslüži brezpogojno prednost pred neizkušanim inozemskim teom, pastilami pa pred drüгими ednakimi sredstvi. — 2 glažka 5 koron staneta pa si naročimo samo pri lekarnari:

E. V. FELLER, Stubica št. 823.

(Županija Zagrebečka).

Zavijanje i poštnina posebi 2 K 30 fil.

Dobra tkanina,

či jo gledamo pod povečalom, kaže povsedi enakomerno moč niti. Samo takša tkanina, kak jo ma tvrdka Miklauc, drži dugo časa.

Ne dajte se vkaniti po nazluk cenih oznanilaj, oglasaj cenikaj i vzorcaj, nego pišite vseli edno dopisnico že 48 let stoječoj imenitnoj svetovnoj tvrdki Miklauc, či si ščete kupiti kakše zaistino dobre, trpečne, svojo lepoto dugo držeče platno, süknje, prte, perilo ali drugo odevalo, štero tü dobite po najnižšoj ceni.

Prištedite si peneze,

či pošlete dopisnico Miklauci, gda potrebujete lenovo platno, oksford, sifon platno, kiklenščino, süknja za moške pa za ženske, modno platno, zimsko süknje, loden i. t. d. Vi gotovo dobite platno po najnižšoj ceni, šteromi bote se duga leta veselili, štero platno se ne zapravi nej pri pranju, nej pri rabi pa v deždži tüdi nej, štero ostane zmirom lepo, močno, porabno pa bo trikrat tak dugo držalo, kak drugo malovredno platno.

Zahtevajte veliki ilustrovani cenik zobston pa franko.

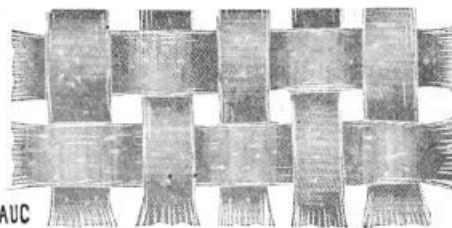
Krščanska svetovna
razpošilnica.

R. MIKLAUC, Ljubljana št. 326.

Tüdi trgovci, krošnjarje pa senjarje si tüodnot lahko spravljajo pa naročujejo, či ščejo dobro blago meti. Trgovina stoji od 1869!

Vnogo jezer zahvalnih pisem.

Preporačano je kakoršnost, farbo i ceno želnoga blaga popisati, da proti težavam zdajšnjega vremena okoli spravljanja i cenenja li mogoče bode blago na skladišči najfalejšje računati.

MIKLAUC

Slaba tkanina,

či jo gledamo pod povečalom, kaže neednakomerne slabe niti. Tvrdka Miklauc nema takših tkanin, zato ka se te hitro raztrgajo.

či po niskoj ceni ponüvano platno, süknje, ostanke i. t. d. küpüvlete, štero se hitro raztrga pa razpadne po pranjej. Neverjetno je, kak nevalano pa slabo blago tržijo vnogi trgovci. Človek gosto vidi moško obleko süknjeno, pa žensko obleko süknjeno, štera že za nekolko dni — zlasti či je dešč malo namočo — se vidi kak staro, že duga leta rablěno raztrgano blago.

Vi zapravljate peneze,

či po niskoj ceni ponüvano platno, süknje, ostanke i. t. d. küpüvlete, štero se hitro raztrga pa razpadne po pranjej. Neverjetno je, kak nevalano pa slabo blago tržijo vnogi trgovci. Človek gosto vidi moško obleko süknjeno, pa žensko obleko süknjeno, štera že za nekolko dni — zlasti či je dešč malo namočo — se vidi kak staro, že duga leta rablěno raztrgano blago.

Zdaj bode 25 let, da imam edno isto vöro

ino ešče nikdar se ne stavila niti edno minuto, bila je ino je ešče vedno natančna i zanesljiva, ino menite, da je bila ta vöra draga? Ej ne?

Cena ino kakša cena!

„Ali küplena ne pri ni ednom trgovci ino v ni ednom bazari ne. Nekij prijatelj, ki je napravo prvle hüde skušnje i šteroga je že néka vöra čemerila, opozaro me je na protokolirano fabriko vör Suttner, ki ma svojo fabrično zalogo v Ljubljani št. 895 ino tomi mam moje vöro zahvaliti“.

To so reči ednoga naših sotrudnikov ino veselo so se svetile njegove öči, kda nam je svojo vöro pokazao. Pa je tüdi v revnici lepa ino na kolesji se vidi, da ta vöra more dobra biti. Zato zapomnite si naslov H. Suttner v Ljubljani št. 895. Ta firma ma svojo lastno protokolirano fabriko vör v Švici ino glavno zastopstvo fabrike vör „Zenith“. Odaja vöre cestnine prosto po originalnih fabričnih cenah. Svetovnoznano je Suttnerovo fabrično znamenje „IKO“. Zahtevajte od firme Suttner veliki krasni katalog od vör, zlatoga i srebrnoga blaga, dobite ga zaman i franko. Vu tom katalogi naidete najboga-tešo izbiru.

Mali izvleček iz kataloga H. Suttnera v Ljubljani št. 895.

Vöre:

- Št. 410. Nikel-patent-Roskopf vöra, hodi 36 vör, emajlna cifernica.
- Št. 518. Plošča niklasta cil. remont. močno kolesje.
- Št. 101. Srebrna anker-remont., plošča, s posrebr. ali pozlač. cifernicov.

Verižice:

- Št. 2324. Amerik. duple-zlata.
- Št. 2223. 14 karatna zlata pancer-verižica.

Razpošiljatev po povzetji ali naprej plačanj svote. Ka se ne dopadne, se izmeni. Zavolo bojne i njénih nasledkov je pred štampanjom toga oglasa ne bilo mogoče točne cene dolöčiti. Poizvedovalcom se bodo cene od hipa do hipa v pismi naznanjale.

Bojazljivo čütenje,

navaljevanje krvi vu glavi, glavobol, manjkanje krvi, hladnost, boli tela, krči, nadüvanje i spodobni stališi so posledice slabe prebave. Mi vživamo dostakrat teško prebavljivo hrano, razhladimo želodec i prebavne kotrige s mrzlim pilom, zakesnimo izpraznenje čreva. Kda se po razločnih bolečinah, krči, nerвозnih stanjah pokaže neredna stolica, teda je potrebno hitro nazaj postaviti krvni tok i redno prebavo. Po svedočanstvi jezero lüdi najbolša je švedska tinktura (tinctura svedica), štera se zove ešče životni essenc i balzam. Ona vtihša bole, oživlja, redi stolico, čisti krvno cirkulaciju i odstrani dosta bolov, Ona bi mogla biti vsikdar pri hiši, njena poraba bi nas rešila dosta neugodnosti. Pri krči, nadüvanji, riganji, boli tela, bojazljivom čütenji, stavlanji krvi, vömetanji i vu razločnih drüghih stališah je dobrota to vrastvo pri rokah meti. Da ono povzročuje prebavo jestvine i olehša organizmi našemi primanje hranilnih materij, redi krv i pravo cirkulaciju, je dobro sredstvo za slabokrvne i blede za reguliranje hrane. Vnogo materije krvne i životne naše hrane, štere bi ovak neprebavljivo iz tela odišle, se po švedskoj tinkturi (tinktura svedica) raztopijo i prebavljiva gratajo. Pravo svedsko tinktura naročimo samo pri lekarniki E. V. Feller Stubica št. 823. (Županija Zagrebečka). 3 veliki glaži stanejo 6 K 60 f. ali iz 12 malih glažov 5 K 40 f.

Pakivanje i poštnina posebi 2 kor, 30 fil.

VELIKA DOBROTA

so za svakoga Fellerove toaletne pastile za pranje s zn. „Elsa“. — Daleč bi nas vodilo nabranje od haska i oživljanja onih pastil, mi ščemo opozoriti samo na ništerna svojstva onih zvünrednih pastil za pranje, dokeč eden edini pokus vas navči, da Fellerove toaletne pastile ne so dnes samo raskos, tem več so neobhodno potrebne na čiščenje tela, potrebne so za čüvanje zdravja. — Fellerove toaletne pastile za pranje so iz absolutno čistoga kemičkoga boraks natrona i nafinejše kolonske vodice (Eau de Cologne). One so iz najfinejših,

absolutno čistih kemičkih materij, brš i lahko vu vodi razidejo, Fellerove toaletne pastile so zato predpostavljene vsem drüghim praškom i toaletnim sredstvom. Poleg staroga želenja Fellerove toaletne pastila za pranje vu vodi se otopijo, lahko se odnesejo na pot, prosto se rabijo ka od praškov (poudre) se ne more praviti, šteri se pri odpiranji škatule razkadijo.

Fellerove toaletne pastile za pranje se nücajo vu prvom redi na čiščenje tela, za lice, roke, celo telo, zvünredno proti osepticam, vugodno pri kopanji, za decinsko kopel, za znojenje nog, za ranjena mesta na teli, za zobe, za skoro zacelene rane i. t. d. — Poraba je prosta:

Kak voda za pranje: doide 1 pastila (Tablette) za eden lavor vode; pastile se položijo vu vodo i včasi razidejo.

Proti osepticam: vu $\frac{1}{4}$ litri mlačne vode se raztopi 1 pastila i večkrat se osepnice s tem zaperejo. (Preporočana je Fellerova pomada za čüvanje kože „Elsa“ 1 lončič K 3).

Za pranje glave: 2 pastili se raztopijo vu lavori vode.

Za decinsko kopel: Doide 2—4 pastile, za velko kopel v kadi 10 pastil.

Proti znojenji nog: 2 pastili vu lavor vode. Tak i za rane noge od hodenja.

Za lampe i zobe: pol pastile vu kupico vode.

Mogočnost porabe Fellerovih pravih toaletnih pastil za pranje s zn. „Elsa“ se ešče v dostih prilih nüca. Cena je fal. 1 pokusni karton K 1, či naročite z ednim s „Elsa-fluidom“. Želete li Fellerove toaletne pastile same naročiti, dobite 6 kartonov za 8 K 30 fil. Čüvajte se ponarejavanja, da sami naročite pri narejavci, naslovite: Ljekarnik E. V. FEL'ER v Stubici, št. 823. (Hrvatska).

6 ŠKATUL

stane franko

5 korona 57 filerov.

Pri potrebnih i vrednih rečaj cena ne pride v poštev. To je pa dvojno veselje, či mi moremo si spraviti potrebne pa hasnovitne reči po niskoi ceni, kak se to zgodi pri Fellerovih želodec krepčajočih, lahko odvajajočih i prebavo pošpešuvajočih rabarber

ELSA=KRUGLICAJ.

One so nam na veliko pomoč:

Či nemamo teka,
či nam je v guti britko pa či se nam riga,
či nam hrana težko v želodci leži,
či mamozgarjavico,
či čütitimo bolečine v želodci,
či nas boli glava zavolo bolečin v želodci,
či čütitimo strah zavolo slabo prebave
či nas napinja zavžita hrana,

Či je odvajanje nej vredni,
či smo zavolo slabe prebave medlovni pa trüdni,
či nas slaba prebava včini za nevolne pa čemeraste,
či mamozkrče v želodci,
či se jelo težko prebavi,
či je meso trdo bilo,
či smo slabo kúpili,
či smo preveč pa prehitro jeli,

skratka, či smo zavolo štetoga zroka nej zadovolni z našim tekom i prebavov. Z vrejenjom odvajanja čistijo krv pa odstranijo neželjeno debeločo. One so zevsema neškodlive, pa sigurno pomagajo, ne povzročijo navadjenja, pa krepijo želodec. Majo pred vsemi sredstvi prednost, štera slabijo, dražijo pa škodljivo delajo. 6 škatul stoji franko 5 K 57 filerov, 12 škatul franko samo 10 koron 7 filerov.

Či želite prave Fellerove preparate dobiti, se obrnite naravnoč na:

E. V. Feller, lekarnar, Stubica št. 823. (Zagreb. žup.)

Pošila po povzetji ali pa či se penezi naprej pošlejo. Preporača se, peneze naprej poslati po poštnoi nakaznici, zato ka ovači pošta računa povzetje.

PREPREČITE ŠKODO,

štero napravi mrčes, ali golazen vu vsakoi hiši. Pogosto se niti ne ve, da je hipoma nastalo škodo povzročoi skrit mrčes. Rastline v ograci, jestvine v kleti, obleka vu omari, živina v hlevi, jestvine v kühnji so navadno izpostavljene neopaženim škodljivim žüžekom, kakti listne vüši, moli, ščurki, kebri, vüši, buje ino stenice. Buje, vüši ino mühe prinesejo dostakrat boleznosti, štere so ljudem i živini nevarne.

Potrebno je zato, da se vu vsaköj hiši porablja Fellerov preizkušeni mrčesni prašek „Elsa“. Po poročili jezerih ljud, šteri so ga rabili, učinkuje on brezpogojno stalno i najhitrej proti vsakovrstnomi mrčesi. Je jako izdaten i pokonča ves mrčes ino njegovo lego povsedi, kama pride. Fellerov preizkušeni mrčesni prašek „Elsa“ ne ne da nadomestiti s nikšim drugim. 4 velikih škatul vala povsedi 6 kor., 1 škatlja kak pripislatev z drugimi sredstvi samo 1 kor. 50 fil. Natančno navodilo je priloženo vsakoi škatlji. Za živinorejce je Fellerov živinski redilni prašek „Elsa“ (4 škatul 6 kor.) celo velike vrednosti, ár pomore izrabljanje vseh redilnih materij ino poviša redilno vrednost falejših nego menje vrednih krmilnih sredstev, odpadkov i. t. d. Pakivanje i poštnina posebi 2 K 30 fil. Ta preiškušena sredstva se edino naročijo pri lekarniki

E. V. FELLER, Stubica št. 823. (Hrvatska).

Praktično odevalo

za vsaki letni čas, šport i turistiko

Deževni plašč,

pelerine za gospode i gospe iz lodena, iz gamba bele dlake s kapucov 122—130 cm. duge, pepelnate, čarne ali zelene, za deco 60 cm. duge, dobijo se tudi vu finešoj izvršitvi. Prosite zaman in franko bogato ilustrrovani cenik.

Obleka za gospode iz süknja od 20 K naprej.

Jopiče za gospode iz črnoga süknja.

Plašči za gospode iz modroga ševiota.

Razpošiljanje po povzetji od 20 K naprej poštine prosto. Krščanska, od 1869. renomirana špeciialna trgoviga

R. MIKLAUC,
LJUBLJANA št. 326.

4 prodajalne, 16 skladišč i delavnic. Na svetovnom glasi po razpošiljanji najfinejšega blaga.

Za en par **Komisne cipeli za delavce,**
50 K 50 fil. za vse čtevce toga kalendara.

KOMMISSCHUHE

Franc Humana trgovina za delavce v Beči odava komisne cipeli za delavce, par po 50 K 50 fil.

I to včini i za cenjene naročnike našega kalendara, naj njej v mirnom časi ostanejo stalni küpci. Cipeli so iz brukastoga ledra, peté z cveki i podkovi.

Pri naročitvi naj se pošlje mera notri ali se naznani številu (numera) obüteli. Obütel se dobi po povzetji ali če se penezi naprej notri pošljejo.

Krščanska firma!

Na jezere zahvalnih pisem!

Arbeiterschuh-Exporthaus Franc Humann, Wien II., Aloisgasse 3/Z 1.

Štamparija i knjigarna

Balkányi Ernesta v-Lendavi i v-Soboti

se preporeča za napravo vseh tiskovin za slavne oblasti ino urade, za šole, zadrüge ino društva, notarjoše, zdravnike, trgovce ino zasebnike.

Zaloga raznih knjig.

Svilen papir, kak tudi vsi deli za umetne cvetlice v zalogi.

Naročila za knjigovezno delo se pri niskoj ceni prilično pa trpečno spelavlejo.

Što ma trdo telo ali zapiranje, more dobiti olajšavo z rabov poganjanjočih sredstev. Vsakši pa naj zna, da mamu dve vrsti poganjajočih sredstev. Drastično učinkujoče ino milo delajoče. Drastična poganjanjoča sredstva majo mnogokrat oškodovanje čreva kak posledico ino se morejo vsled toga s dobrov previdnostjov jemati. Pod milo učinkujočimi poganjanjočimi sredstvi, štere črevi ne škodijo ino so sploh popolnoma neškodljiva, zavzemejo Fellerjeve žalodec okrepcujoče Rhabarbara-kroglice z zn. „Elsa“ prvo mesto. Napravijo tek i prebavo ino je tudi žene i deca radi jemlejo. V nednoj hiši naj bi ne manjkala, da so vu potrebčini, pri zavživanje teško prebavnih jestvinah ali težavah v žalodci vedno pri roki. 6 škatljic pošlje povsod franko samo za 5 K 57 fil. apotekar E. V. Feller, Stubica, štev. 823. (Hrvatsko) Tudi Fellerjev bolečine odpravljajoči rastlinski esenčni fluid z zn. „Elsa“, blagodejno sredstvo 12 glažkov za 7 K 32 fil. franko, se more z ednim naročiti. Cela vnožina priznanj dokazuje, kak priljubljeni je Fellerjev „Elsa“-fluid, posebno kak priporvčljivo sredstvo za zdrave i pomočnik vu bolečini pri onih, ki so postali za volo prepriha, prehlajenja, mokrote betežni.

Za boleče kotrige je ribanje s Fellerjevim, bolečine odpravljajočim rastlinskim esenčnim fluidom z zn. „Elsa“ prav dobrodejno. Oživljajoči fluid pospešuje krvno cirkulacijo ino živahnej tekoča krv prinaša znova toploto, dobro čutenje i gibčnost vu boleče kotrige. To lastnost „Elsa“-fluida povdarja mnogo zdravnikov hvaležno i pač ni edno drugo sredstvo za ribanje ne tak izborno pri bolečine odpravljajočih masažah, kak to. Poleg toga je to izborno domače sredstvo tudi najfalejše, ar stane mali glažek samo 60 filerov. Po pošti se seveda ne more menje, kak 12 glažkov razpošiljati ino te stanejo franko povsed poslane samo 7 K 32 fil., 48 glažkov pa 22 K 72 fil. Naroči se naj li edino pri apotekari E. V.

Feller, Stubica, št. 823. (Hrvatsko.) Što trpi na reumatizmi, išias, ali protini ima z vekšega tudi s poganjanjom težavo. Opozarja se zato na Fellerjeve, milo poganjanjoče Rhabarbara-Kroglice z zn. „Elsa“, štere se lahko zednim z „Elsa“-fluidom naročijo, 6 škatljic stane franko samo 5 K 57 fil. i svetujemo, da naj bode oboje domače sredstvo vedno pri rokah. Fellerjev pravi Mentholni črtnik z zn. „Elsa“, šteri se nūca pri migreni, se za 1 korono pošlje.

Spati ne morejo ino delati ne morejo vnogi, ar čütijo bolečine, štere njim odganjajo spanje. Či prihajojo te bolečine iz prehlajenja, prepriha, iz starih ran ali iz drugih bol povzročujočih okolnostih, skoro vsakokrat jih je mogoče lahko odpraviti s Fellerjevim bolečine vtihajočem rastlinskim esenčnim fluidom z znamko „Elsa“. „Elsa“-fluid učinkuje nad vse dobrodejno, prinese zaželjno spanje, pomiri živce i nas pobūdi na delo i na mirno mišljenje. 12 glažkov toga dobro učinkujočega domačega sredstva pošlje komišteč franko samo za 7 K 32 fil. apotekar E. V. Feller, Stubica št. 823. Hrvatsko. Z ednim se lahko naročijo žalodec okrepcujoče, milo poganjajoče rebarbarske kroglice zn. „Elsa“, 6 škatljic franko za 5 K 57 fil. To najprijetnejše poganjajoče sredstvo učinkuje brez draženja ino brez škode ino zasluži prednost pred drastično učinkujočimi poganjajočimi sredstvi, štere dražijo črevo i slabijo žalodec. Ne dobro razvita deca, malokrvne deklice, slabe osebe vporablajo s dobrim vspehom pristno salo iz ščukinih jeter dobrega okusa. Tudi Fellerjevo kožo čuvajoče mazilo proti pegam, à 3 kor. ino Fellerjevo Tanokina — mazalo „Elsa“ à 3 kor. je bilo znova pohvaljeno.

Sodbeno razpravo, pri šteroj je šlo za edno oporoko, je ne davno zamūdo eden gospodar pa je za volo toga zgūbo svoto blūzi tri jezero koron. Te človek je prišeo pol vōre kesnej k razpravi, gda je že sod-

beni zaključek včinjeni bio. Komaj v sodbenoj dvorani je opazo, ka je njegova božna bazar vöro pol vöre stala, pa je za tem znova šla tak, ka je on ne znao, či vöra ne kaže dobro. Kelko kvara so že napravile takše božne vöre, štere se tak rade stavljajo, kvarijo pa zahtevlejo vnogo popravkov. Zato pa mi raj preporečamo svojim čitate- lom, naj si naročijo dobre, prave švičarske vöre pri svetskoj razpošilnici **H. Suttner, Ljubljana, št. 895**. Te stari imeniten štacun ma svojo lastno fabriko vör na Švičarskom, zato pa razprošila brezi posredniških zaslužkov po najnižih fabričnih cenah, pa je dobo na jezere priznanih pisem od svojih küpcov. Mi preporečamo svojim čitate- lom, naj zahtevlejo zaman pa franko bogato illustrovani cenik toga štacuna.

Čemernost, slabopočütje ino nevola so dostakrat posledice zaprtja ino slabe prebave. Jako vnogo lüdi trpi vsled toga, ki pa niti ne opazijo, drügi pa ščejo odpraviti ono z odvajalnimi sredstvi, štere dražijo čreva i slabijo žalodec. Vsem tem bodi povedano, da je na razpolago izborno, žalodec krepčajoče odvajalno sredstvo: Fellerjeve čisto rastlin- ske, rabarbara-kroglice zn. „Elsa“. Toč- no, i lagodno učinkujejo, ne navadijo člo- veka na stalno porabo poganjajočih sred- stav ino je tüdi ženske i deca radi vživajo. — 6 škatlic toga izbornoga žalodčnoga vrastva stane poštnine prosto samo 5 K 57 fil. Naročijo se pri apotekari E. V. FELLER Stubica, št. 823. (Horvatsko). — Tudi Fellerjev bol lajšajoči fluid iz rastlin- skih esenc zn. „Elsa-“, 12 glažkov za 7 kor. 32 fil. poštnine prosto, se lahko edno- pot naroči, da ma obojih domačih zdravil te na razpologo, či si je što zavolo prepaha ali vlage spravo bolečine. — Elsa izdelki štejejo že na jezero prijatlov i naročnikov.

Dragoceni dar vsakomi čitateli!
Pozivajoč se na te kalendar dobi

vsaki, ki pošlje edno karto trgovci H. Suttner, svetovna razpošiljanica v Ljubljani br. 895, bogati ilustrrovani cenik od vör i lancov, od zlat- nih i srebernih stvari, od naj- lepših darov, kakti amaljija, škapu- liri, raspela, dari za krst i firmo. Da zadovolji želo svojih vernih küp- cov, je trgovina postavila poseben del za koristne i potrebne pred- mete, kak so škarje, noži, žepni nožiči, britve, prilike za brijenje i vlase rezanje, diamanti za rezanje glaža i. t. d. i zdaj to nameni, da za vse predmete, či včasi so po- višeni stroški i vlastita cena, ra- čuna našim čitate- lom najfalše ce- ne. Da prilike dnes, kda se te kalendar štampa, nemogočijo stalno ceno popisati za vse pred- mete, ne je mogo štacun, kak do zdaj vsakomi predmeti ceno dolo- čiti nego verte, da štacun Suttner zato, da si obdrži glas najbolered- noga štacuna, šteroga vživa že dosta let, vsikdar najfalejšo ceno zračuna, pište li njemi, komi je potrebno. Samo ka se dotiče stenske vöre, pendel vöre i vöre būdilnice, prepore- ča trgovina Suttner čitate- lom, da ča- kajo, da se mir sklene, da do se stenske vöre, pendel vöre i vöre budilnice pošiljale vu onoj poznatoj solidnoj izvedbi, kak se redijo vu svičarskoj fabriki. Žepne vöre i vsi drügi predmeti se lahko naročijo pri H. Suttner, svetovna hiša vör, Ljubl- jana broj 895.

Boljše leto, kak je bilo premi-
noče, bode prišestno za vsakoga gos-
podara, či se odloči, ka svojemi gos-
podarstvu posveti za krmo vek-
šo skrb. Či ščemo, da bi živina
dobro jela, lejko prebavljala, moremo
k krmi privedati stari poskušani Fel-
lerov hranivni prah »Elsa«. Pri
gojitvi živine pospešuje žmečavo
tela, dojna krava ma več zdravoga
i tečnoga mleka, kokoši raj nesejo,
ešče po zimi, konji postanejo močni
pa vstrajni, to je najboljše sredstvo
proti betegom i kügi. Na jezere
polodelavcov ga rabi s najboljšim
vspehom že več let. Čuvajte se od
nevalanih ponarejenj, štere razni
potniki ponüvlejo pa si naročite
naravnoč pri apotekari E. V. Feller,
Stubica, št. 823. (Horvatsko), 4 ška-
tul za 6 koron. Pakivanje i poštnina
posebi 2 kor. 30 fil. Lejko si tüdi
sednim naročite poskušani prašek
»Elsa« proti stvarcom 1 škatula kak
privitek k naročitvi za 1 kor. 50 fil.

Obleko i platno falejše kúpiti
je samo onomi mogoče, ki pred
vsakim kúpilom naroči s dopisnicov
illustrovani cenik krščanskoga šta-
cuna **R. Miklauc, Ljubljana, št. 326**,
šteroga dobi zabadav i franko. Vu
njem naidemo vse potrebno obleko
za zimo, kak za leto za gospode,
gospe i deco, od srajce do zim-
skoga kaputa i ženskoga plašča,
nadale pravo süknjo, tkanine, ševiot,
loden, platno, oksfort, gotove pred-
pasnike bluse, plašče, za delo i prus-
leke, figaro prusleke i perje postelno,

odevke i pokrovce i t. d. Dobite tak
fal i tak dobre kakovosti, kak nigdi
ne. Štacun R. Miklauc štoji več 48
let i ma 10 jezero stalnih küpcov,
šteri že več let so naročniki, vsaki
den pridejo priznana pisma od küp-
cov, zato si zasluži popuno vüpanje
naših čitatelov.

Glavobol je lagoje, štero se
vedno povrača. Ki ma te bol, lahko
računa s britkov resnicov, da se
bolečine vu osmih, štirinajstih dni,
treh ali štiri tjednih nazaj povrnejo.
Ponavljale se pa bodo zato, ar je
glavobol po navadi živčno trplenje.
Či so po tem bolečine nastopile, se
lahko branimo njih povračanja samo,
či ojačimo i pomirimo živce. Mnogo
jezero od glavobola preganjanim
osebam je pri tem izborno slüžo
Fellerov blagodišeci, živce pomir-
jajoči, bolečine tolažeči rastlinski
esenčni fluid z zn. »Elsa«. Gla-
vobol iz večine odstrani i za-
brani, da bi se povrno. Što na
izprehodih, potüvanji šče meti pri
roki tak učinkujoče sredstvo, naj bi
Fellerovoga stogla proti migreni
vedno noso vu žebki. Či je glavobol
posledica slabe prebave ali zaga-
tenja, vživajte Fellerove pogan-
jajoče rabarbarske-kroglice s zn.
»Elsa«. 6 škatlic stane 5 kor.
57 fil. franko, 12 glažkov Fello-
voga »Elsa-fluida« 7 kor. 32 fil.
fil. franko, 1 stogla proti migreni
1 kor. Naroči se naravno pri apo-
tekari E. V. FELLER, Stubica, št.
823. (Horvatsko).

Neraztrglivo! dobro, trpečno lepo pravo süknjo za gospode i gospe, pomodno süknjo za ženske i moške bluze, platno za predpasnike, kak tüdi vsako drügo platno za spodanjo obleko z staroga imenitnoga štacuna Miklauc bilo bi ne-premisleno »či bi si kde indri küpüvali nevredno süknjo pa platno zato, ka pri Miklauci dobite dosta boljše pa falejše. Pišite dopisnico Miklauci, či vam trebe platno, blago, gotovo obleko, süknjo i t. d.

Illustrovani cenik zaman !!!

Süknjo, tkanine, ševiot, kangarn, loden.
Jako močno, več let neraztrglivo.

VRAŽJA TKANINA

za moške pa za dečke hlače.
Tüdi gotove, jako fal, dobro stoječe.

Obleka za gospode i dečke,
hlače, zimske jupiče, zgoranji obleč.

Kabanice za gospe i deklinae,
süknje, janke, bluze, predpasnike.

Blago za gospode, gospe, deco
Lovska obleka, telovniki, nogavice, rokavice, obleka za deco, blago za krst.

Krčanska imenitna razpošilnica.

R. MIKLAUC, Ljubljana št. 326. (Laibach).

Tüdi odaja na veliko za krojače pa konfekcijske hiše, štere želejo dobro blago.

Praporačano je kakoršnost, farbo pa ceno žel-noga blaga popisati, da proti zdajšnjoj težavi spravljanja i cene blaga li mogoče bode tisto, ka vu skladišči mam, najfalejše računati.

**Elsa
Plaster**

Što si kürečih öcüh ne odprávi, si zmantrá hojo z bolečinami si oslabi celo telo.

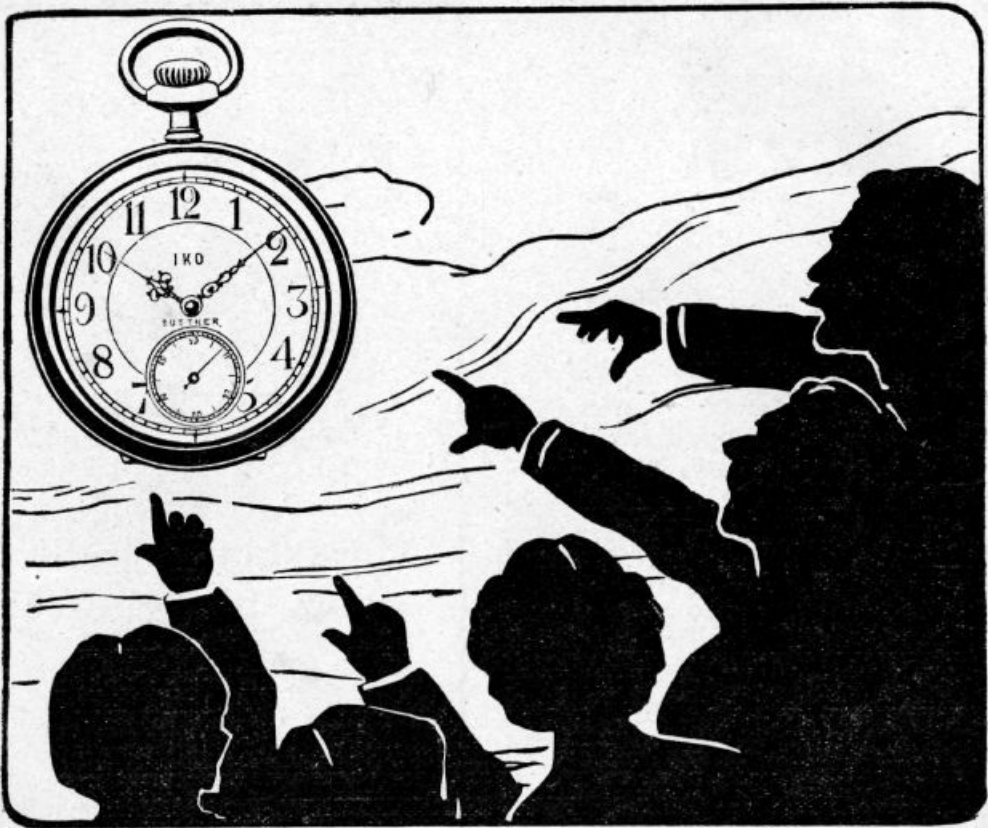
**Odpravlanje kürečih
öcüh brez bolečine**

je prava dobrota za vsakoga, ki trpi od njih. Ne moremo zadosta naglašüvati, kak nevarno je rezanje kürečih öcüh. Nož zna, ne da bi v pametvzeli, globlje v meso priti, noga je pa vedno izpostavljena prahi i nesnagi, kaj v rano pride i vnogo smrtnoga krvnoga zastrupljenja je nastanolo tak že. Küreče öcüh brez noža gotovo lahko i hitro moremo odprávi z Fellerovim »Elsa« flaštrom za turistiše (flašter za küreče öcüh, cena 1 kor., v škatlah 2 kor.) ali z Fellerovov »Elsa« tinkturov za turistiše tekoča tinktura za küreče öcüh, cena 2 kor.

Vnogo jezer turistišov, žandárov, pismonoscov, vojakov, gospodarov i gospa, šteri premálo öbütel nosijo i ki so je dozdej rabili, preporača to sredstvo, štero hitro i stalno odprávi küreče öcüh. Dokeč največ sredstva za odpravlanje kürečik öcüh (rezanjo tüdi itd.) samo gornji del kürečih öcüh odstrani, koren pa notri neha, zavolo česa oko znova zrasté, tečas imenüvana Fellerova sredstva z kornom vred odpravijo küreče oko. Oboje sredstvo kak i prah proti znovenji tela i nog (cena 1 kor) se neposredno da naročiti pri:

Feller V. Eugen lekarniki
Stubica, št. 823. (Zagreb žup.)

Pakivanje i poštnina po sebi 2 K 30 fil.

Dobra „IKO“ vóra, šteroj se vsi čüdivajo, pa štero si vsaki žele, **je izvrstno delo vörarske umetnosti.**

Št. 410. niklasta anker-roskop vóra ... .. K 4.10	Št. 776. srebrna Iko vóra z dvema pokri-
» 705. roskop vóra, stroj v kamenji ... » 5.90	valoma ... .. K 33.—
» 449. rezbarena roskop vóra, z dobro	» 804. srebrna gospinjska vóra, 6 rubinov » 9.50
posrebrnjenim pokrivalom ... .. » 7.20	» 817. srebrna gospinjska vóra z dvema
» 720. srebrna cilinder remontoir vóra » 9.70	pokrivaloma ... .. » 13.—
» 600. žepna radium vóra, v noči sveti » 8.40	» 556. srebrna gospinjska duga verežica » 5.—
» 1450. verižica z bele kovine K 2.80 fil.	» 1544. vojaška narokvica z vörov ... .. » 10.50
niklasta ... .. » 1.—	» 1545. vojaška narokvica z vörov ... .. » 32.—
» 1149. srebrna pribadača, tridelna ... .. » 1.50	» 2706. srebrno cevco za škapuler ... .. » 2.—
» 468. zlato double srce ... .. » 4.80	» 283. srebrno emaljirano cevco ... .. » 1.—
» 1265. diamant za rezanje glažovine ... » 5.50	» 464. križec double zlati ... .. » 1.—
» 1645. navühnice, pozlačeno srebro ... » 2.40	» 211. srebrni prstan ... .. » —.90
» 1022. srebrno čislo ... .. » 5.70	» 1679. srebrni vühani ... .. » —.90
» 1142. srebrna pribadača ... .. » 2.50	» 1123. 14 kar. zlati kreolni vühani ... .. » 3.80
» 518. plitva kavalirska niklasta vóra ... » 7.50	
» 513. niklasta tula vóra z dvema pokri-	
valoma ... .. » 9.80	

Te cene so bile pred bojnov valane. Za volo vojaške okolnosti pozdignjene cene na želo vu pismi se naznanijo i kak najfalše se bodo računale.

Pošila po povzetji. **Zameni se,** ka se ne vidi. Velika preberica vör, verižic, prstanov, dragocenosti v velikom **ceniki.** Zahtevajte ga zaman i franko.

Vsi küpci etak sodijo! Na jezere ma takših pisem.

Vse vöre so točno vredjene.

Več let ne trebe nikšega popravka!

Lastna tovarna vör na Švicarskom.

»Moji znanci se čüdivajo, ka vóra, štero sam pred ništjernimi leti küpo pri vas za K 4.10 ešče i zdaj dobro ide pa njoj ne trebe popravka. Pošlite mi zdaj pali takšo vöro za mojega dečaka. Svoto K 4.10 sam vam istočasno poslao na poštnoj nakaznici. Preporačam se vam s pozdravom.

Lastno znamenje »IKO« svetovnoznan.

Skaričevo pri Kranini Franc Mlinarič posestnik.

Krščanska svetovno razpošilnica

H. SUTTNER samo v **Ljubljani, št. 895.**

Nema podružnice.

Svetovno znana po razpošilanju dobrih vör.

Nema podružnice.

ŠTUDIJSKA KNJIZNICA
v Murški Soboti